

LIETUVOS
REFORMATŲ
TIKĖJIMO
PAGRINDAI

Heinrichas Bulingeris – Antrojo šveicariškojo išpažinimo sudarytojas (dail. Hans Asper; Zürich, Zentralbibliothek, Graphische Sammlung).

LIETUVOS REFORMATŲ TIKĖJIMO PAGRINDAI

Antrasis šveicariškasis išpažinimas
su šiuolaikiniu komentaru

APYAUŠRIS 2011
VILNIUS

UDK 23/28
Li305

Leidybą parėmė:
Vengrijos reformatų bažnyčios Debreceno distriktas
Lietuvių evangelikų reformatų Sinodo kolegija Čikagoje,
JAV
Privatūs aukotojai: Lietuvos evangelikai reformatai

© Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia *Unitas Lithuaniae*, Antrojo šveicariškojo išpažinimo vertimas į lietuvių k., 2011
© Holger Lahayne, Apie Antrąjį šveicariškąjį tikėjimo išpažinimą, 2011
© Tomas Šernas, Ilgai lauktas lietuviškas tikėjimo dokumentas, 2011
© APYAUŠRIS, apipavidalinimas, 2011

ISBN 978-9955-609-58-2

Turinys

ILGAI LAUKTAS LIETUVIŠKAS TIKĖJIMO DOKUMENTAS	7
ANTRASIS ŠVEICARIŠKASIS IŠPAŽINIMAS	11
I skyrius Apie Šventąjį Raštą, tikrąjį Dievo žodį	14
II skyrius Apie Šventųjų Raštų interpretavimą, apie Tėvus, susirinkimus ir tradicijas	16
III skyrius Apie Dievą, Jo Vienybę ir Trejybę	18
IV skyrius Apie stabus arba Dievo, Kristaus ir šventųjų atvaizdus	20
V skyrius Apie Dievo šlovinimą, garbinimą ir meldimą per vienintelį tarpininką Jėzų Kristų	21
VI skyrius Apie Dievo Apvaizdą	24
VII skyrius Apie visų dalykų sukūrimą, apie angelus, velnią ir žmogų	25
VIII skyrius Apie žmogaus nuopuolį, nuodėmę ir nuodėmės priežastį	27
IX skyrius Apie laisvą valią ir žmogaus jėgas	29
X skyrius Apie Dievo predestinaciją ir šventųjų išrinkimą	33
XI skyrius Apie Jėzų Kristų, tikrąjį Dievą ir Žmogų, vienintelį pasaulio Išganytoją	35
XII skyrius Apie Dievo įstatymą	41
XIII skyrius Apie Jėzaus Kristaus Evangeliją, apie pažadus, taip pat apie Dvasią ir Raidę	43
XIV skyrius Apie žmogaus atgailą ir atsivertimą	46
XV skyrius Apie tikrąjį tikinčiųjų išteisinimą	50
XVI skyrius Apie tikėjimą ir gerus darbus, ir atpildą už juos, ir apie žmogaus nuopelnus	53
XVII skyrius Apie šventąjį Visuotinę Dievo Bažnyčią ir vienintelį bažnyčios vadovą	57

XVIII skyrius Apie Bažnyčios dvasininkus, jų paskyrimą ir pareigas	65
XIX skyrius Apie Kristaus Bažnyčios sakramentus	75
XX skyrius Apie šventąjį krikštą	81
XXI skyrius Apie šventąjį Viešpaties vakarienę	83
XXII skyrius Apie šventuosius bažnytinius susirinkimus	88
XXIII skyrius Apie Bažnyčios maldas, giedojimą ir kanonines valandas	90
XXIV skyrius Apie šventes, pasninkus ir valgio pasirinkimą	91
XXV skyrius Apie katechezę ir ligonių guodimą bei lankymą	94
XXVI skyrius Apie tikinčiųjų laidojimą, apie rūpinimąsi mirusiais, apie skaistyklą ir apie dvasių pasirodymus	95
XXVII skyrius Apie apeigas, ceremonijas ir neutralius dalykus	97
XXVIII skyrius Apie Bažnyčios nuosavybę	98
XXIX skyrius Apie celibatą, santuoką ir namų tvarkymą	99
XXX skyrius Apie valdžią	101
APIE ANTRĄJĮ ŠVEICARIŠKĄJĮ TIKĖJIMO IŠPAŽINIMĄ	105

ILGAI LAUKTAS LIETUVIŠKAS TIKĖJIMO DOKUMENTAS

Ilgai laukėme *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* (*Antrosios helvetiškosios konfesijos*) lietuvių kalba, nes Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai buvo, yra ir bus svarbus šis tikėjimo išpažinimo dokumentas. *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* (1566 03 12 išspausdintas Ciuriche) buvo greit išverstas į tautines kalbas ir priimtas pagrindiniu Bažnyčios išpažinimu Vengrijoje, Škotijoje, Lenkijoje–Lietuvos Valstybėje (LLV), Prancūzijoje bei kitose šalyse. Lenkijoje, Sandomiero (Sandomiro) mieste 1570 metais įvyko LLV reformatų Generalinis Sinodas. Jame lenkiškas *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* vertimas buvo priimtas LLV reformatų išpažinimo pagrindu. Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje jis yra iki šiol aktualus. Įprastai *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* lenkiškoje ir lietuviškoje literatūroje buvo vadinamas *Sandomiro konfesija*. Šiuo išpažinimo pagrindu XVI a. pabaigoje buvo siekta teologiškai bei politiškai vienyti mūsų valstybės liuteronus, reformatus, čekų brolius, t. y. „nuoseklios“ Reformacijos bažnyčias. Iš dalies tai pavyko: visiškai susijungė kalvinistinės ir čekų brolių šakos. Iš dalies, dėl prie šios konfesijos pridėto papildymo, buvo padėtas pagrindas broliškiems santykiams su liuteronais. XVIII a. pradžioje Kėdainių provinciniuose Sinoduose Lietuvos reformatai ir liuteronai, išlaikydami savo administracinį savarankiškumą, deklaravo šių Reformacijos bažnyčių politinę vienybę bei abipusį Sakyklos ir Viešpaties Stalo pripažinimą. Šiuo sprendimu buvo beveik keturiais šimtmečiais aplenktas Europoje priimtas panašus Leu-bergo sutarimas (1973).

LLV reformatų bendru sutarimu 1637 metais dar kartą buvo patvirtinta *Sandomiro konfesija* tikėjimo išpažinimo pagrindu paskelbtoje *Gdansko agendoje* (GA 1637) – svarbiausioje evangelikų reformatų liturginėje knygoje. Pagal ją reformatų

kunigai ordinacijos metu prisiekia laikytis *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* (*Sandomiro konfesijos*) savo tarnystėje (GA 1637; Uząd Ministrowski, Pytanie, kl.VII, p. 296). Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorija 2011 metais Biržuose patvirtino šį lietuviškąjį *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* tekstą tinkamu naudoti Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios mokymui.

Antrojo šveicariškojo išpažinimo nuostatos buvo tas teologinių uždavinių horizontas, kuris darė įtaką protestantiškųjų Bažnyčių veiklos kryptims Lietuvoje ir dideliame Europos regione tautiniam atgimimui, švietimui:

*...nesuprantamų kalbų negali būti Dievo Bažnyčioje, bet tik viešojo ir bendra kalba, kurią visi supranta toje vietoje ar krašte. Išpažįstame tai, kad žmogui pačiam vienam leidžiama melstis ta kalba, kurią jis supranta, tačiau viešos pamaldos šventuose susirinkimuose turi būti laikomos ta kalba, kurią visi esantieji supranta.**

Skyriuje apie Bažnyčios turtus sakoma:

*Viešpaties Kristaus Bažnyčia turi savo pajamas bei turtus per karalių ir kunigaikščių dosnumą, per tikinčiųjų dosnumą, kurie dalį savo lėšų paskyrė ir atidavė. Bažnyčiai reikia turėti savo pajamų ir turto, kaip yra nuo senų laikų, kad visokias (Dievo Žodžio) surinkimo reikmes galėtų spręsti: (...) teisingam mokslui išlaikyti, kad bažnyčios ir surinkimai būtų prižiūrimi kaip pridera ir kiekvienas reikalas tarnautų Dievo garbei, (...) taip pat, kad veiktų mokyklos, o jose daktarai ir mokytojai mokyty jaunimą.***

Dievo keliai mums dažnai nesuvokiami: kiek dangūs yra aukščiau už žemę, tiek mano keliai aukštesni už jūsų kelius ir

* O zborzech świętych abo o zgromadzeniu chrześcijańskim. XXII; O modlitwach zborowych, śpiewaniu i o godzinach kościelnych. XXIII. – Kn.: *Konfesja Sandomierska*. Transkrypcja i komentarz językowy Krystyna Długosz-Kurczabowa. Wydawnictwo Naukowe *Semper*. 1995. Warszawa, p. 207.

** Ten pat, O dobrach kościelnych. XXVIII. p. 228.

mano mintys – už jūsų mintis (*Izaijo 55,9*). Tačiau istorijoje matyti Jo Žodžio darbai, kurie išryškėja per žmonių tikėjimo išpažinimo darbus, nes, pagal *Šventąjį Raštą*, ...*mano žodis, kuris išeina iš mano burnos, negrįš tuščias, bet įvykdys mano valią ir atliks tai, kam yra siųstas* (*Izaijo 55,11*). Galima įžvelgti, jog Dievo Žodis per *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* (*Sandomiro konfesijos*) mokymą lenkų kalba įtakojo lietuvių kalbos apsaugą Bažnyčioje bei nuo jos priklausomose institucijose, buvo tikslingai skatinamas lietuviškas raštingumas ir dvasinis švietimas. Tuo galima paaiškinti, jog XX a. pradžioje daugia-
tautėje Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje nebuvo tautinių konfliktų, skaudžiai sukrėtusių kitas to meto Lietuvos krikščioniškas konfesijas.

Antrasis šveicariškasis išpažinimas aktualus šiandieną. Laukėme šio lietuviško leidinio, nes jaučiame nerimą dėl plintančio pasaulinio reiškinių – savavališko laisvamaniškų ir laisvatiškų *Šventojo Rašto* „šiuolaikinių“ aiškinimų. Jais sekdami krikščionys ar net ištisos Bažnyčios praranda savo tikėjimo „sūrumą“ (*Mk 9,50*) ir tampa it pasaulietinių madų *vėjo blaškomi pelai* (*Ps 1,4*). Laiko išbandymai įrodė, jog *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* gerai atliko ir toliau vykdo *Šventojo Rašto* pagrindų išdėstymo bei tikėjimo vienybės apsaugos funkcijas krikščioniškam Dievo Žodžio Surinkimui.

Gerą tikėjimo kovą kovojančiai Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai nuolat verta pažvelgti į savo raidą pagal šio dokumento doktrinų nuostatas, nes *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* yra ne vien garbus istoriškas konfesinio išpažinimo dokumentas, bet ir Dievo Žodžio šviesos indas, nušviečiantis taką konkreitiems sprendimams bei darbams Bažnyčioje ir pasaulyje.

Gen. superintendentas kun. *Tomas Šernas*

CONFESSIO
ET EXPOSITIO

SIMPLEX ORTHODOXAE FIDEI,
& dogmatū Catholicorum synceræ religionis Chri-
stiana, concorditer ab Ecclesiâ Christi ministris, qui
sunt in Heluetia, Tiguri, Bernæ, Scaphusij, Sangalli,
Curia Rhetorum & apud confederatos, Mylhusij
item, & Bienna, quibus adiunxerunt se & Geneuen-
sis Ecclesiæ ministri, edita in hoc, ut uniuersis testi-
tur fidelibus, quod in unitate ueræ & antiquæ Chri-
sti Ecclesiæ, perstent, neq̃ ulla noua aut erronea dog-
mata spargant, atq̃ ideo etiam nihil confortij cum ul-
lis Sectis aut hæresibus habeant: hoc demum
uulgata tempore, qui de ea æstimare
pijs omnibus liceat.

R O M, K.

CORDE creditur ad iustitiam, ore autem
confessio fit ad salutem.

T I G U R I

Excudebat Christophorus Froschouerus,
Mense Martio, M. D. LXVI.

D. Rodolphus Gualtherus F. a. affinis meo
Scripsit. Martio. Balthasarus V. D.

Antrojo šveicariškojo išpažinimo 1566 m. laidos antraštinis
puslapis (Zürich, Zentralbibliothek, Abt. Alte Drucke).

ANTRASIS ŠVEICARIŠKASIS IŠPAŽINIMAS
(ANTROJI HELVETIŠKOJI KONFESIJA)

PAMATINIO TIKĖJIMO IR VISUOTINIŲ TIKROSIOS
KRIKŠČIONIŠKOSIOS RELIGIJOS DOGMŲ
IŠPAŽINIMAS IR PAPRASTAS IŠDĖSTYMAS

1651 m. laidos leidėjų žodis

Vieningai Kristaus Bažnyčios kunigų, kurie yra Šveicarijoje, Ciuriche, Berne, Glaruse, Bazelyje, Šafhauzene, Apencelyje, Sankt Gale-
ne, Kūre ir Konfederacijoje, taip pat Miulhauzene ir Bylyje, prie kurių
prisijungė Ženevos ir Nešatelio bažnyčių kunigai, drauge su Evangeli-
jos skelbėjais Lenkijoje [ir Lietuvoje], Vengrijoje ir Škotijoje,

IŠLEISTAS LIUDYTI VISIEMS TIKINTIESIEMS, kad išliktų
tikrosios ir senosios Kristaus Bažnyčios vienybė ir neskleistų jokių
naujų ar klaidingų dogmų ir neturėtų nieko bendra su jokiais sek-
tomis neierezijomis.

Širdimi priimtas tikėjimas veda į teisumą, o lūpomis išpažintas –
į išganymą (Rom 10,10).

Ciuriche, Jono Jokūbo Bodmerio spaustuvėje, 1651 metais

PRATARMĖ

Visiems Kristaus tikintiesiems Vokietijoje ir kitose tauto-
se – pasirašiusių Šveicarijos bažnyčių kunigai: meldžiame Die-
vą Tėvą malonės ir ramybės per Jėzų Kristų, mūsų Viešpatį.

Iki šiol yra parašyta daugybė įvairių tikėjimo išpažinimų
[konfesijų] bei išdėstymų, o ypač dabartiniu metu karalystės,
tautos ir valstybės juos viešai leidžia; juose šiuo sunkiausiu
laiku, taip pražūtingai klestint pavojingoms erezijoms (kurios
atsiranda visur), moko ir liudija, kad savo bažnyčiose įprastai
ir paprastai jaučia, tiki ir moko visų bendrai ir pavieniui krikš-
čioniškojo tikėjimo bei mūsų religijos dogmų. Šie išpažinimai
nesusiję visiškai su bet kokiais erezijomis ar sektomis. Todėl,

nors mes tą patį jau anksčiau padarėme viešai skelbtuose savo raštuose, bet anie jau galbūt nugrimzdo užmarštin, be to, esmę išdėsto skirtingose vietose ir gana plačiai, taigi puikaus kitų tikinčiųjų pavyzdžio paskatinti, norėdami, kad kiekvienas galėtų susirasti ir perskaityti, šiuo trumpu išdėstymu bandome aprėpti ir visiems Kristaus tikintiesiems atskleisti mūsų bažnyčių mokymą bei jų sutvarkymą, tai, ko jos visiškai vieningai mokė nuo pat Reformacijos pradžios jau daugelį metų, per gausius išbandymus iki pat šios dienos ir tebesilaiko dabar. Tuo pačiu darbu taip pat visiems patvirtiname savo neišardomą santarvę, kurią mums suteikė Viešpats, kad mūsų bažnyčiose, kuriose mus tarnaujančius Viešpats norėjo matyti, visi kalbėtume tą patį ir nekiltų tarp mūsų nesutarimų, bet būtume vientisas kūnas, tos pačios galvosenos ir tos pačios nuomonės. Taip pat patvirtiname, kad savo bažnyčiose niekaip neskleidžiame tokių dogmų, kokias melagingai ir nepelnytai stengiasi mums priskirti ir primesti kai kurie mūsų priešininkai, ypač tie, kurių nepasiekia mūsų raštai ir kurie neišmano mūsų mokymo. Todėl palankūs skaitytojai iš šių mūsų raštų aiškiausiai supras, kad taip pat neturime nieko bendra su jokiais sektomis nei erezijomis, apie kurias to siekdami šiek tiek užsimename atskiruose skyriuose ir jas atmesdami išpeikiame. Išsiaiškink ir tai, kad mes nusikalstamu skilimu neatsiskiriame ir neatsiribojame nuo šventųjų Vokietijos, Prancūzijos, Anglijos Kristaus bažnyčių bei kitų krikščioniškojo pasaulio tautų; o puikiai sutariame su jomis visomis drauge ir pavieniui ir su nuoširdžiausia meile jas apkabiname.

Vis dėlto skirtingose bažnyčiose iš tiesų pastebima tam tikra posakių, doktrinos išdėstymo pobūdžio, apeigų arba ceremonijų įvairovė; ji priimta atsižvelgiant į kiekvienos bažnyčios padėtį, patogumą ir ugdymą; tačiau niekad, jokiais Bažnyčios laikais nebuvo pastebėta, kad ji teiktų pagrindą nesutarimams ir skilimams. Visuomet šiuo klausimu Kristaus Bažnyčia nau-

dojosi laisve. Tai galima matyti iš Bažnyčios istorijos. Šventoje senovėje apsciai užteko savitarpio sutarimo dėl svarbiausių tikėjimo dogmų, ortodoksinio požiūrio ir broliškos meilės.

Todėl tikimės, kad kai Kristaus bažnyčios pamatys ir supras, jog mes dėl šventosios ir amžinosios Dievo doktrinos, ortodoksinio požiūrio ir broliškos meilės visiškai sutariame su jomis, visų pirma su tikrąja ir senąja Apaštalų Bažnyčia, jos pačios mielai sutiks su mumis, ir laikysis tikėjimo ir doktrinos vienybės, pamatinio požiūrio ir broliškos meilės, kadangi šį *Išpažinimą* išleidome ypač tam, kad su savitarpio meile siektume bažnyčių taikos ir santarvės Vokietijos bei kitose bažnyčiose, įgyvendintume tai ir įgyvendinę išlaikytume. Mes tvirtai įsitikinę, kad kai pačios bažnyčios iš tiesų vadovausis ta meile, nuoširdumu bei sąžiningumu, tai jeigu kada nors iki šiol kai kurie mūsų reikalai ir buvo kai kieno ne visiškai teisingai suprasti, ateityje jos, išklausiusios šio paprasto mūsų *Išpažinimo*, niekaip mūsų nepriskirs eretikams ir mūsų bažnyčių, kurios yra tikrosios Kristaus bažnyčios, nepasmerks tarsi bedieviškų.

Tačiau visų pirma užtikriname, jog visuomet esame pasirėngę išsamiau išdėstyti tai, kas čia mūsų paskelbta, ištisai ir pavieniui, jei kas to reikalautų, o galiausiai ir nusileisti tiems, kurie, veikiami malonių, geriau moko pagal Dievo žodį, ir nusileisti bei paklusti jiems Viešpatyje, kuriam garbė ir šlovė.

Užbaigta 1566 metų kovo 1 d.

Pasirašė visi visų Kristaus bažnyčių Šveicarijoje kunigai, kurie yra Ciuriche, Berne, Glaruse, Bazelyje, Šafhauzene, Apenceleje, Sankt Galene, Kūre ir Konfederacijoje, šiapus ir anapus Alpių Evangeliją skelbiančiose bažnyčiose, taip pat Miulhauzene ir Bylyje, prie kurių prisijungė ir kunigai bažnyčios, esančios Ženevoje, ir Nešatelyje, ir t. t. Be to, jau po išleidimo pritarė Lenkijos bažnyčios, esančios Zatoro ir Osvencimo

kunigaikštystėje, kunigai, taip pat Škotijos bažnyčių kunigai, kurie laiške, pasirašytame 1566-ųjų Viešpaties metų rugsėjo 5 dieną Šviesiausiajam vyrui ponui Teodorui Bezai, be kita ko, sako: *Pasirašėme visi, kurie dalyvavome šiame susirinkime, ir užantspaudavome šios Akademijos viešuoju anspaudu.* Be to, *Išpažinimas* kartu su kai kuriais straipsniais buvo išleistas ir atspausdintas Debrecene 1567-ųjų Viešpaties metų rugsėjo 1 d. ir dedikuotas Šviesiausiajam Valdovui ir Ponui, ponui Jonui II, Dievo malone išrinktam Vengrijos karaliumi, ir t. t. Jame, be kita ko, skaitomi ir šie žodžiai: *Visi Bažnyčios kunigai, dalyvaujantys šventame susirinkime, sušauktame Debrecene 1567-ųjų Viešpaties metų vasario 24 dieną, šiapus ir anapus Karansebešo, tarp kitų Išpažinimų priimame Šveicariškąjį išpažinimą ir pasirašome po juo, išleistu 1566-aisiais Viešpaties metais, po kuriuo pasirašė ir Ženevos Bažnyčios kunigai.*

I skyrius Apie Šventąjį Raštą, tikrąjį Dievo žodį

1. [KANONINIS RAŠTAS] Tikime ir išpažįstame, kad kardiniai šventųjų pranašų ir apaštalų raštai, esantys abiejuose *Testamentuose*, yra tikrasis Dievo žodis, kuris pats savaime pakankamai patvirtina savo autoritetumą, o ne žmonės tai daro. Mat pats Dievas kalbėjo tėvams, pranašams ir apaštalamis ir kalba mums per *Šventąjį Raštą* iki šiol.

2. Ir šiame *Šventajame Rašte* visiems Kristaus Bažnyčia turi išsamiausiai išdėstytą visa, kas susiję tiek su išganinguoju tikėjimu, tiek ir su tuo, kaip reikia teisingai įsivaizduoti gyvenimą, patinkantį Dievui; dėl tos priežasties Dievo aiškiai įsakyta, kad jam [*Šventajam Raštui*] niekas nebūtų pridėta nei atimta (žr. *Ist* 4,2; *Apr* 22,18-19).

3. [ŠVENTASIS RAŠTAS IŠSAMIAI MOKO VISAPUSIŠKO DIEVO-BAIMINGUMO] Todėl manome, kad iš šių *Raštų* reikia semtis tikrosios išminties ir dievobaimingumo, taip pat bažnyčių reformacijos bei valdymo nuorodų, visų pareigų, kurias suteikia

dievobaimingumas, nustatymo, galiausiai dogmų patvirtinimo bei atmetimo arba visų klaidų paneigimo, bet ir visų pamokymų, pasak apaštalo žodžių: *Visas Raštas yra Dievo įkvėptas ir naudingas mokyti, barti, taisyti* ir t. t. (2 *Tim* 3,16). Be to, apaštalas Timotiejui sako: *Rašau tau apie šiuos dalykus, <...> kad žinotum, kaip reikia elgtis Dievo namuose* ir t. t. (1 *Tim* 3,14-15). [RAŠTAS YRA DIEVO ŽODIS] Dar jis tesalonikiečiams sako: *Priėmę iš mūsų išgirstąjį Dievo žodį, jūs priėmėte jį ne kaip žmogaus žodį, bet tokį, koks jis iš tikro yra, kaip Dievo žodį* ir t. t. (1 *Tes* 2,13). Juk pats Viešpats Evangelijoje yra pasakęs: *Nebe jūs kalbėsite, o jūsų Tėvo Dvasia kalbės jūsų lūpomis* (*Mt* 10,20). *Kas jūsų klauso, manęs klauso. Kas jus niekina, mane niekina* (*Lk* 10,16; dar žr. *Jn* 13,20).

4. [DIEVO ŽODŽIO SKELBIMAS YRA DIEVO ŽODIS] Todėl kai šiandien šis Dievo žodis teisėtai pašauktųjų pamokslininkų yra skelbiamas bažnyčioje, tikime, kad tai skelbiamas ir tikinčiųjų priimamas pats Dievo žodis, ir jokio kito Dievo žodžio nereikia nei išradinėti, nei laukti jo iš Dangaus; ir dabartiniu metu reikia vertinti patį žodį, kuris skelbiamas, o ne dvasininką, kuris jį skelbia, net jei pastarasis būtų nedoras ir nusidėjėlis, tačiau Dievo žodis vis tiek lieka teisingas ir geras.

5. Taip pat nemanome, kad tokį viešą pamokslavimą reikėtų laikyti nenaudingu dėl to, kad tikrėsios religijos mokymas priklauso nuo vidinio Dvasios apšvietimo, ar todėl, kad yra parašyta: *Nebereikės<...> raginti <...>: „Pažinkite VIEŠPATĮ!“* *Visi <...>pažins mane* (*Jer* 31,34), taip pat: *Nieko nereikia sodintojas, nei laistytojas, bet tik augintojas – Dievas* (1 *Kor* 3,7). Iš tiesų, nors niekas negali ateiti pas Kristų, jei dangiškasis Tėvas jo nepašaukia (žr. *Jn* 6,44), arba jeigu Šventoji Dvasia iš vidaus neapšviečia, vis dėlto žinome Dievą tikrai norėjus, kad Jo žodis būtų ir viešai skelbiamas. Juk Dievas galėjo per savo Šventąjį Dvasią arba angelo padedamas ir be šv. Petro pagalbos pamokyti Kornelijų, tačiau siunčia jį pas Petrą (žr. *Apd* 10,6).

6. [VIDINIS APŠVIETIMAS NEPANAIKINA VIEŠO PAMOKSLAVIMO] Iš tikrųjų Tas, kuris apšviečia žmones iš vidaus **padovano** jiems Šventąją Dvasią, **pats tą patį pasakė savo mokiniams įsakydamas: Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūrinijai** (Mk 16,15). Todėl ir Paulius Filipuose Lidijai, prekiautojai purpuro drabužiais, Dievo žodį skelbė **iš išorės**, o iš vidaus **Viešpats atvėrė jos širdį** (Apd 16,14). Tas pats Paulius, gražiai ir nuosekliai išplėtojęs mintį (žr. Rom 10,13-17), galiausiai daro išvadą: **Taigi tikėjimas – iš klausymo, klausymas – kai skelbiamas Kristaus žodis.**

7. Vis dėlto pripažįstame, kad Dievas ir be išorinės pagalbos gali apšviesti tuos žmones, kuriuos nori ir kada nori, nes tai yra Jo galioje. Bet mes kalbame apie įprastą žmonių mokymo būdą, kurį pats Dievas mums perdavė ir įsakymu, ir pavyzdžiu.

8. [EREZIJOS] Taigi smerkiame visas erezijas, skleistas Artemono, manichėjų, valentinijonų, Cerdono ir marcijonitų, kurie neigė, jog **Raštai** yra kilę iš Šventosios Dvasios: arba atmesdavo kai kurias jų dalis, arba taisydavo ir iškraipydavo.

9. [APOKRIFAI] Taip pat visai neslepame, jog kai kurios *Senojo Testamento* knygos senųjų autorių buvo vadinamos *apokrifais*, o kitų – *ekleziastinėmis*, nes kai kas norėjo, kad jos būtų skaitomos bažnyčiose, tik nelaikomos autoritetu, pagrindžiančiu tikėjimą. Ir Augustinas knygoje *Apie Dievo valstybę* (18,38) mini, jog *Karalių knygoje* pateikiami kažkokių pranašų vardai ir knygos, tačiau priduria, **kad jų nėra Kanone**, o dievobaimingumui pakanka tų knygų, kurias turime.

II skyrius Apie Šventųjų Raštų interpretavimą, apie Tėvus, susirinkimus ir tradicijas

1. [TEISINGA RAŠTŲ INTERPRETACIJA] Apaštalas Petras pasakė, kad *jokia Rašto pranašystė negali būti savavališkai aiškina* (2 Pt 1,20). Todėl pritariame ne bet kokiai interpretacijai; taip pat nepripažįstame teisinga ir tikrąja tos interpretacijos, kurią

vadina Romos bažnyčios samprata, t. y. kurią Romos bažnyčios šalininkai paprastai stengiasi visiems įbrukti, kad būtų pripažinta. Tačiau mes pamatine ir tikrąja laikome tik tą *Raštų* interpretaciją, kuri remiasi pačiais *Raštais* (ypač atsižvelgiant į kalbos, kuria jie parašyti, savybes, taip pat atsiradimo aplinkybes, į panašių ar skirtingų, dažniau pasikartojančių ar aiškesnių vietų išdėstymą), **nes** atitinka tikėjimo ir meilės dėsnius bei geriausiai pasitarnauja Dievo garbei ir žmonių išganymui.

2. [ŠVENTŪJŲ TĖVŲ INTERPRETACIJOS] Taip pat neniekiname interpretacijų, kurias paliko šventieji graikų ir lotynų Tėvai, ir neatmetame jų nagrinėjimų bei svarstymų apie šventus dalykus, sutinkančių su *Raštais*; tačiau nuo jų ramiai pasitraukiame, kai tik pasirodo skelbią svetimus ar net priešingus *Raštams* dalykus. Nemanome, kad šitai jiems darome kažkokią skriaudą, kadangi nė vienas iš jų nenorėtų, kad jų raštai vienu balsu būtų prilyginti kanoniniams, tačiau lieptų patikrinti, kiek [jų raštai] sutinka su anais, kiek prieštarauja, ir lieptų sutinkančius priimti, o prieštaraujančius atmesti.

3. [SUSIRINKIMAI] Tokia pat tvarka išdėstomi ir susirinkimų nutarimai bei kanonai.

4. Dėl to patys neleidžiame, kad sprendžiant ginčytinus tikėjimo bei religijos klausimus mums įtaką darytų tik „grynos“ Tėvų nuomonės ar susirinkimų nutarimai; dar mažiau – įsigalėję papročiai, didelis pritariančiųjų skaičius ar ilgės trukmės dingstis. [KAS YRA TEISĖJAS?] Vadinasi, tikėjimo byloje nepripažįstame jokio kito teisėjo, tik patį Dievą, kuris per *Šventuosius Raštus* skelbia, kas yra teisinga, kas – klaidinga, kuo reikia sekti ir ko vengti. Tad pritariame tik dvasingų žmonių sprendimams, paremtiems Dievo žodžiu. Iš tiesų Jeremijas ir kiti pranašai griežtai pasmerkė kunigų susirinkimus, prieštaravusius Dievo įstatymui, ir rūpestingai įspėjo, kad neklausytume tų Tėvų, kurie, klaidžiodami savo prasimanymuose, nukrypo nuo Dievo įstatymo, ir nesektume jų keliu.

5. [ŽMONIŲ TRADICIJOS] Lygiai taip pat atmetame žmonių tradicijas, kurios, kad ir kokiais įstabiais pavadinimais būtų puošiamos, tarsi dieviškos ir apaštališkos, Bažnyčiai perduotos gyvuoju apaštalų balsu ar iš apaštališkųjų vyrų rankų jų įpėdiniam vyskupams, tačiau, palygintos su *Raštais*, jų neatitinka ir tuo savo neatitikimu parodo, jog visiškai nėra apaštališkos. Nes kaip apaštalai nemokė nieko, kas vienas kitam prieštarautų, taip ir apaštališkieji vyrai nedarė nieko, kas būtų priešinga apaštalam. Būtų netgi nedora tvirtinti, esą apaštalai gyvu balsu perdavę tai, kas prieštaravo jų raštams.

6. Paulius aiškiai pasakė: *Mano kelių Kristuje aš mokau visur, kiekvienoje bažnyčioje* (1 Kor 4,17); dar jis sakė: *Nerašome jums nieko kita, kaip tik tai, ką jūs perskaitote ir suprantate* (2 Kor 1,13). Kitoje vietoje vėlgi liudija, kad jis ir jo mokiniai (t. y. apaštališkieji vyrai) **vaikščiojo tais pačiais pėdsakais ir tapčia dvasia viską darė vienodai** (2 Kor 12,18). Kitados ir žydai turėjo protėvių tradicijas, tačiau Viešpats jas griežtai atmetė, parodęs, jog jų laikymasis stoja skersai kelio Dievo įstatymui, ir veltui jie Dievą garbina (žr. Mt 15,8-9; Mk 7,6-7).

III skyrius Apie Dievą, Jo Vienybę ir Trejybę

1. [DIEVAS YRA VIENAS] Tikime ir mokome, kad Dievas yra vienas savo esme ir prigimtimi, egzistuojantis pats savyje, **visa ko užtenkantis**, nematomas, bekūnis, beribis, amžinas, visų matomų ir nematomų dalykų kūrėjas, aukščiausiasis gėris, gyvasis, visa atgaivinantis ir apsaugantis, visagalis ir išmintingiausias, maloningas ir gailestingas, **teisingas ir tiesakalbis**.

2. Kuo griežčiausiai atmetame dievų daugybę, kadangi aiškiai parašyta: *Viešpats yra mūsų Dievas, <...> neturėsi kitų dievų, tiktai mane* (Iš 20,2-3). *Aš esu Viešpats, ir nėra kito; be manęs nėra dievo! <...> Argi ne Aš, Viešpats, be kurio nėra kito dievo? Tik Aš vienas – teisingas ir išvaduojantis Dievas!* (Iz 45,5,21).

Aš Viešpats, Viešpats, esu gailestingas ir maloningas Dievas, lėtas pykti, gausus gerumo ir ištikimybės, ir t. t. (Iš 34,6).

3. [DIEVAS TRIJUOSE ASMENYSE] Vis dėlto tikime ir mokome, kad tas pats beribis, vienas ir nedalomas Dievas neperiskiriamai ir aiškiai yra pasiskirstęs į tris asmenis – Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią – šitaip: Tėvas Sūnų pagimdė iš amžinybės, Sūnus buvo pagimdytas neapsakomu būdu, o Šventoji Dvasia kyla iš jų abiejų, taip pat ir iš amžinybės, ir yra garbintina drauge su pirmais dviem: taigi yra ne kažkokie trys dievai, bet trys asmenys, vienesybiai [tos pačios prigimties], amžini ir lygūs, skirtingi kaip hipostazės [asmens. – Red.] ir pagal eilę einantys vienas po kito, tačiau be jokios nelygybės. Nes prigimtimi ir esme taip susijungę, kad yra vienas Dievas, ir dieviškoji prigimtis yra bendra Tėvui, Sūnui ir Šventajai Dvasiai.

4. Juk aiškų asmenų paskirstymą mums pateikė *Raštas* – angelas švenčiausiajai Mergelei, be kita ko, sako: *Šventoji Dvasia nužengs ant tavęs, ir Aukščiausiojo galybė pridengs tave savo šešėliu; todėl ir tavo kūdikis bus šventas ir vadinamas Dievo Sūnumi* (Lk 1,35). O Kristaus krikšto metu pasigirsta balsas, atsklidęs iš dangaus, kuris Kristui sako: *Šitas yra mano mylimasis Sūnus* (Mt 3,16-17; dar žr. Jn 1,32). Šventoji Dvasia pasirodydavo ir balandžio pavidalu. Kai pats Viešpats įsakė krikštyti, liepė krikštyti *vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios* (Mt 28,19). Kitoje Evangelijos vietoje pasakė: *Šventąją Dvasią mano vardu Tėvas atsiųs* (Jn 14,26). Dar Jis sakė: *Kai ateis Globėjas, kurį jums atsiųsiu nuo Tėvo, – Tiesos Dvasia, kuri eina iš Tėvo, – Jis toliau liudys apie mane, ir t. t.* (Jn 15,26). Trumpai tariant, priimame *Apaštalų tikėjimo išpažinimą*, kuris perteikia mums tikrąjį tikėjimą.

5. [EREZIJOS] Todėl smerkiame žydus ir mahometonus bei visus, kurie piktžodžiauja prieš švenčiausiąją ir šlovingiausiąją Trejybę. Taip pat smerkiame visas erezijas bei eretikus, kurie **moko**, esą Sūnus ir Šventoji Dvasia – tik vardai, o ne pats Dievas; arba kad Trejybėje esą kažkas sukurtas ar pavaldus, arba

tarnaujantis kitam; galiausiai, kad joje egzistuoja kažkokia ne-lygybė, kažkas daugiau ar mažiau kūniška ar kūniškai pradėta, skirtingų bruožų ar valios, kažkas suplakta krūvon ar visiškai atskira, tarytum Sūnus ir Šventoji Dvasia būtų **vieno** Dievo Tėvo mylimieji ar nuosavybės, kaip manė monarchianistai, novacijonai, Praksėjas, patripasianistai, Sabelijus, Paulius Samosatietis, Aecijus, Macedonijus, antropomorfistai, Arijus ir kiti panašūs.

IV skyrius **Apie stabus arba Dievo, Kristaus ir šventųjų atvaizdus**

1. [DIEVO ATVAIZDAI] Kadangi Dievas iš tiesų yra Dvasia, nematomas ir beribis savo esme, negali būti teisingai pavaizduotas jokių menu nei atvaizdu, todėl nebijome drauge su *Raštu* pavadinti Dievo atvaizdus gryniausią apgavystę.

2. Taigi atmetame ne tik pagonių stabus, bet ir krikščionių atvaizdus. [KRISTAUS ATVAIZDAI] Juk nors Kristus ir prisiėmė žmogaus **išvaizdą**, ją priėmė ne tam, kad teiktų medžiagos skulptoriams bei tapytojams. Jis neigė atėjęs *panaikinti Įstatymo ar pranašų* (Mt 5,17); o Įstatymas ir pranašai draudžia atvaizdus (žr. Įst 4,15; Iz 40,18). Neigė, kad Jo įsikūnijimas būsiąs naudingas Bažnyčiai ateityje, ir pažadėjo, jog savo Dvasia amžinai bus šalia mūsų (žr. Jn 16,7; 2 Kor 5,5).

3. Tad kas patikėtų, kad Jo kūno šešėlis ar atvaizdas teiktų kokią nors naudą tikintiesiems? Kadangi Jis pasilieka mumyse per savo Dvasią, esame lyg Dievo šventykla (žr. 1 Kor 3,16). *Ir kaip suderinti Dievo šventyklą su stabais?* (2 Kor 6,16). [ŠVENTŲJŲ ATVAIZDAI] Ir kadangi palaimintosios dvasios bei Dangaus šventieji, kol gyveno čia, atsisakė bet kokio jiems skirto garbinimo ir kovojo prieš statulas (žr. Apd 14,15; Apr 14,7; 22,8-9), ar kam pasirodytų įtikėtina, jog Dangaus šventieji ir angelai būtų patenkinti savo atvaizdais, prieš kuriuos žmonės lenkia kelius, nusidengia galvas ir kitokiais būdais juos garbina?

4. Tačiau tam, kad žmonės būtų teisingai nukreipiami tikėjimo keliu ir jiems būtų priminta apie dieviškus dalykus bei jų pačių išganymą, Viešpats įsakė skelbti Evangeliją (žr. Mk 16,15), o ne paišyti ir paveikslais pasauliečius mokyti; be to, įsteigė sakramentus, bet niekur neįvedė statulų.

5. [PASAULIETINIAI RAŠTAI] O visur, **kur tik** benukreiptume akis, matome gyvus ir tikrus Dievo kūrinius, kurie, jeigu į juos tinkamai žiūrима, stebintįjį jaudina kur kas labiau, negu visi visų žmonių atvaizdai ar paveikslai – tušti, nejudrūs, blankūs ir negyvi. Apie juos pranašas teisingai pasakė: *Turi akis, bet nemato* ir t. t. (Ps 115,5-7).

6. [LAKTANCIJUS] Todėl pritariame Laktancijaus, senovės **rašytojo**, minčiai; jis pasakė: *Be jokios abejonės, nėra religijos ten, kur yra atvaizdas*. [EPIFANIJUS IR AUGUSTINAS] Taip pat pripažįstame, jog teisingai pasielgė palaimintasis vyskupas Epifanijus, kai ant bažnyčios durų radęs uždangą, ant kurios buvo nupieštas ar Kristaus, ar kažkokio šventojo atvaizdas, ją nutraukė ir išnešė, kadangi manė, jog Kristaus bažnyčiose kabinti žmogaus atvaizdą – priešinga *Raštų* autoritetui. Todėl įsakė, kad Kristaus bažnyčiose daugiau nebūtų kabinamos panašios uždangos, kurios prieštarauja mūsų tikėjimui, bet verčiau būtų išgyvendintas toks abejotinas uolumas, nederantis Kristaus Bažnyčiai nei tikintiems žmonėms. Be to, pritariame šiai šv. Augustino minčiai apie tikrąjį tikėjimą: *Religija mums tenebūna žmogaus kūrinių garbinimas. Nes patys menininkai, kurie tokius [kūrinius] kuria, yra geresni, tačiau neprivalome jų garbinti* (Epist. 55).

V skyrius **Apie Dievo šlovinimą, garbinimą ir meldimą per vienintelį tarpininką Jėzų Kristų**

1. [TIK VIENAS DIEVAS TURI BŪTI ŠLOVINAMAS IR GARBINAMAS] Mokome, kad garbinti ir šlovinti reikia tik vienintelį tikrąjį Dievą. Šios garbės nesuteikiame niekam kitam pagal

Viešpaties nurodymą: *Viešpatį, savo Dievą, tegarbink ir Jam vienam tetarnauk!* (Mt 4,10). Iš tiesų visi pranašai rūščiausiai bardavo Izraelio žmones, kai šie garbindavo ir šlovindavo svetimus dievus, o ne tik vienintelį **tikrą** Dievą.

2. Mokome, kad Dievą garbinti ir šlovinti reikia taip, kaip Jis pats mus mokė, t. y. *dvasia ir tiesa* (Jn 4,24), ne prietaringai, bet nuoširdžiai, pagal Jo žodį, kad niekad mums nesakytų: *Ar to kas prašo iš jūsų?* (Iz 1,12; dar žr. Jer 6,20). Juk ir Paulius sakė: *Dievas <...> nėra žmonių rankomis aptarnaujamas, tarsi Jam ko nors trūktų* (Apd 17,25).

3. [VIENINTELIO DIEVO TURI BŪTI ŠAUKIAMASI, TARPININKAUJANT VIENINTELIAM KRISTUI] Jo paties vienintelio šaukiamės visuose savo gyvenimo išbandymuose ir nelaimėse, dalyvaujant **mūsų** vieninteliam tarpininkui bei užtarėjui Jėzui Kristui. Nes mums aiškiai nurodyta: *Šaukis manęs vargo dieną; išgelbėsiu tave, ir tu mane šlovinsi* (Ps 50,15). Be to, mums yra maloningiausiai pažadėta Viešpaties žodžiais: *Jei tik prašysite Tėvą mano vardu, Jis duos tai jums* (Jn 16,23), taip pat: *Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti; Aš jus atgaivinsiu!* (Mt 11,28). Ir kadangi parašyta: *Kaipgi jie šauksis to, kurio neįtikėjęs!* (Rom 10,14), ir kadangi mes tikime į vienintelį Dievą, mes iš tikrųjų tik Jo vienintelio šaukiamės, ir būtent per Kristų. *Vienas yra Dievas, – sakė apaštalas, – ir vienas Dievo ir žmonių Tarpininkas – žmogus Kristus Jėzus* (1 Tim 2,5), taip pat: *Jei kuris nusidėty, tai mes turime Užtarėją pas Tėvą – teisųjį Jėzų Kristų* (1 Jn 2,1).

4. [ŠVENTŪJŲ NEREIKIA GARBINTI, ŠLOVINTI NEI JIEMS MELSTIS] Dėl to Dangaus šventųjų negarbiname, nešloviname ir jiems nesimeldžiame, ir nepripažįstame jų savo užtarėjais nei tarpininkais prieš Dievą. Nes mums pakanka Dievo ir tarpininko Kristaus, ir kitiems nedalijame garbės, kuri priklauso vieninteliam Dievui ir Jo Sūnui, kadangi Jis aiškiai pasakė: *Savo garbės neperleisiu kitam* (Iz 42,8), ir kaip Petras pasakė: *Neduota*

žmonėms po dangumi kito vardo, kuriuo galėtume būti išgelbėti [t. y. Jėzaus Kristaus vardo] (Apd 4,12). Iš tikrųjų tie, kurie Jame randa paguodą, per tikėjimą neieško nieko kito, išskyrus Kristų.

5. [ŠVENTIESIEMS TURI BŪTI ATIDUODAMA DERAMA PAGARBA] Tuo tarpu šventųjų neniekiname ir negalvojame apie juos nederamai. Juk pripažįstame, kad jie yra gyvieji Kristaus kūno nariai, Dievo draugai, kurie garbingai nugalėjo kūną ir pasaulį. Mylime juos kaip brolius ir gerbiame, tačiau ne kaip nors garbindami, o pagarbiai apie juos galvodami, galiausiai – atiduodami teisėtą pagarbą. Taip pat sekame jais. **Mat mes, jų tikėjimo ir dorybių sekėjai, taip pat amžino išganymo bendradalyviai, karščiausiai trokšdami ir įžadus duodami, geidžiame kartu su jais amžinai pas Dievą gyventi ir su jais džiugiai Kristų šlovinti.** Šiuo klausimu pritariame šv. Augustino nuomonei apie tikrąją religiją: *Religija mums tenebūna mirusių žmonių garbinimas. Nes jeigu jie šventai gyveno, tai ne tam, kad būtų siekę tokios garbės; kaip tik nori, jog garbintume Tą, kurio šviesoje jie džiaugiasi, mums esant Jo nuopelnų nelaisvės bičiuliais. Taigi juos reikia pagerbti jais sekant, o ne garbinti religiška, ir t. t.*

6. [ŠVENTŪJŲ RELIKVIJOS] O dar mažiau tikime, jog reikia garbinti šventųjų relikvijas [palaikus] ar lenktis prieš jas. Tie senieji šventieji manė, kad jų mirusieji pakankamai pagerbiami, garbingai atiduodant žemei palaikus po to, kai siela iškeliauja į Dangų; o kilniausiomis visų protėvių relikvijomis laikė jų dorybes, mokymą bei tikėjimą – jas ne tik perduodavo kartu su mirusiųjų šlove, bet iš visų jėgų stengdavosi jomis sekti, kol gyvendavo Žemėje.

7. [PRIESAIKA TIK DIEVO VARDU] Tie patys senieji neprisiekdavo kitaip, kaip tik vienintelio Dievo Jahvės (JHVH) vardu, kaip Dievo įstatyme yra prisakyta; kadangi uždrausta prisiekti svetimų dievų vardais (žr. Iš 23,13; Ist 10,20), todėl reikalaujamų priesaikų šventųjų vardais nevykdome. Visais šiais atvejais atmetame mokymą, per daug dėmesio skiriantį Dangaus šventiesiems.

VI skyrius **Apie Dievo Apvaizdą**

1. [DIEVO APVAIZDA VALDO VISKĄ] Tikime, kad šio išminčiojo, amžinojo ir visagalio Dievo Apvaizda saugo ir valdo visa, kas yra Danguje, Žemėje bei visoje kūrinyje. Juk Dovydas liudija ir sako: *Virš visų tautų išaukštintas Viešpats, Jo garbė aukštesnė už Dangų. Kas yra toks kaip Viešpats, mūsų Dievas, kuris sėdi aukštybėse, bet lenkiasi žemai pamatyti, kas Danguje ir Žemėje?* (Ps 113,4-6). Jis dar sako: **Pažįsti visus mano kelius. Nespėjus mano liežuviui žodį ištarti, Tu, Viešpatie, jį jau žinai** (Ps 139,3-4). Paulius taip pat liudija ir sako: *Mes Jame gyvename, judame ir esame* (Apd 17,28). Ir: *Iš Jo, per Jį ir Jam yra visa* (Rom 11,36).

2. Taigi teisingiausiai ir pagal *Raštą* pasakė Augustinas (knygos *De agone Christi* [Apie Kristaus kovą] 8 skyriuje): *Viešpats pasakė: „Argi ne du žvirbliai parduodami už skatiką? Ir vis dėlto nė vienas jų nekrinta žemėn be jūsų Tėvo valios“* (Mt 10,29). Iš tiesų taip kalbėdamas norėjo parodyti, kad visa, ką žmonės laiko esant menkiausia, valdo Viešpaties visagalybė. Juk ir dangaus sparnuočius Jis maitina, ir lauko lelijas Jis aprengia; teisingai sako, kad net mūsų plaukelius yra suskaičiavęs (žr. Mt 6,26-29).

3. [EPIKŪRININKAI] Todėl smerkiame epikūrininkus, nepripažįstančius Dievo Apvaizdos, ir visus tuos, kurie piktžodžiaudami teigia, esą Dievas sukinėjasi apie Dangaus ašis, o mūsų ir mūsų reikalų nei mato, nei jais rūpinasi. Juos pasmerkė ir Dovydas, karališkasis pranašas, sakydamas: *Viešpatie, kiek dar ilgai tie nedorėliai džiūgaus? <...> Jie mąno: „Viešpats to nemato, Jokūbo Dievui tai nerūpi“. Susipraskite, žmonės bukapročiai! Kvailiai, kada jūs igysite išminties? Nejau Tas, kuris įdėjo ausis, negirdės? Nejau Tas, kuris padarė akis, nematys?* (Ps 94,3,7-9).

4. [PRIEMONĖS NETURI BŪTI NIEKINAMOS] Tačiau nenieki name priemonių, kuriomis veikia Dieviškoji Apvaizda, ir nelaikome jų nereikalingomis, tik mokome, kad į jas turime atsižvelgti tiek, kiek Dievo žodis mums siūlo. Todėl nepritariame

lengvabūdiškoms kalboms tų, kurie sako: jeigu Dievo Apvaizda visa valdo, iš tiesų bergždi yra mūsų siekiai ir pastangos – užteks palikti viską valdyti Dieviškajai Apvaizdai, ir mums nebereikės niekuo rūpintis ar ką nors daryti. Betgi nors Paulius ir pripažino, kad plaukia Dievo Apvaizdos globojamas, – pats Dievas buvo pasakęs: *Reikės tau liudyti ir Romoje* (Apd 23,11) ir iš aukštybių pažadėjęs: *Niekas iš jūsų nežus <...>. Nė vienam jūsų nenukris nė plaukas nuo galvos* (Apd 27,22,34), – vis dėlto, jūreiviams sugalvojus pabėgti, tas pats Paulius šimtininkui ir kareiviams tarė: *Jeigu šitie nepasiliks laive, jūs neišsigelbėsite* (Apd 27,31). Juk Dievas, kuris viskam paskyrė savą pabaigą, taip pat nustatė ir pradžią bei priemones, kuriomis pasiekiamas tikslas. Pagonys visus dalykus priskiria aklam likimui arba neišskiam atsitiktinumui. Šventasis Jokūbas nenori, kad sakytume: *Šiandien arba rytoj mes keliausime į tą ir tą miestą, <...> versimės prekyba*, tačiau priduria: *Verčiau sakytumėte: „Jei Viešpats panorės, gyvensime ir darysime šį bei tą“* (Jok 4,13-15); ir Augustinas sako: *Visa, kas tušties žmonėms atrodo gamtoje vykstant atsitiktinai, sukuria ne kas kitas, kaip tik Jo žodis, nes vyksta Jam įsakius* (Psalmių išaiškinimai, 148). Panašiai atrodė, jog atsitiktinai aplinkybės taip susiklostė, kad Saulius, ieškodamas tėvo asilių netikėtai susidūrė su pranašu Samueliu, o juk Viešpats anksčiau buvo pranašui pasakęs: *Rytoj šiuo laiku Aš atsiųsiu pas tave vyrą iš Benjaminio žemės* (1 Sam 9,16).

VII skyrius **Apie visų dalykų sukūrimą, apie angelus, velnią ir žmogų**

1. [DIEVAS SUKŪRĖ VISKĄ] Gerasis ir visagalis Dievas savo amžinoju Žodžiu visa, kas matoma ir nematoma, sukūrė ir globoja savo amžinąją Dvasia, kaip liudija ir sako Dovydas: *Viešpaties žodžiu buvo padaryti dangūs, o Jo burnos alsavimu – visos jų galybės* (Ps 33,6). Ir visa, ką Dievas sukūrė, kaip sako *Raštas*, buvo labai gera (Pr 1,31), sukurta žmonėms vartoti ir jų naudai.

2. Sakome, kad iš tiesų viskas kilo iš vienos pradžios. [MANICHĖJAI IR MARCIONITAI] Todėl smerkiame manichėjus ir marcionitus, kurie bedieviškai įsivaizdavo dvi gėrio ir blogio substancijas, taigi **dvi prigimtis**, taip pat dvi pradžias, ir du vienas kitam priešingus Dievus – gerąjį ir blogąjį.

3. [APIE ANGELUS IR VELNIĄ] Visus kūrinius pranoksta angelai ir žmonės. Apie angelus *Šventasis Raštas* skelbia: *Vėjus Tu imi savo pasiuntiniais, žaibų liepsnas – savo tarnais (Ps 104,4)*, taip pat: *Argi jie visi nėra tik tarnaujančios dvasios, išsiųstos patarnauti tiems, kurie paveldės išganymą? (Hbr 1,14)*. O apie velnią liudija pats Viešpats Jėzus: *Jis nuo pat pradžios buvo galvažudys ir niekuomet nesilaikė tiesos, jame ir nėra buvę tiesos. Skleisdamas melą, jis kalba, kas jam sava, nes jis melagis ir melo tėvas (Jn 8,44)*.

4. Todėl mokome, jog kai kurie angelai liko klusnūs ir buvo paskirti ištikimais tarnauti Dievui ir žmonėms; o kiti savo valia nupuolė, buvo nutrenkti į prapultį ir tapo bet kokio gėrio bei tikinčiųjų priešais, ir t. t.

5. [APIE ŽMOGŲ] O apie žmogų *Raštas* sako, kad pradžioje jis buvo sukurtas geras, pagal Dievo atvaizdą ir panašumą; kad Dievas apgyvendino jį rojuje ir visa padėjo jam po kojų (žr. *Pr 1,27-28; 2,8; 5,1*). Dovydas tai iškilmingai apgieda 8 psalmėje. Be to, Dievas davė jam žmoną ir juos palaimino (*Pr 2,22* ir toliau).

6. Tačiau sakome, kad žmogus sudarytas iš dviejų viena kitai priešingų substancijų viename asmenyje: t. y. iš nemirtingos sielos, kuri, atskirta nuo kūno, nei miega, nei miršta, ir iš mirtingo kūno, kuris Paskutiniajame teisme vis dėlto bus prikeltas iš numirusiųjų, kad visas žmogus, ir gyvasis, ir mirusysis, liktų amžinai gyventi.

7. [SEKTOS] Smerkiame visus, kurie išjuokia ar įmantriais išvedžiojimais kelia abejonę sielos nemirtingumu arba sako, jog siela mieganti ar esanti Dievo dalis. Trumpai tariant, smerkia-

me visas visų nuomones, kurios apie sukūrimą, apie angelus, demonus ir žmogų teigia priešingai, negu mūsų apaštališkoje Kristaus **Bažnyčioje yra perduota per Šventuosius Raštus**.

VIII skyrius Apie žmogaus nuopuolį, nuodėmę ir nuodėmės priežastį

1. [ŽMOGAUS NUOPUOLIS] Pradžioje žmogus buvo sukurtas pagal Dievo atvaizdą, tikrai teisingas ir šventas, geras ir garbingas. Tačiau angies [gyvatės] sukurstytas ir dėl savo kaltės išsižadėjęs gėrio bei teisingumo, tapo pavaldus nuodėmei, mirčiai ir visokiems nelaimėms. Koks jis tapo po nuopuolio, tokie yra visi iš jo kilusieji: pavaldūs nuodėmei, mirčiai ir visokiems nelaimėms.

2. [NUODĖMĖ] O nuodėmę suprantame kaip įgimtą žmogaus sugedimą, kuris nuo tų pirmųjų tėvų mums visiems buvo perduotas ir padaugintas, dėl kurio esame pasinėrę ydinguose troškimuose ir nusigręžę nuo gėrio, linkę į visokį blogį, kupini visokiausio ištvirtimo, netikėjimo, paniekos bei neapykantos Dievui, negalime patys savaime nieko gera daryti ir netgi galvoti.

3. Ne gana to, metams vis bėgant, nuodėmingomis mintimis, žodžiais ir darbais, nepaisančiais Dievo įstatymo, auginame sugedusius vaisius, vertus blogo medžio (žr. *Mt 12,33*); šitaip nusipelnę Dievo pykčio, mes atiduodami teisingoms bausmėms; ir netgi visi galėjome būti Dievo atstumti, jeigu gelbėtojas Kristus nebūtų mūsų atnaujinęs.

4. [MIRTIS] Mirtį suprantame ne vien kaip kūnišką mirtį, kuri už nuodėmes visų mūsų laukia, bet ir kaip amžinąją **pelnytą** bausmę už mūsų nuodėmes bei sugedimą. Nes apaštalas sakė: *Buvome mirę nusikaltimais ir nuodėmėmis <...> iš prigimties buvome rūstybės vaikai kaip ir kiti. Bet Dievas, apstus gailėstingumo, <...> mus, mirusius nusikaltimais, prikėlė gyventi su Kristumi (Ef 2,1-3)*. Taip pat: *Kaip per vieną žmogų*

nuodėmė įėjo į pasaulį, o per nuodėmę mirtis, taip ir mirtis prasišverbė į visus žmones, nes visi nusidėjo (Rom 5,12).

5. [PRIGIMTINĖ NUODĖMĖ] Taigi pripažįstame, kad visuose žmonėse slypi prigimtinė nuodėmė. [TIKROSIOS NUODĖMĖS] Pripažįstame, kad visos kitos nuodėmės, kylančios iš jos, vadinamos [nuodėmėmis] ir tikrai yra nuodėmės, kad ir kaip būtų pramintos – ar mirtinomis, ar atleistinomis, taip pat ir toji, vadinama nuodėme prieš Šventąją Dvasią, kuri niekuomet neatleidžiama (Mk 3,29; 1 Jn 5,16).

6. Taip pat pripažįstame, kad nuodėmės nėra vienodos; nors kyla iš to paties sugedimo ir netikėjimo šaltinio, tačiau vienos yra sunkesnės už kitas. Juk Viešpats pasakė: Sodomai bus lengviau negu miestui, atmetusiam Evangelijos žodį (žr. Mt 10,14-15; 1 Jn 5,16-17).

7. [SEKTOS] Todėl smerkiame visus, kurie mokė priešingai, pirmiausia Pelagijų ir visus pelagijonus kartu su jovinianistais, kurie, kaip ir stoikai, visas nuodėmes laiko lygiomis. Šiuo klausimu visiškai pritariame šv. Augustinui, kuris savo požiūrį ėmė iš *Šventųjų Raštų* ir gynė jais remdamasis.

8. Taip pat smerkiame Floriną ir Blastą, prieš kuriuos rašė ir Irenėjus, bei visus, kurie Dievą daro nuodėmės kūrėju. [DIEVAS NĖRA NUODĖMĖS KŪRĖJAS] Kadangi yra aiškiai parašyta: *Tu esi Dievas, nekenčiantis to, kas nedora <...>. Tu neapkensti visų nedorėlių, melagiams Tu leidi pražūti (Ps 5,5-7).* Ir dar: *Skleisdamas melą, velnias kalba, kas jam sava, nes jis melagis ir melo tėvas (Jn 8,44).* Be to, ir mumyse pačiuose pakanka nuodėmių bei sugedimo, tad Dievui visiškai nėra reikalo apdovanoti mus nauju ir dar didesniu ydingumu.

9. Todėl, kai *Raštuose* sakoma, kad Dievas užkietina širdį, užmerkia akis ir duoda nedorėliui valią, reikia suprasti, jog Dievas tai daro teisingu sprendimu, kaip teisingas teisėjas ir keršytojas. Pagaliau kai tik *Šventajame Rašte* sakoma ar atrodo, jog Dievas daro ką bloga, juk sakoma ne kad žmogus

nedaro bloga, bet kad Dievas teisėtu savo sprendimu leidžia tam įvykti ir to neuždraudžia, nors galėtų uždrausti, jeigu norėtų; arba kad žmonių blogį panaudoja geram, kaip Juozapo brolių nusikaltimą; arba pats kontroliuoja nuodėmes, kad neišplistų ir neišaugtų labiau, negu yra leistina. Šv. Augustinas savo *Enchiridione* rašo: *Nuostabiu ir neapsakomu būdu niekas nevyksta be Jo valios, net kai vyksta prieš Jo valią. Kadangi nevyktų, jeigu [jis] neleistų. Būdamas geras, neleistų vyksti blogiui, jei, būdamas visagalis, negalėtų iš blogio padaryti gera.* Taip jis [rašė].

10. [ŽINGEIDŪS KLAUSIMAI] Likusius klausimus: ar Dievas norėjo, kad Adomas nupultų, ar pastūmėjo į nuopuolį, kodėl nuopuoliui nesutrukde ir panašius laikome smalsiais klausimais (jeigu tik eretikų ar kitų begėdžių žmonių įkyrumas nepriverčia to išaiškinti pagal Dievo žodį, kaip neretai darydavo dievobaimingieji Bažnyčios mokytojai), žinodami, kad Dievas žmogui užgynė valgyti uždraustą vaisių ir nubaudė už nusizengimą; tačiau ir tas blogis, kuris vyksta, nėra blogis Dievo Apvaizdos, valios ir galybės atžvilgiu, o blogis šetono ir mūsų valios, besipriešinančios Dievo valiai, atžvilgiu.

IX skyrius Apie laisvą valią ir žmogaus jėgas

1. Mokome, kad šiuo klausimu, kuris visą laiką Bažnyčioje kėlė daugybę ginčų, reikia pripažinti, jog žmogaus padėtis arba būklė yra trejopa. [ŽMOGUS PRIEŠ NUOPUOLĮ] Pirmiausia – žmogus, koks buvo prieš nuopuolį, tikrai doras ir laisvas, kuris galėjo likti gėryje arba palinkti į blogį; tačiau palinko į blogį, įklimpo į nuodėmę bei mirtį ir įklampino visą mirtinųjų giminę, kaip jau sakyta anksčiau.

2. [ŽMOGUS PO NUOPUOLIO] Paskui reikėtų apsvarstyti, koks žmogus buvo po nuopuolio. Nors iš žmogaus ir nebuvo atimtas protas, nebuvo paveržta jo valia, ir jis nebuvo paverstas akmeniu nei medžiu, tačiau visa kita žmoguje

taip pasikeitė ir susilpnėjo, kad jis daugiau nebegalėjo to, ką galėjo iki nuopuolio. Mat protas aptemo, o valia iš laisvos pavirto vergiška valia, kadangi tarnauja nuodėmei ne nenorom, o norom.

3. Taigi noras nevardinamas nenoru. [ŽMOGUS DARO BLOGA SAVO VALIA] Apie blogį arba nuodėmę: žmogus daro bloga savo noru, neverčiamas nei Dievo, nei velnio, ir šiuo atžvilgiu jis turi didžiausią valios laisvę. Tačiau iš tiesų neretai matome, jog didžiausi žmogaus nusikaltimai ir blogiausi ketinimai Dievo pažabojami, kad nepasiektų savo tikslo; Dievas neatima žmogaus laisvės daryti bloga, tik savo galia užkerta kelią tam, ką žmogus kitąsyk laisvai nusprendžia, kaip Juozapo broliai laisvai nusprendė juo atsikratyti; tačiau negalėjo, kadangi Dievo plane buvo kitaip numatyta.

4. [ŽMOGUS NĖRA PAJĖGUS GĖRIUI PATS SAVAI ME] O kalbant apie gėrį ir dorybes: žmogaus protas pats savaime teisingai nesprenžia apie dieviškus dalykus. Juk evangeliškasis ir apaštališkasis Raštas reikalauja kiekvieno iš mūsų, kuris norime būti išganytas, dvasinio atgimimo. Tačiau ankstesnė kilmė iš Adomo nieko neduoda mūsų išganymui. Paulius sako: *juslinis žmogus nepriima to, kas ateina iš Dievo Dvasios*, ir t. t. (1 Kor 2,14). Taip pat neigia, kad būtume savaime tinkami *ką nors sumanyti tartum iš savęs* (2 Kor 3,5).

5. Puikiai žinoma, kad protas, arba intelektas, yra valios vadovas, ir aišku, kiek toli galėtų siekti valia, kai vadovas aklas. Dėl to dar neatgimęs žmogus neturi jokios laisvos valios gėriui nei jokių jėgų gėriui pasiekti. Viešpats Evangelijoje sako: *Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kiekvienas, kas daro nuodėmę, yra nuodėmės vergas* (Jn 8,34). Ir apaštalas Paulius: *Kūno rūpesčiai priešiški Dievui; jie nepaklūsta Dievo įstatymui ir net negali paklusti* (Rom 8,7).

6. [MENŲ SUPRATIMAS] Tuo tarpu puolusiam žmogui netrūksta žemiškųjų dalykų supratimo. Mat Dievas iš gailėsčio

paliko jam protą, tik jau gerokai nutolinęs nuo to, koks buvo prieš nuopuolį. Dievas liepia lavinti įgimtą protą, kartu dar suteikia dovanas ir sėkmę. Ir akivaizdu, kad jokiuose menuose nieko nepasiektume be Dievo palaiminimo. *Raštas* visus menus tikrai kildina iš Dievo. Juk net pagonyms menų pradžią kildindavo iš dievų – jų išradėjų.

7. [KOKIOS YRA ATGIMUSIŲ ŽMONIŲ JĖGOS IR KAIP PASIREIŠKIA JŲ LAISVA VALIA] Galiausiai reikia pažiūrėti, ar atgimusiai turi laisvą valią, ir kaip toli ji siekia. Atgimstant protas Šventosios Dvasios apšviečiamas, kad suprastų Dievo paslaptis ir valią. O pati valia ne tik pakeičiama per Dvasią, bet ir apdovanojama gabumais, kad pati norėtų ir galėtų siekti gėrio (žr. Rom 8,5-6). Jei to nepripažintume, neigtume krikščionišką laisvę ir įteisintume vergystę. Bet pranašas kalba Dievo žodžiais: *Įdiegsiu jiems savo Įstatymą, įrašysiu jį jiems į širdį* (Jer 31,33; dar žr. Ez 36,26). Taip pat Viešpats Evangelijoje sako: *Tad jei Sūnus jus išvaduos, tai būsite iš tiesų laisvi* (Jn 8,36). Taip pat Paulius filipiečiams: *Jums suteikta malonė dėl Kristaus ne tik jį tikėti, bet ir dėl Jo kentėti* (Fil 1,29). Ir dar: *Esu tikras, kad tas, kuris jumoje pradėjo šį gerą darbą, jį ir užbaigs iki Kristaus Jėzaus dienos* (Fil 1,6), taip pat: *Dievas iš savo palankumo skatina jus ir trokšti, ir veikti* (Fil 2,13).

8. [ATGIMUSIEJI DIRBA NE TIK PASYVIAI, BET IR AKTYVIAI] Todėl mokome, kad reikia atsižvelgti į du dalykus. **Pirma**, atgimusiai, pasirinkdami gėrį ir darydami gera, veikia ne tik pasyviai, bet ir aktyviai, nes yra Dievo skatinami daryti tai, ką daro. Juk teisingai Augustinas sako, kad Dievas vadinamas mūsų pagalbininku. Bet negali būti pagalbėta tam, kuris nieko nedaro. Manichėjai atėmė iš žmogaus bet kokią veiklą ir pavertė jį tarsi akmeniu ar rąstu.

9. [ATGIMUSIŲJŲ LAISVA VALIA YRA SILPNA] **Antra**, silpnumas ir atgimusiuose [žmonėse] išlieka. Kadangi mumyse gyvena nuodėmė, ji kūnu ir atgimusiuose priešinasi dvasiai iki pat

mūsų gyvenimo galo, ir ne taip jau lengvai atgimusiai įvykdo tai, ką buvo suplanavę. Tai patvirtina apaštalas *Rom 7* ir *Gal 5*.

10. Todėl netvirta yra toji mūsų laisva valia, nes ligi pat gyvenimo galo mums išlieka senojo Adomo ir gimtosios žmogaus nuodėmės palikimas. Vis dėlto kūniškosios jėgos ir senojo žmogaus palikimas nėra tiek veiksmingi, kad visiškai nuslopintų Dvasios veikimą; todėl sakoma, kad tikintieji yra laisvi, tačiau tiek, kiek pripažįsta savo silpnumą ir visiškai nesididžiuoja laisva valia. Todėl tikinčiųjų mintyse nuolat turi būti tai, ką taip dažnai kala į galvą palaimintasis Augustinas apaštalo žodžiais: *Ką gi turi, ko nebūtum gavęs? O jei esi gavęs, tai ko giriesi, lyg nebūtum gavęs? (1 Kor 4,7)*. Prie šių žodžių priduria, kad tai, ką suplanavome, neįvyksta tučiuojau. Nes visų dalykų pabaiga yra Dievo rankoje. Štai kodėl Paulius meldžia Kristų, kad pagelbėtų jam kelyje (žr. *Rom 1,10*). Štai kur priežastis, dėl kurios laisva valia yra silpna.

11. [LAISVĖ IŠORINIAMS DALYKAMS] Antra vertus, niekas neneigia, kad išoriniams dalykams ir atgimusiai, ir neatgimusiai turi laisvą valią; mat žmogus su kitais gyvais padarais (už kuriuos nėra žemesnis) turi tokią bendrą savybę, kad vienu dalykų nori, o kitų – ne. Taigi jis gali kalbėti arba tylėti, išeiti iš namų arba juose pasilikti, ir pan. Nors visuomet ir čia reikia pastebėti Dievo galybę: tai ji padarė taip, kad Bileamas negalėjo vykdyti ten, kur norėjo (žr. *Sk 24*), arba Zacharijas, grįždamas iš šventyklos, negalėjo prakalbėti, nors norėjo (žr. *Lk 1,22*).

12. [EREZIJOS] Šiuo klausimu smerkiame manichėjus, kurie neigia, kad geram žmogui laisvoji valia buvusi blogio pradžia. Taip pat smerkiame pelagijonus, kurie sako, jog blogas žmogus turi pakankamai laisvos valios, kad palieptas darytų gera. Ir vienus, ir kitus paneigia *Šventasis Raštas*, kuris pirmiesiems sako, kad Dievas žmogų sukūrė teisingą, o antriesiems – *Jei Sūnus jus išvaduos, tai būsite iš tiesų laisvi (Jn 8,36)*.

X skyrius Apie Dievo predestinaciją ir šventųjų išrinkimą

1. [DIEVAS MUS IŠSIRINKO IŠ SAVO GAILESTINGUMO] Dievas nuo amžių laisvai ir tik savo malone, nesižvalgydamas į žmones, iš anksto paskyrė arba pašaukė šventuosius, kuriuos nori išgelbėti Kristuje, pasak Apaštalo: *mus išsirinkdamas Jame* [Kristuje] *prieš pasaulio sutvėrimą (Ef 1,4)*, ir dar: *kuris mus išgelbėjo bei pašaukė šventuoju pašaukimu, ne atsižvelgdamas į mūsų darbus, bet savo laisvu nutarimu bei malone, kuri dovanota mums Kristuje Jėzuse prieš amžinuosius laikus. Ji dabar tapo regima, pasirodžius mūsų Išganytojui Kristui Jėzui (2 Tm 1,9-10)*.

2. [MES ESAME IŠ ANKSTO PAŠAUKTI ARBA IŠRINKTI KRISTUJE] Taigi Dievas mus išsirinko netiesiogiai, tegu ir ne už mūsų nuopelnus, bet Kristuje ir dėl Kristaus, kad tie, kurie jau yra tikėjimu įsišakniję Kristuje, būtų dar patys pašaukti, o tie, kurie nėra Kristuje, būtų atmesti, pasak apaštalo: *Patikrinkite patys save, ar laikotės tikėjimo. <...> O gal nenutuokiate, kad jūmyse yra Jėzus Kristus? Jeigu taip, tai esate atmestini (2 Kor 13,5)*.

3. [ESAME IŠRINKTI AIŠKIAM TIKSLUI] Galiausiai šventieji Kristuje yra Dievo pasirinkti aiškiam tikslui, kurį išdėsto apaštalas ir sako: *Mus išsirinkdamas Jame, <...> kad būtume šventi ir nesutepti Jo akivaizdoje <...> Jis iš anksto paskyrė mus per Jėzų Kristų tapti Jam išūniais [ivaikiais] savo malonės kilnumo šlovei (Ef 1,4-6)*.

4. [REIKIA TURĖTI GERĄJĄ VILTĮ DĖL VISŲ] Ir nors Dievas žino, kurie yra Jo [išrinktieji], ir kai kur minimas nedidelis išrinktųjų skaičius, tačiau apie visus reikia galvoti gerai, ir nė vienas neturi būti neapgalvotai priskirtas prie atmestinių. Paulius aiškiai pasakė *Laiške filipiečiams: Aš dėkoju <...> už jus visus besimeldamas, už jūsų bendradarbiavimą Evangelijos labui <...>. Esu tikras, kad tas, kuris jūmyse pradėjo šį gerą darbą, jį ir užbaigs <...>. Šitaip manyti apie jus visus teisinga (Fil 1,3-7)*.

5. [AR YRA TIK KELETAS IŠRINKTŲJŲ?] Ir kai Viešpaties klausė, ar maža bus išgelbėtųjų, Viešpats neatsako ir nekalba, ar daug ar mažai būsią išgelbėtųjų ar pasmerktųjų, bet veikiausiai ragina, kad kiekvienas pasistengtų įeiti pro ankštus vartus (žr. Lk 13,23-24). Tarsi sakytų, jog jūsų reikalas ne smalsiai klausinėti tokių dalykų, bet labiau stengtis, kad tiesiu keliu patektumėte į Dangų.

6. [KAS ŠIUO ATVEJU TURI BŪTI PASMERKTAS?] Todėl nepritariame bedieviškoms kalboms tų, kurie sako: yra keletas išrinktųjų, ir kadangi nežinau, ar pakliuvau į tų nedaugelio tarpą, sau gyvenimo nenuodysiu. Kiti sako: jei Dievo esu iš anksto paskirtas ir išrinktas, niekas nesutrukdytų jau aiškiai nulemtam mano išgelbėjimui, kad ir ką bedaryčiau. Tačiau jeigu esu atmetinųjų sąrašė, joks tikėjimas nei atgaila man nepadės, kadangi Dievo skirtis negali būti pakeista. **Taigi nenaudingi yra visi perspėjimai ir doktrinos.** Šiems prieštarauja tokie apaštalo žodžiai: *Viešpaties tarnui nedera kivirčytis, bet reikia su visais elgtis maloniai, stengtis pamokyti, būti kantriam, švelniai aiškinti prieštaraujantiems; rasi Dievas duos jiems atsivertį, pažinti tiesą, ir jie prablaivės nuo velnio žabangų, kuriuose vergavo jo valiai* (2 Tim 2,24-26).

7. [PERSPĖJIMAI NĖRA TUŠTI, NES IŠGANYMAS ATEINA PER IŠRINKIMĄ] Juk ir Augustinas knygos *De dono perseverantiae* (Apie maloningąjį ištvėringumą) 14-ame ir tolesniuose skyriuose parodo, jog reikia skelbti ir laisvo išrinkimo bei predestinacijos malonę, ir perspėjimus bei išganymo doktrinas. [AR ESAME IŠRINKTI?] Todėl smerkiame tuos, kurie nebūdami Kristuje klausia: ar nuo **amžių** yra išrinkti? Ir ką gi prieš amžių amžius apie juos nusprendė Dievas?

8. Juk reikia išgirsti Evangelijos pamokymą ir tikėti juo; ir neabejoti, kad jeigu tiki arba esi Kristuje, esi išrinktas. Juk Tėvas savo predestinacijos amžinąją prasmę mums atskleidė Kristuje, kaip išdėstyta apaštalo žodžiais (žr. 2 Tim 1). Taigi pir-

miausia reikia mokyti ir atsižvelgti [į tai], kokia didžiulė Tėvo meilė mums atsiskleidžia Kristuje; reikia girdėti, ką mums kasdien Evangelijoje primena pats Viešpats, kaip Jis šaukia ir sako: *Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti; Aš jus atgaivinsiu!* (Mt 11,28). *Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris Jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą* (Jn 3,16). Taip pat: *Taip ir jūsų dangiškasis Tėvas nenori, kad pražūtų bent vienas šitų mažutėlių* (Mt 18,14).

9. Tad Kristus tebūnie veidrodis, kuriame galėtume įžvelgti savo **išankstinę** skirtį. Turėsime pakankamai aiškų ir tvirtą paliudijimą, kad esame įrašyti Gyvenimo knygoje, jei vienysimės su Kristumi, jeigu Jis bus mūsų, ir mes būsime Jo tikrąja me tikėjime. [PREDESTINACIJOS GUNDYMAS] Tepaguodžia mus predestinacijos gundyme (už kurį vargu ar yra kitas pavojingasis) tai, kad Dievo pažadai skirti visiems tikintiesiems, kad Jis pats sako: **Prašykite, ir jums bus duota.** <...> *Kiekvienas, kas prašo, gauna* (Lk 11,9-10).

10. Labai svarbu, kad su visa Dievo Bažnyčia meldžiamės: *Tėve mūsų, kuris esi Danguje*, ir kad krikštu esame įsišakniję Kristaus kūne, ir Bažnyčioje dažnai Jo kūnu ir krauju maitinamės, kad turėtume amžinąjį gyvenimą. Viso šito sustiprinti, esame įpareigoti *su baime ir drebėdami*, pagal Pauliaus nurodymą, darbuotis savo išganymui (Fil 2,12).

XI skyrius Apie Jėzų Kristų, tikrąjį Dievą ir Žmogų, vienintelį pasaulio Išganytoją

[KRISTUS YRA TIKRASIS DIEVAS] 1. Taip pat tikime ir moko-
me, kad Dievo Sūnus, mūsų Viešpats Jėzus Kristus, Tėvo nuo amžių buvo numatytas ir paskirtas būti pasaulio Išganytoju; tikime, kad Jis gimė ne tada, kai iš Mergelės Marijos priėmė kūną, ne tik prieš Pasaulio sukūrimą, tačiau prieš visą amžinybę, ir gimė iš Tėvo neapsakomu būdu. Izaijas sakė: *Kas bebūtų*

galvojęs apie Jo likimą? (Iz 53,8), ir Michėjas: *Jo kilmė siekia tolimą senovę, seniai praėjusius laikus* (Mch 5,2). O Jonas Evangelijoje pasakė: *Pradžioje buvo Žodis. Tas Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas* (Jn 1,1).

2. Todėl Sūnus dievyste [dieviškumu] yra lygus Tėvui ir tos pačios su Juo prigimties, tikrasis Dievas, ne dėl vardo, ne dėl sūnystės, ne dėl kažkokio nuopelno, bet esybe ir prigimtimi (žr. Fil 2,6), kaip vėlgi apaštalas Jonas sakė: *Šitas yra tikrasis Dievas ir amžinasis gyvenimas* (1 Jn 5,20), taip pat ir Paulius sako, jog Dievas *prabilo į mus per Sūnų, kurį paskyrė Visatos paveldėtoju ir per kurį sutvėrė Pasaulius. Jis – Dievo šlovės atšvaitas ir Jo esybės paveikslas, palaikantis savo galingu žodžiu Visatą* (Hbr 1,2-3). Juk Evangelijoje pats Viešpats taip pat pasakė: *Tu, Tėve, pašlovinink mane pas save ta šlove, kurią esu pas Tave turėjęs dar prieš atsirandant pasauliui* (Jn 17,5). Ir kitoje Evangelijos vietoje rašoma: *Žydai <...> ieškojo progos Jį nužudyti, nes Jis <...> vadino Dievą savuoju Tėvu, šitaip lygindamas save su Dievu* (Jn 5,18).

3. [SEKTOS] Todėl bjaurimės bedieviška Arijaus ir kitų arijonų doktrina, priešiška Dievo Sūnui, ypač ispano Migelio Serveto ir visų servetininkų piktžodžiavimais prieš Dievo Sūnų, kuriuos šėtonas anų pagalba tarsi iš pragaro ištraukė ir įžūliausiai bei bedieviškiausiai po pasaulį skleidžia.

4. [KRISTUS YRA TIKRASIS ŽMOGUS, TURINTIS REALŲ KŪNĄ] Taip pat tikime ir mokome, jog tas pats amžinasis amžinojo Dievo Sūnus tapo žmogaus sūnumi iš Dovydo ir Abraomo palikuonių, ne iš sueities su vyru, kaip sakė Ebionas, o nekaliausiai pradėtas iš Šventosios Dvasios ir gimęs iš Mergelės Marijos, kaip mums smulkiai išdėsto evangeliškoji istorija (Mt 1). Ir Paulius sako: *Iš tiesų Jam rūpėjo ne angelai, o Abraomo palikuonys* (Hbr 2,16), o apaštalas Jonas: *Kiekviena dvasia, kuri išpažįsta Jėzų Kristų kūne atėjus, yra iš Dievo* (1 Jn 4,2). Taigi Kristaus kūnas nebuvo nerealus ar atsiųstas iš Dangaus, kaip kad postringavo Valentinas ir Marcijonas.

5. [PROTINGA KRISTAUS SIELA] Be to, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus siela nebuvo be jutimo ir be proto, kaip kad įsivaizdavo Apolinaras, nei kūnas be sielos, kaip kad mokė Eunonijus, tačiau siela su savo protu ir kūnas su savo jutimais, kuriais savo kančios metu [Jis] iškentė tikruosius skausmus; tai ir pats liudija, sakydamas: *Mano siela mirtinai nuliūdusi* (Mt 26,38), *Dabar mano siela sukrista* (Jn 12,27).

6. [DVI KRISTAUS PRIGIMTYS] Taigi pripažįstame viename ir tame pačiame mūsų Viešpatyje Jėzuj Kristuje dvi prigimtis, arba substancijas, – dieviškąją ir žmogiškąją (žr. Hbr 4,14-15); ir sakome, kad jos yra taip susijungusios ir susivienijusios, kad nėra viena kitoje, nesusimaišiusios, nesupainiojusios, tačiau, išlaikydamos nepalietas ir nepakitusias abiejų prigimčių savybes, yra viename asmenyje susivienijusios arba susijungusios. [NE DU, BET VIENAS KRISTUS] Taigi garbiname vieną Kristų Viešpatį, o ne du, būtent vieną tikrąjį Dievą ir tikrąjį Žmogų, kuris dieviškąją prigimtimi yra toks pat kaip Tėvas, o žmogiškąją – toks pat kaip mes, žmonės, panašus į mus viskuo, išskyrus nuodėmę (žr. Hbr 4,15).

7. [SEKTOS] Ir iš tiesų, kaip bjaurimės nestorininkų dogma, kuri iš vieno Kristaus daro du ir išardo asmens vienybę, taip iš pagrindų smerkiame Euticho ir monoteletų arba monofizitų paklydimą, nepripažįstantį žmogiškosios Kristaus prigimties savitumo.

8. [DIEVIŠKOJI KRISTAUS PRIGIMTIS NEŽINO KANČIŲ, O ŽMOGIŠKOJI NĖRA VISUR]. Taigi mes nemokome, kad dieviškoji Kristaus prigimtis kentėjo ar kad Kristus žmogiškosios prigimties atžvilgiu iki šiol tebėra šiame pasaulyje, t. y. visur. Taip pat nemanome ir nemokome, kad Kristaus kūnas po išaukstinimo liovėsi egzistavęs ar buvo sudievinas, ir netgi taip sudievinas, kad prarado savo ypatybes, būdingas kūnui bei sielai, o vėl visas pasitraukė į dieviškąją prigimtį ir tapo viena substancija.

9. [SEKTOS] Todėl nepritariame Švenkfeldo ir panašių sofistų negudrioms vingrybėms, supainiotoms ir miglotoms, taip pat nelabai tarpusavyje sutinkantiems samprotavimams tuo pačiu klausimu, – nepripažįstame jų ir nesame švenkfeldininkai.

10. [MŪSŲ VIEŠPATS TIKRAI KENTĖJO] Be to, tikime, kad mūsų Viešpats Jėzus Kristus, kaip sako Petras, tikrai kentėjo už mus kūnu (žr. *1 Pt* 4,1). Smerkiame jakobitų ir visų turkų [t. y. musulmonų. – Red.], keikiančių Viešpaties kančią, bedieviškiausią beprotybę. Taip pat neneigiamė, kad šlovės Viešpats, pasak Pauliaus žodžių, buvo už mus nukryžiuotas (žr. *1 Kor* 2,8). [KALBOS SAVITUMO PERTEIKIMAS] Šventųjų *Raštų* kalbos savitumo perteikimą, kuris nuo pat senovės naudojamas aiškinant ir derinant iš pažiūros prieštaringas *Raštų* vietas, pamaldžiai ir pagarbiai priimame bei naudojame.

11. [KRISTUS TIKRAI PRISIKĖLĖ IŠ NUMIRUSIŲ] Tikime ir mokome, kad tas pats mūsų Viešpats Jėzus Kristus prisikėlė iš numirusių savo tikroju kūnu, kuriuo buvo nukryžiuotas ir mirė, ir ne kokį kitą kūną vietoj palaidotojo prikėlė, ne dvasią paėmė kūno vieton, tačiau išlaikė tikrąjį kūną. Todėl, kai Jo mokiniai manė, kad mato Viešpaties dvasią, parodė jiems rankas ir kojas, paženklintas vinių žymėmis bei žaizdomis, ir pridūrė: *Pasižiūrėkite į mano rankas ir kojas. Juk tai Aš pats! Palieskite mane ir įsitikinsite: dvasia juk neturi kūno nei kaulų, kaip matote mane turint (Lk 24,39).*

12. [KRISTUS TIKRAI ĮŽENGĖ Į DANGŲ] Tikime, kad tuo pačiu kūnu mūsų Viešpats Jėzus Kristus, pakilęs virš visų regimų dangų, įžengė į patį aukščiausią Dangų, **suprantamą kaip Dievo ir palaimintųjų buveinę**, ir atsisėdo Dievo Tėvo dešinėje, kuri, nors ir reiškia bendros šlovės ir didybės lygybę, vis dėlto laikoma tam tikra vieta, apie kurią Evangelijoje kalbėdamas Viešpats pasakė: *Einu jums vietos paruošti (Jn 14,2)*. Taip pat ir apaštalas Petras sakė: *Kristų turi priimti Dangus iki visų dalykų atnaujinimo meto (Apd 3,21)*.

13. Iš Dangaus Jis sugrįš į [Paskutinįjį] teismą tada, kai pasaulyje karaliaūs nuodėmė, ir antikristas, sugriovęs tikrąjį tikėjimą, visa užtvindys prietarais ir bedievyyste, ir krauju bei ugnimi žiauriausiai niokos Bažnyčią. Tačiau Kristus sugrįš, kad paskelbtų savuosius ir savo atvykimu sunaikintų antikristą, ir teistų gyvuosius bei mirusiuosius. Mat mirusieji prisikels, o tą dieną (kuri nežinoma nė vienam gyvam sutvėrimui) išlikusieji gyvi viena akimirka bus pakeisti, ir visi tikintieji drauge bus „pagauti oran“ Kristaus akivaizdoje, kad iš ten su Juo įžengtų į palaimintąsias buveines ir amžinai gyventų (žr. *Apd* 17,31; *1 Tes* 5,1-5; *Mk* 13,32; *1 Kor* 15,51-52). O netikintieji arba bedieviai kartu su velniais nužengs į pragarą, kur amžinai degs liepsnose ir niekada nebus išvaduoti iš kančių (*Mt* 25,41).

14. [SEKTOS] Todėl smerkiame visus, neigiančius tikrąjį kūno prisikėlimą (žr. *2 Tim* 2,18), arba tuos, kurie kartu su Jonu iš Jeruzalės (prieš jį rašė Jeronimas) neteisingai galvoja apie kūnų pagerbimą. Smerkiame tuos, kurie manė, kad ir velniai, ir visi bedieviai kada nors būsią išgelbėti, ir bausmėms ateisias galas. **Iš tiesų Viešpats aiškiai pasakė, kad jų ugnis niekuomet neužgęsta ir jų kirminas nežūsta** (žr. *Mk* 9,46). Taip pat smerkiame ir žydų svajones, esą prieš [Paskutiniojo] teismo dieną Žemėje būsią aukso amžius, ir dievobaimingieji valdysią pasaulio karalystes, įveikę savo priešus bedievius. Nes evangeliškoji tiesa (žr. *Mt* 24-25, *Lk* 18) ir Apaštalų mokymas (žr. *2 Tes* 2 ir *2 Tim* 3-4) tvirtina visiškai kitaip.

15. [KRISTAUS MIRTIES IR PRISIKĖLIMO VAISIAI] Savo kančia ir mirtimi bei visu tuo, ką atėjęs į Žemę savo kūniškuoju pavidalu dėl mūsų padarė ir iškentėjo, mūsų Viešpats sutaikė visus tikinčiuosius su dangiškuoju Tėvu, atpirko nuodėmes, nugalėjo mirtį, sugriovė pasmerkimą ir pragarą, o savo prisikėlimu iš mirties sugrąžino ir atkūrė gyvenimą bei nemirtinumą (žr. *Rom* 4,25; 10,4; *1 Kor* 15,17; *Jn* 6,45; 11,25-26). Nes Jis pats yra mūsų tiesa, gyvenimas ir prisikėlimas, galiausiai visų ti-

kinčiųjų pilnatvė ir nuodėmių atleidimas, išganymas ir neišsenkanti gerovė. Nes apaštalas sakė, kad *Dievas panorėjo Jame* [Kristuje] *apgyvendinti visą pilnatvę, <...> ir jūs esate pripildyti Jame* (Kol 1,19; 2,10).

[JĖZUS KRISTUS YRA VIENINTELIS PASAULIO IŠGANYTOJAS
IR TIKRASIS BEI LAUKTASIS MESIJAS]

16. Taigi mokome ir tikime, kad šis Jėzus Kristus, mūsų Viešpats, yra vienintelis ir amžinasis žmonių giminės bei viso pasaulio Gelbėtojas, kuriame tikėjimu yra išgelbėti visi, kurie buvo išganyti iki Įstatymo, pagal Įstatymą ar pagal Evangeliją, ir visi, kurie iki pat amžių galo bus išganyti. Nes pats Viešpats Evangelijoje sako: *Kas neina pro vartus į avių gardą, bet įkopia pro kur kitur, tas vagis ir plėšikas. <...> Aš – avių vartai* (Jn 10,1.7). Ir kitur toje pačioje Evangelijoje (Jn 8,56): *Jūsų tėvas Abraomas <...> manąją Dieną <...> išvydo ir džiaugėsi*. O apaštalas Petras sako: *Nėra niekame kitame išgelbėjimo* [tik Kristuje], *nes neduota žmonėms po dangumi kito vardo, kuriuo galėtume būti išgelbėti* (Apd 4,12; dar žr. 10,43). *Verčiau tikėkime Viešpaties Jėzaus malone būsią išgelbėti kaip ir mūsų tėvai* (Apd 15,11). Nes ir Paulius sako: *Visi mūsų protėviai valgė to paties dvasinio maisto ir visi gėrė to paties dvasinio gėrimo. Jie gėrė iš dvasinės juos lydінčios uolos, o ta uola buvo Kristus* (1 Kor 10,3-4). Taip pat skaitome ir Jono žodžius, kad Kristus yra tas avinėlis, nužudytasis nuo pasaulio sutvėrimo (žr. Apr 13,8), ir Krikštytojo liudijimą, kad Kristus yra *Dievo Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmę* (Jn 1,29).

17. Taigi visu balsu išpažįstame ir skelbiame, kad Jėzus Kristus yra vienintelis pasaulio Atpirkėjas ir Išganytojas, karalius ir aukščiausiasis kunigas, tasai tikrasis lauktasis Mesijas, šventasis ir palaimintasis, kurį visi Įstatymai bei pranašų pranašystės buvo apsakę ir pažadėję, o Dievas iš anksto paskyrė ir atsiuntė Jį mums, kad jokio kito mums daugiau nebereikėtų

laukti. Mums visiems belieka tik visokeriopai Kristų šlovinti, Juo tikėti ir Jame vieninteliame rasti paguodą, paniekinus ir atmetus bet kokias kitas pagalbas gyvenime. Nes kas tik ieško išsigelbėjimo kur nors kitur, o ne Kristuje, tie prarado Dievo malonę ir Kristus jiems nereikalingas (žr. Gal 5,4).

18. [KETURIŲ SUSIRINKIMŲ IŠPAŽINIMAI PRIPAŽĪSTAMI] Trumpai apibendrinami šio klausimo esmę, sakome, kad širdimi nuoširdžiausiai tikime ir laisvu balsu atvirai išpažįstame visa, kas apie mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus įsikūnijimo paslaptį yra apsakytą *Šventuosiuose Raštuose* ir susumuota keturių pirmųjų bei svarbiausių Bažnyčios susirinkimų, vykusių Nikėjoje, Konstantinopolyje, Efese ir Chalkedone, tikėjimo nuostatose bei nutarimuose, kartu su palaimintojo Atanazo išpažinimu ir visais į šiuos panašiais išpažinimais; smerkiame visa, kas jiems prieštarauja.

[SEKTOS] Šitaip išlaikome nepaliesimą ir neiškreiptą krikščioniškąjį tikėjimą, pamatinį ir visuotinį, žinodami, kad aukščiau paminėtuose išpažinimuose nėra nieko, kas neatitiktų Dievo žodžio ir neprisidėtų prie nuoširdaus tikėjimo išdėstymo.

XII skyrius **Apie Dievo įstatymą**

1. [DIEVO ĮSTATYME MUMS IŠAIŠKINTA DIEVO VALIA] Mokome, kad Dievo įstatyme mums atskleista Dievo valia: ką [Jis] nori, kad mes darytume, ir ko nenori; kas yra gera ir teisinga, o kas – bloga ir neteisinga. Išpažįstame šį Įstatymą esant gerą ir šventą. [PRIGIMTIES ĮSTATYMAS] Būtent šis Įstatymas vieną sykį buvo Dievo pirštu įrašytas žmonių širdyse ir pavadintas prigimties įstatymu (žr. Rom 2,15), [MOZĖS ĮSTATYMAS DVIEJOSE LENTELĖSE], o kitą sykį [Jo] pirštu buvo įrėžtas dviejose Mozės lentelėse ir Mozės knygoje išsamiau išdėstytas. Kad būtų aiškiau, jį skirstome į **moralės įstatymą**, kuris aiškinamas Dekaloge arba dviejose lentelėse, išdėstytose Mozės knygoje; į **apeigų įstatymą**, kuris nustato apeigų ir Dievo garbinimo

tvarką; ir į **teisinių įstatymą**, kuris susijęs su politiniais bei ūkiniais reikalais.

2. [ĮSTATYMAS YRA IŠSAMIAUSIAS IR TOBULIAUSIAS] Tiki-me, kad šiame Dievo įstatyme išsamiausiai perteikiama visa Dievo valia ir visi reikalingi nurodymai kiekvienai gyvenimo sričiai. Priešingu atveju Viešpats nebūtų uždraudęs nieko prie šio Įstatymo pridėti nei atimti (žr. *Ist* 4,2), ir nebūtų prisakęs laikytis šio tiesaus kelio ir nenukrypti nei į dešinę, nei į kairę (žr. *Iz* 30,21).

3. [KODĖL BUVO DUOTAS ĮSTATYMAS] Mokome, kad šis Įstatymas buvo žmonėms duotas ne tam, jog už jo laikymąsi būtume išteisinti, bet tam, kad iš jo nurodymų suprastume [savo] silpnumą, nuodėmę ir pasmerkimą ir, nusivylę savo jėgomis, tikėjime atsigręžtume į Kristų. **Juk aiškiai Apaštalas sako, kad Įstatymas veikia rūstumu (vykdo pyktį). Ir per Įstatymą pripažįstame nuodėmę. Ir jei būtų duotas Įstatymas, kuris galėtų išteisinti ar prikelti iš numirusiųjų, iš tiesų teisingumas būtų pagal Įstatymą, tačiau Raštas (be abejo, Įstatymo) aprėpia visa, kas nuodėminga, kad pažadėtų tikintiesiems pagal tikėjimą Kristumi. Taigi Įstatymas buvo mūsų Pedagogas, lydintis pas Kristų, kad pagal tikėjimą būtume išteisinti (žr. *Rom* 3,20; 4,15; *Gal* 3,21).** [KŪNAS NEVYKDO ĮSTATYMO] Tikrai negalėjo ir negali joks kūnas neprasilenkti su Dievo įstatymu ir jį vykdyti dėl mūsų kūno silpnumo, įstrigusio ir išliekančio mumyse iki paskutinio atodūσιο. Juk vėl Apaštalas sako, kad ko Įstatymas negalėjo atlikti, nes buvo bejėgis dėl kūno, tą atliko Dievas, pasiuntęs savąjį sūnų, atsižvelgdamas į kūną, pavaldų nuodėmei. Todėl Kristus yra Įstatymo tobulybė, ir mes per Jį Įstatymą įvykdėme (žr. *Rom* 10,4). Jis paneigė Įstatymo prakeiksmą, tapdamas mums prakeiksmu ir paniekinimu (žr. *Gal* 3,13). Taip [jis] perduoda mums per tikėjimą savąjį įvykdymą ir mums priskiriamas Jo teisingumas bei klusnumas.

4. [KAIP NETEKO GALIŲ DIEVO ĮSTATYMAS] Dievo įstatymas yra taip pakeistas, kad daugiau mūsų nebesmerkia ir nebenukreipia į mus rūstybės. Mat esame malonės valdžioje, o ne Įstatymo valdžioje. Be to, Kristus įvykdė visus Įstatymo skirsnius. Taigi šešėliai išsisklaidė, atėjus kūnui, kad jau Kristuje turėtume tiesą ir visą pilnatvę. Tačiau dėl to Įstatymo nepaniekiname ir jo neatmetame, nes prisimename žodžius, kuriuos pasakė Viešpats: *Nemanykite, jog Aš atėjęs panaikinti Įstatymo ar Pranašų. Ne panaikinti jų atėjau, bet įvykdyti (Mt 5,17)*. Žinome, kad šiame Įstatyme mums perduotos dorybių bei nuodėmių taisyklės. Žinome, kad rašytas įstatymas, išdėstomas Evangelijoje, yra naudingas Bažnyčiai, ir todėl jo skaitymo Bažnyčioje neturi būti atsakyta. Mat, nors Mozės veidas buvo uždengtas šydu, apaštalas mini, kad Kristus pakėlė šydą ir jį sunaikino. [SEKTOS] Smerkiame visa, ko senieji ir naujieji eretikai mokė prieš Dievo įstatymą.

XIII skyrius Apie Jėzaus Kristaus Evangeliją, apie pažadus, taip pat apie Dvasią ir Raidę

1. [SENIEJI TURĖJO EVANGELINIUS PAŽADUS] Evangelija iš tiesų priešpriešinama Įstatymui. Nes Įstatymas vykdo pyktį ir skelbia prakeiksmą, o Evangelija skleidžia malonę ir palaimą. Be to, ir Jonas sako: *Kaip Įstatymas duotas per Mozę, taip tiesa ir malonė atėjo per Jėzų Kristų (Jn 1,17)*. Tačiau akivaizdu, kad tie, kurie gyveno iki Įstatymo ir pagal Įstatymą, nebuvo likę visiškai be Evangelijos. Nes buvo gavę svarbius evangelinius pažadus, tokius kaip šie: *Moters ainija trupins gyvatei galvą (žr. Pr 3,15); Visos tautos Žemėje gaus palaiminimą per tavo palikuonis (Pr 22,18); Skeptras nepaliks Judo <...> kolei neateis Tas, kuriam tai priklauso (Pr 49,10); Išugdysiu jiems pranašą <...> iš jų giminių (Ist 18,18)*.

2. [DVEJOPI PAŽADAI] Ir tikrai pripažįstame, kad protėviams, kaip ir mums, buvo apreikšti dvejopi pažadai. Vie-

ni – apie esamus ar žemiškus dalykus: tokie kaip pažadai apie Kanaano žemę, apie pergales, ir tokie, kokie tebėra ir šiandien – apie kasdienę duoną. O kiti tada buvo ir šiandien tebėra – apie dangiškuosius ir amžinuosius dalykus, t. y. apie dieviškąją malonę, nuodėmių atleidimą ir amžinąjį gyvenimą per tikėjimą į Jėzų Kristų. [TĖVAI TAIP PAT BUVO GAVĘ NE TIK KŪNIŠKŲ, BET IR DVASINIŲ PAŽADŲ] Be to, ir senieji buvo gavę ne tik išorinių ar žemiškų, bet ir dvasinių bei dangiškujų pažadų Kristuje. *Šito išganymo*, – sako Petras, – *ieškojo ir jį tyrinėjo pranašai, kurie ir pranašavo apie jums skirtąją malonę* (1 Pt 1,10). Apie tai ir apaštalas Paulius sakė, kad yra pašauktas skelbti *Dievo Evangeliją, kurią Dievas buvo iš anksto pažadėjęs per savo pranašus Šventuosiuose Raštuose* (Rom 1,2). Iš čia visiškai aišku, kad senieji nebuvo visiškai palikti be Evangelijos.

3. [KAS IŠ TIKRŲJŲ YRA EVANGELIJA?] Ir nors šitaip mūsų protėviai *Pranašų Raštuose* buvo gavę Evangeliją, ir per tai tikėjimu siekė išganyti Kristuje, vis dėlto Evangelija iš tiesų vadinama džiaugsminga Gerąja žinia, kurioje mums pirmiausia per Joną Krikštytoją, paskui per patį Viešpatį Kristų, galiausiai per apaštalus bei apaštalų pasekėjus pasauliui yra paskelbta, jog Dievas įvykdė, ką nuo Pasaulio pradžios buvo pažadėjęs, ir pasiuntė arba dovanojo mums savo viengimį Sūnų, o Jame – sutaikymą su Tėvu, nuodėmių atleidimą, visą pilnatvę ir amžinąjį gyvenimą. Todėl istorija, kurią surašė keturi evangelistai, aiškinanti, kaip tai buvo Kristaus įvykdyta arba išpildyta, ko Kristus mokė ir ką darė, ir kad tikintieji turi jame visą pilnatvę, – teisingai vadinama Evangelija. Taip pat skelbimas ir apaštališkasis *Raštas*, kuriame apaštalai mums išdėsto, kaip mums Tėvo buvo duotas Sūnus ir Jame visa, kas susiję su gyvybe ir išganytu, teisingai vadinamas evangeliškuoju mokymu; kad net ir šiandien, jei yra nuoširdus, neprarastų tokio garbino vardo.

4. [APIE DVASIĄ IR RAIDĘ] Tas pats Evangelijos skelbimas apaštalo vadinamas dvasia ir dvasios tarnyste, kadangi per tikėjimą tampa veiksmingas ir gyvas ne tik tikinčiųjų ausyse, bet ir širdyse, apšvietus Šventajai Dvasiai. Nes raidė, kuri priešinama dvasiai, žymi tik visokius išorinius dalykus, o labiausiai Įstatymo doktriną, kuri, nesant dvasios nei tikėjimo sielose, kelia pyktį ir kursto nuodėmę tų, kurie stokoja gyvojo tikėjimo. Dėl to apaštalo vadinama ir *mirties tarnyste*, nes apaštalui priklauso ir šie žodžiai: *Raidė užmuša, o Dvasia teikia gyvybę* (2 Kor 3,6). Ir apsišaukėliai apaštalai skelbė iškreiptą Evangeliją, sumaišę ją su Įstatymu, tarsi Kristus nebūtų galėjęs išgelbėti be Įstatymo. [SEKTOS] Sakoma, kad tokie buvo ebionitai, kilę iš eretiko Ebiono, ir nazarėjai, kurie senovėje buvo vadinami minėjais. Juos visus mes smerkiame, teisingai skelbdami Evangeliją, mokydami, kad tikintieji bus išteisinti per **vienintelį Kristų**, o ne per įstatymus. Šio dalyko išsamesnis išdėstymas, pavadintas išteisinimu [arba nuteisinimu], bus netrukus.

5. [EVANGELIJOS MOKYMAS YRA NE NAUJA, O PATI SENIAUSIA DOKTRINA] Ir nors Evangelijos doktrina, lyginant su fariziejų Įstatymo doktrina, atrodo nauja, nes pirmą sykį buvo paskelbta per Kristų, ir kadangi Jeremijas pranašavo apie *Naująją Testamentą*, tačiau iš tiesų ne tik buvo ir iki šiol tebėra sena doktrina (nors šiandien popiežininkų ir vadinama nauja palyginti su jų išpažįstama doktrina), bet ir apskritai seniausia pasaulyje.

6. Mat Dievas nuo amžių nulėmė, kad pasaulis bus išgelbėtas per Kristų, ir šitą savo predestinaciją bei amžinąjį planą pasauliui atskleidė per Evangeliją (žr. 2 Tim 1,9-10). Taigi aišku, kad Evangelijos doktrina ir religija yra seniausia iš visų, kiek jų kada nors buvo, **yra ir bus**.

7. Todėl sakome, kad gėdingai klysta ir negarbingai kalba apie amžinąjį Dievo planą visi tie, kurie vadina Evangelijos doktriną ir religiją neseniai atsiradusiu ir vos trisdešimt metų teturinčiu tikėjimu. Jiems tinka šis pranašo Izaijo posakis: *Var-*

gas vadinantiems piktą geru, o gerą – piktą, keičiantiems tamsą į šviesą, o šviesą į tamsą, laikantiems karčius dalykus saldžiais, o saldžius dalykus – karčiais (Iz 5,20).

XIV skyrius Apie žmogaus atgailą ir atsivertimą

1. Su Evangelija susijusi atgailos doktrina. Evangelijoje Viešpats pasakė: *Turi būti mano vardu visoms tautoms skelbiama atgaila ir nuodėmių atleidimas (Lk 24,47).*

2. [KAS YRA ATGAILA?] Atgailą suprantame kaip [1] sąžinės grįžimą nusidėjėliui žmogui, sužadintą Evangelijos žodžio ir Šventosios Dvasios ir priimtą su tikru tikėjimu, kuomet nusidėjėlis žmogus staiga suvokia įgimtą savo sugedimą bei visas savo nuodėmes, kurias kaltina Dievo žodis, ir [2] dėl jų visa širdimi kenčia, ir Dievo akivaizdoje ne tik jas aprauda bei gėdydamasis atvirai išpažįsta, bet ir [3] bjaurėdamasis jų išsižada, jau [4] galvodamas, kaip rūpestingai jas ištaisys ir nuolat stengsis gyventi nenusidėdamas ir dorybėje; ir to šventai laikosi kiekvieną likusio gyvenimo dieną.

3. [TIKROJI ATGAILA YRA ATSIVERTIMAS Į DIEVĄ] Ir tai iš tiesų yra tikroji atgaila – visiškai nuoširdus atsivertimas į Dievą bei visokį gėrį ir sąžiningas atsimetimas nuo velnio bei visokio blogio. [1. ATGAILA YRA DIEVO DOVANA] Tačiau aiškiai sakome, kad ši atgaila yra vien tik Dievo dovana, o ne mūsų jėgų darbas. Juk apaštalas liepia: *Viešpaties tarnui <...> reikia <...> švelniai aiškinti prieštaraujantiems; rasi Dievas duos jiems atsiverti, pažinti tiesą (2 Tim 2,25).*

4. [2. GAILESTIS DEL PADARYTŲ NUODĖMIŲ] Iš tiesų toji Evangelijos nusidėjėlė, kuri ašaromis laistė Viešpaties kojas, ir Petras, kuris karčiai verkė apraudodamas save, kad išsigynė Viešpaties, akivaizdžiai rodo, kokia turi būti atgailautojo siela, rimtai apraudanti padarytas nuodėmes (2 Tim 2,25).

5. [3. NUODĖMIŲ IŠPAŽINIMAS DIEVUI] Taip pat ir tas sūnus palaidūnas, ir tas muitininkas, Evangelijoje palygintas su fari-

ziejumi, mums tinkamiausiais būdais parodo, kaip reikia Dievui išpažinti savo nuodėmes. Pirmasis sakė: *Tėve, nusidėjau Dangui ir tau. Nesu vertas vadintis tavo sūnumi. Priimk mane bent samdiniu! (Lk 15,18-19).* Antrasis, nedrįsdamas pakelti akių į dangų, mušdamasis į krūtinę, maldavo: *Dieve, būk gailėstingas man nusidėjėliui (Lk 18,13).* Neabejojame, kad Dievas juos priėmė į malonę. Galime remtis apaštalu Jonu: *Jei išpažįstame savo nuodėmes, Jis ištikimas ir teisingas, kad atleistų mums nuodėmes ir apvalytų mus nuo visų nedorybių. Jei sakytume, kad nesame nusidėję, darytume Jį melagiu, ir nebūtų mumyse Jo žodžio (1 Jn 1,9-10).*

6. [IŠPAŽINTIS KUNIGUI IR NUODĖMIŲ ATLEIDIMAS] Tačiau tikime, kad ši nuoširdi atgaila, kuri atliekama vienam Dievui – ar asmeniškai tarp Dievo ir nusidėjėlio, ar viešai bažnyčioje, kur sakomas bendras nuodėmių išpažinimas, – yra pakankama, ir nuodėmių atleidimui gauti nėra būtina, kad kas nors savo nuodėmes išpažintų kunigui, šnabzdėdamas jam į ausį, jog šiam savo ruožtu uždėjęs rankas, iš jo paties išgirstų atleidimą; nes apie tai *Šventuosiuose Raštuose* nėra jokio nurodymo nei pavyzdžio. Dovydas skelbia ir sako: *Išpažinau Tau savo nuodėmę, nebeslėpiau savo kaltės. Tariau: „Išpažinsiu savo nusikaltimus Viešpačiui“, – ir Tu, atleisdamas man nuodėmę, pašalinai kaltę (Ps 32,5).* Ir Viešpats, mokydamas mus melstis, taigi ir išpažinti nuodėmes, pasakė: *Melskitės taip: „Tėve mūsų, kuris esi Danguje, <...> atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams“ (Mt 6,12).*

7. Taigi yra būtina, kad išpažintume savo nuodėmes Dievui Tėvui ir susitaikytume su savo artimu, jei buvome jį įžeidę. Kalbėdamas apie šį išpažinties būdą apaštalas Jokūbas sako: *Išpažinkite vieni kitiems nuodėmes (Jok 5,16).* Tačiau jei kas nors, prislėgtas nuodėmių naštos ir klaidinančių gundymų, nori prašyti patarimo, pamokymo ar paguodos asmeniškai iš bažnyčios dvasininko arba kurio kito brolio, išmanančio Die-

vo įstatymą, to nedraudžiame, tačiau tinkamiausiu laikome tą bendrą ir viešą nuodėmių išpažinimą, paprastai sakomą bažnyčioje ar šventuose susirinkimuose (jį minėjome ir anksčiau), kaip labiausiai atitinkantį *Raštus*.

8. [APIE DANGAUS KARALYSTĖS RAKTUS] Daugelis plepa neįtikėtinus dalykus apie Viešpaties perduotus apaštalams Dievo karalystės raktus: kala iš jų kardus, ietis, skeptrus ir **karūnas**, priskiria jiems aukščiausią galią, valdančią didžiausias karalystes ir netgi sielas bei kūnus. Mes, spręsdami paprastai, pagal Dievo žodį, sakome: visi teisėtai pašauktieji tarnai [dvasininkai] turi ir naudoja raktus arba jų [teikiamą] naudą, kai skelbia Evangeliją, t. y. kai moko, ragina, guodžia, bara, drausmina žmones, pavestus jų tikėjimui, [ATIDARYTI IR UŽDARYTI] nes taip atveria Dangaus karalystę klusniesiems ir užrakina ją neklusniesiems. Šiuos raktus Viešpats apaštalams žadėjo (žr. Mt 16,19) ir davė (žr. Jn 20,23; Mk 16,15; Lk 24,47), pasiųsdamas mokinius ir liepdamas jiems skelbti Evangeliją visam pasauliui ir atleisti nuodėmes. [SUTAIKYMO TARNYSTĖ] Apaštalas *Antrame laiške korintiečiams* sako, kad Dievas tarnams suteikęs *sutaikymo tarnystę* (žr. 2 Kor 5,18-20), o kas tai yra, netrukus paaiškina, sakydamas: Kristaus tarnai Kristaus vardu eina pasiuntinių pareigas, tarsi pats Dievas per tarnus prašytų žmones, kad jie susitaikytų su Dievu, be abejo, ištikimai paklusdami. Taigi jie naudoja raktus, kai ragina tikėti ir paklusti. Taip jie sutaiko su Dievu, [DVASININKAI ATLEIDŽIA NUODĖMES] taip atleidžia nuodėmes, taip atveria Dangaus karalystę ir įveda į ją tikinčiuosius visiškai skirtingai nei tie, apie kuriuos Viešpats Evangelijoje pasakė: *Vargas jums, Įstatymo mokytojai! Jūs pasisavinote pažinimo raktą, bet patys nėjote ir norintiems įeiti kliudėte* (Lk 11,52).

9. [KAIP DVASININKAI ATLEIDŽIA NUODĖMES] Taigi dvasininkai teisėtai ir veiksmingai atleidžia kaltes, kai skelbia Kristaus Evangeliją ir kartu nuodėmių atleidimą, kuris žadamas kiekvienam tikinčiajam atskirai, kaip ir kiekvienas atskirai

yra pakrikštytas; ir kai liudija, kad tai svarbu kiekvienam asmeniškai. Nemanome, kad šis atleidimas tampa veiksmingesnis dėl to, kad atskirai šnabždamas į kažkieno ausį ar virš kažkieno galvos. Tačiau laikomės nuomonės, jog reikia žmonėms uoliai skelbti apie nuodėmių atleidimą Kristaus krauju, ir kiekvieną atskirai įspėti, kad nuodėmių atleidimas priklauso nuo jo paties.

10. [UOLUMAS ATNAUJINANT GYVENIMĄ] Vis dėlto Evangelijos pavyzdžiai mus moko, kokie budrūs ir uolūs turi būti atgailaujantieji, dėdami pastangas gyventi naujai, marindami senąjį žmogų ir keldami naująjį. Juk Dievas paralyžiuotajam, kurį buvo išgydęs, pasakė: *Štai tu esi pasveikęs. Daugiau nuodėmių nebedaryk, kad neatsitiktų kas blogesnio!* (Jn 5,14). Išteisintajai svetimautojai taip pat pasakė: *Eik ir daugiau nuodėmių nebedaryk* (Jn 8,11). Šiais žodžiais visai nenorėjo pasakyti, kad gali atsitikti taip, jog žmogus, tebegyvendamas šiame kūne, daugiau nebenusidėtų; tačiau siūlo budėti ir rūpestingai stengtis, kad visais būdais siektume ir maldomis Dievo prašytume, jog nenusiristume vėl į nuodėmes, iš kurių tarsi prisikėlėme, ir nesileistume nugalimi kūno, pasaulio ir velnio. Muitininkas Zachiejus, Viešpaties vėl priimtas į malonę, Evangelijoje sušunka: *Štai, Viešpatie, pusę savo turto atiduodu vargšams ir, jei ką nors nuskriaudžiau, grąžinsiu keturgubai* (Lk 19,8). Lygiai taip pat skelbiame, kad iš tiesų atgailaujantiems yra privalomi atlyginimas ir gailėstingumas, netgi išmalda; ir visur apaštalo žodžiais visus raginame, sakydami: *Tegu nebeviešpatauja jūsų mirtingame kūne nuodėmė, kad vėl nepasiduotumėte jo geismams. Ir neduokite nuodėmei savo kūno narių kaip nedorybės ginklų, bet paveskite Dievui save kaip iš mirusiųjų atgijusius, ir savo narius – kaip teisumo ginklus* (Rom 6,12-13).

11. [KLAIDOS] Todėl smerkiame visas bedieviškas kalbas tų, kurie piktnaudžiauja Evangelijos skelbimu ir sako: grįžti prie Dievo esą lengva. Kristus atpirkęs visas nuodėmes; lengvas

esąs jų atleidimas. Taigi ką pakenks, jei nusidėsi? Atseit nereikia taip labai rūpintis atgaila, ir t. t. Mes nuolatos mokome, kad visiems nusidėjėliams yra paliktas priėjimas prie Dievo ir kad Jis visiems tikintiesiems atleidžia visas nuodėmes išskyrus vieną – nuodėmę Šventajai Dvasiai (žr. Mk 3,29).

12. [SEKTOS] Taip pat smerkiame senuosius ir naujuosius novacijonus bei katarus. [POPIEŽIAUS INDULGENCIJOS] Pirmiausia smerkiame pelningą popiežišką atgailos doktriną; prieš jos simoniją ir jos simonistines indulgencijas pasinaudojame **tuo** Petro nuosprendžiu Simonui: *Kad tu pražūtum su savo sidabru, jei sumanei už pinigų nusipirkti Dievo dovaną! Šitame dalyke tu negali turėti nė mažiausios dalies, nes tavo širdis Dievo akivaizdoje neteisi* (Apd 8,20-21).

13. [ATSILYGINIMAS] Taip pat nepritariame tiems, kurie mano, jog atsilygindami pakankamai atsiteisia už padarytas nuodėmes. Mes mokome, kad vienintelis Kristus dėl savo kančios ir mirties yra visų nuodėmių atlyginimas, permaldavimas už jas ir jų atpirkimas (žr. Iz 53,5; 1 Kor 1,30; 1 Jn 2,2). Vis dėlto, kaip jau anksčiau sakėme, nesiliaujame reikalauti kūno marinimo; tačiau priduriame, kad jį turime ne išdidžiai kišti Dievui kaip atsilyginimą už nuodėmes, tačiau atlikti nusizeminę, Dievo vaikams priderančiu būdu, kaip naują klusnumą iš dėkingumo už išgelbėjimą ir visuotinį atlyginimą, gautą per Dievo Sūnaus mirtį bei atlyginimą.

XV skyrius Apie tikrąjį tikinčiųjų išteisinimą

1. [KAS YRA IŠTEISINIMAS] Apaštalui (jo svarstyme apie išteisinimą) *išteisinti* reiškia atleisti nuodėmes, išlaisvinti nuo kaltės ir bausmės, vėl priimti malonę ir paskelbti teisiu. Juk *Laiške romiečiams* apaštalas sako: *Kas kaltins Dievo išrinktuosius? Juk Dievas išteisina!* (Rom 8,33). *Išteisinti* ir *kaltinti* priešpriešinama. Ir *Apaštaly darbuose* apaštalas sako: **Per Kristų nuodėmių atleidimas mums skelbiamas. Ir kiekvienas Jį ti-**

kintis išteisinamas Jo dėka nuo viso to, nuo ko nepajėgė jūsų išteisinti Mozės Įstatymas (Apd 13,38-39). Taip pat ir Įstatyme bei Pranašuose skaitome: *Tarkime, du vyrai susiginčija ir eina į teismą. Teisėjai padaro nuosprendį, pareikšdami vieną esant teisų, o kitą kaltą* (Jst 25,1). Ir: *Vargas <...> tiems, kurie išteisina nedorėlį už kyšį* (Iz 5,23).

2. [MES IŠTEISINAMI DĖL KRISTAUS] Tačiau visiškai akivaizdu, jog mes visi iš prigimties esame nusidėjėliai ir bedieviai, prieš Dievo teismą pripažinti kaltais dėl bedievytės bei vertais mirties. Tačiau teisėjo Dievo esame išteisinami, t. y. išlaisvinami iš nuodėmių ir mirties vien Kristaus malone, o ne dėl kokio savo nuopelno ar atsižvelgimo į mus. Juk kas gali būti aiškiau už tai, ką pasakė Paulius: *Visi yra nusidėję ir stokoja Dievo garbės, o išteisinami dovanai Jo malone dėl Kristaus Jėzaus atpirkimo* (Rom 3,23-24).

3. [ĮSKAITYTAS TEISUMAS] Taigi Kristus prisiėmė ir pakėlė pasaulio nuodėmes ir patenkino dieviškąjį teisingumą. Nes tik dėl Kristaus kančios bei prisikėlimo Dievas yra atlaidesnis mūsų nuodėmėms ir jų mums neįskaito, o įskaito Kristaus teisumą, tarsi Jis būtų mūsų, kad būtume ne tik apvalyti nuo nuodėmių ir tyri, arba šventi, tačiau ir apdovanoti Kristaus teismu, ir net išvaduoti iš nuodėmių, mirties arba pasmerkimo, galiausiai – teisūs ir amžinojo gyvenimo paveldėtojai. Tiesą sakant, vienas Dievas mus išteisina, ir išteisina tik dėl Kristaus, neįskaitydamas mums nuodėmių, o įskaitydamas mums Jo teisumą (žr. 2 Kor 5,21; Rom 4,24-25).

4. [ESAME IŠTEISINAMI VIEN TIKĖJIMU] Kadangi mes iš tiesų gauname šį išteisinimą ne dėl kitų darbų, bet dėl tikėjimo Dievo gailėstingumu ir Kristumi, todėl drauge su apaštalu mokome ir tikime, kad nusidėjėlis žmogus išteisinamas tik tikėjimu **į Kristų**, o ne Įstatymu ar kokiais nors darbais. Nes apaštalas pasakė: *Mes įsitikinę, kad žmogus išteisinamas tikėjimu, be Įstatymo darbų* (Rom 3,28). Taip pat: *Jei Abraomas būtų buvęs ištei-*

sintas darbai, jis turėtų kuo pasigirti, tik, žinoma, ne Dievui. Bet ką sako Raštas? „Abraomas patikėjo Dievu, ir tai jam buvo įskaityta teisumu.“ <...> Tam, kuris nedirba, bet tiki Tuo, kuris išteisina bedievi, teisumu įskaitomas jo tikėjimas (Rom 4,2-5). Ir vėl: Jūs juk esate išgelbėti malone per tikėjimą ir ne iš savęs, bet tai yra Dievo dovana, ir ne darbai, kad kas nors nesigirtų (Ef 2,8-9). Taigi kadangi tikėjimas priima Kristų, mūsų teisumą, ir visa priskiriama Dievo malonei Kristuje, todėl tikėjimui priskiriamas teisumas labiausiai dėl Kristaus, o ne dėl mūsų darbo. Nes tai Dievo dovana. [KRISTŲ PRIIMAME TIKĖJIMU] Antra vertus, Viešpats parodė minioms, kad mes tikėjimu priimame Kristų; Jono evangelijos 6 skyriuje tikėjimas pakeičiamas valgymu, o valgymas – tikėjimu. Mat kaip valgydami priimame maistą, taip tikėdami dalijamės Kristų.

5. [IŠTEISINIMAS NEPRISKIRIAMAS IŠ DALIES KRISTUI, IŠ DALIES MUMS] Taigi tikėjimo dovanos neskirstome iš dalies Dievo malonei arba Kristui ir iš dalies mūsų meilei, darbams ar mūsų nuopelnams, bet visą ją priskiriame Dievo garbei Kristuje per tikėjimą. O ir negalėtų Dievui patikti mūsų meilė ir darbai, jei jie būtų atliekami neteisiųjų; todėl mums reikia būti teisiesiems pirmiau negu mylėti ir daryti teisius darbus. Tikrai teisūs tampame, kaip jau sakėme, per tikėjimą į Kristų, vien malone Dievo, kuris neįskaito mums nuodėmių, bet įskaito Kristaus teisumą, t. y. tikėjimą Kristumi mums įskaito teisumu. Be to, apaštalas meilę aiškiausiai kildina iš tikėjimo, kai drausdamas mokyti klaidingų mokymų jis sakė, kad draudimo tikslas yra meilė iš tyros širdies, geros sąžinės ir nuoširdaus tikėjimo (1 Tim 1,5).

6. [JOKŪBO Palyginimas su Pauliumi] Todėl šiuo atveju kalbame ne apie veidmainišką, tuščią, tingų ar negyvą tikėjimą, o apie gyvą ir atgaivinantį tikėjimą, esantį gyvą ir vadinaimą gyvu dėl Kristaus, kuris yra gyvenimas ir atgaivina, su kuriuo tikėjimas susijęs ir gyvais darbais įrodo esąs gyvas. Nieko

priešingo šiai mūsų doktrinai nemoko Jokūbas, kalbėdamas apie tuščią ir mirusį tikėjimą, kuriuo kai kurie girdavęsi, bet neturėdavę savyje per tikėjimą gyvenančio Kristaus. Jis taip pat pasakė, kad išteisina darbai, ne prieštaraudamas apaštalui (kitaiip jį reikėtų atmesti), tačiau parodydamas, kad Abraomas savo gyvą ir išteisinantį tikėjimą išreiškęs darbais. Tai daro visi dievobaimingieji, tačiau jie tiki vienu Kristumi, o ne savo darbais. Nes apaštalas dar pasakė: *Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus. Dabar, gyvendamas kūne, gyvenu tikėjimu į Dievo Sūnų, kuris pamilo mane ir paaukojo save už mane. Aš neatmetu Dievo malonės, nes jei teisumas įgyjamas įstatymu, tuomet Kristus numirė veltui (Gal 2,20-21).*

XVI skyrius Apie tikėjimą ir gerus darbus, ir atpildą už juos, ir apie žmogaus nuopelnus

1. [KAS YRA TIKĖJIMAS?] Krikščionių tikėjimas nėra nuomonė ar žmonių įsitikinimas; tai – pats tvirčiausias pasitikėjimas ir aiškus bei pastovus sąmonės nusistatymas, aiškiai suprantant Dievo tiesas, išdėstytas Raštuose ir Apaštaly tikėjimo išpažinime, taigi ir patį Dievą – Aukščiausiąjį gerį ir ypač dieviškąjį pažadą, ir Kristų, kuris yra visų pažadų išsipildymas.

2. [TIKĖJIMAS YRA DIEVO DOVANA] Tačiau šis tikėjimas yra tikra Dievo dovana, kurią tik Dievas iš savo malonės dovanoja išrinktiesiems savo nuožiūra – kada, kam ir kiek Jis nori; ir daro tai per Šventąją Dvasią, Evangelijos skelbimą ir ištikimą maldą. [TIKĖJIMO AUGIMAS] Be to, šis tikėjimas auga; ir jeigu jis nebūtų duotas Dievo, apaštalai nebūtų sakę: **Viešpatie, sustiprink mūsų tikėjimą (Lk 17,6).**

3. Ir būtent viso to, ką iki šiol pasakėme apie tikėjimą, anksčiau už mus taip pat mokė apaštalai. Paulius sakė: *Tikėjimas laiduoja mums tai, ko viliamės, įrodo tikrovę, kurios nematome (Hbr 11,1). Ir dar jis sakė: Kiek tik yra Dievo pažadų, jie Jame yra taip. Todėl per Jį skamba ir mūsų Amen (2 Kor 1,20). Laiške*

filipiečiams jis sako: *Jums suteikta malonė dėl Kristaus ne tik Jį tikėti* (Fil 1,29). Taip pat: *kiekvienam pagal Dievo duotąjį tikėjimo mastą* (Rom 12,3; dar žr. 1 Tes 3,2). O ir Lukas liudija ir sako: *Ir įtikėjo visi paskirtieji amžinajam gyvenimui* (Apd 13,48). O Paulius vėlgi tikėjimą vadina *Dievo išrinktųjų tikėjimu* (Tit 1,1). Ir dar: *Taigi tikėjimas – iš klausymo, klausymas – kai skelbiamas Kristaus žodis* (Rom 10,17). Ir kitur dažnai liepia melstis dėl tikėjimo.

4. [VEIKSMINGAS IR AKTYVUS TIKĖJIMAS] Tas pats apaštalas vadina tikėjimą veiksmingu ir veikiančiu meile (žr. Gal 5,6). Tikėjimas taip pat nuramina sąžinę ir atveria **laisvą** priėjimą prie Dievo, kad su pasitikėjimu prie Jo artintumės ir gautume iš Jo visa, kas naudinga ir būtina. Tikėjimas padeda mums atlikti pareigas Dievui ir artimui, nelaimėse stiprina kantrybę, sutvarko ir daro tikra išpažintį, – trumpai tariant, teikia gerus visų rūšių vaisius bei gerus darbus (Gal 5,22 ir toliau).

5. [APIE GERUS DARBUS] Taigi mokome, kad geri darbai kyla iš tikrojo tikėjimo, veikiant Šventajai Dvasiai, ir tikinčiųjų daromi pagal Dievo žodžio valią bei taisyklę. Nes apaštalas Petras sakė: **Parodykite visą stropumą, kad savo tikėjimu ugdytumėte dorybę, dorybe – pažinimą, pažinimu – susivaldymą**, ir t. t. (2 Pt 1,5-7). Jau anksčiau sakėme, kad Dievo įstatymas, kuris yra Dievo valia, mums nurodo gerų darbų [darymo] taisykles. Ir apaštalas sako: *Tokia Dievo valia – jūsų šventėjimas, kad susilaikytumėte nuo ištvirkavimo <...>, kad nė vienas <...> neperžengtų ribų ir rūpesčiuose neapgaužinėtų savo brolio* (1 Tes 4,3-6). [ŽMOGAUS PASIRINKTI DARBAI] Dievui iš tiesų nepatinka darbai ir garbinimai, kuriuos pasirenkame savo nuožiūra; Paulius juos vadina prasimanytu pamaldumu (žr. Kol 2,23. – Red.). Apie juos ir Viešpats Evangelijoje sakė: **Veltui jie mane garbina, mokydami žmonių išgalvotų priesakų** (Mt 15,9).

6. Todėl nepritariame tokio pobūdžio darbams, o pritariame ir skatiname tuos, kurie kyla iš Dievo valios ir Jam pavedus.

[GERŲ DARBŲ PABAIGA] Ir jie turėtų būti daromi ne tam, kad užsipelnytume amžinąjį gyvenimą (nes amžinasis gyvenimas, kaip sako apaštalas, yra Dievo dovana), ne dėl pasipuikavimo, kurį Viešpats atmeta (žr. Mt 6), ir ne dėl pelno, kurį irgi atmeta (žr. Mt 23), bet dėl Dievo garbės, kad būtų papuoštas mūsų pašaukimas ir pareikštas dėkingumas Dievui; taip pat dėl artimo naudos. Kadangi mūsų Viešpats Evangelijoje vėlgi sako: *Taip tešviečia ir jūsų šviesa žmonių akivaizdoje, kad jie matytų gerus jūsų darbus ir šlovintų jūsų Tėvą Danguje* (Mt 5,16). Ir apaštalas Paulius: *Raginu jus elgtis kaip dera jūsų pašaukimui* (Ef 4,1). Ir dar: *Visa, ką tik darytumėte žodžiu ar darbu, visa darykite Viešpaties Jėzaus vardu, per Jį dėkodami Dievui Tėvui* (Kol 3,17). Taip pat: *Žiūrėkite kiekvienas ne savo naudos, bet kitų* (Fil 2,4). Ir: *Tesimoko ir mūsieškiai pirmauti gerais darbais būtinoms reikmėms patenkinti, kad neliktų bevaisiai* (Tit 3,14).

7. [GERI DARBAI NEATMETAMI] Nors ir mokome kartu su apaštalu, kad žmogus dovanai išteisinamas tikėjimu į Kristų, o ne už kokius nors gerus darbus, tačiau nemenkiname gerų darbų reikšmės ir jų nepeikiame. Kadangi žinome, jog žmogus buvo sukurtas ir prikeltas per tikėjimą ne tam, kad tinginėtų, o tam, kad be paliovos darytų tai, kas gera ir naudinga. Juk Evangelijoje Viešpats sako, kad geras medis duoda gerą vaisių (žr. Mt 12,33). Ir dar: *Kas pasilieka manyje <...>, tas duoda daug vaisių* (Jn 15,5). Galiausiai apaštalas sako: *Mes esame Jo kūrinys, sutverti Kristuje Jėzuje geriems darbams, kuriuos Dievas iš anksto paskyrė mums atlikti* (Ef 2,10). Ir dar: *Jis atidavė save už mus, kad išpirktų mus iš visų nedorybių ir nuskaistintų sau ypatingą tautą, uolį geriems darbams* (Tit 2,14).

8. [GERI DARBAI MŪSŲ NEIŠGELBSTI] Todėl smerkiame visus, kurie niekina gerus darbus ir tauškia, esą jie neverti dėmesio ir nenaudingi. Tačiau, kaip ir anksčiau buvo sakyta, nemano- me, kad mus gelbsti geri darbai ir kad jie yra tokie būtini išganymui, jog be jų niekas niekada nebuvo išgelbėtas. Nes mes

išgelbstimi tik per vienintelio Kristaus malonę ir geradarystę. Darbai būtina kyla iš tikėjimo. Ir išganymas neteisingai priskiriamas jiems; tiksliausia jį priskirti malonei. Juk gerai žinomas šis apaštalo posakis: *Jeį malonės, tai ne dėl darbų, antraip malonė nebebūtų malonė* (Rom 11,6). Bet jeigu darbais, tai jau nebus malonė; kitaip darbas nebebūtų darbas.

9. [GERI DARBAI PATINKA DIEVUI] Darbai, kuriuos darome dėl tikėjimo, patinka Dievui ir sulaukia Jo pritarimo, kadangi dėl tikėjimo į Kristų Dievui patinka tie, kurie daro gerus darbus, atliekamus Dievo malone iš aukšto per Šventąją Dvasią. Šv. Petras sakė: *Jam brangus kiekvienos tautos žmogus, kuris Jo bijo ir teisingai gyvena* (Apd 10,35). Ir Paulius: *Nesiliaujame už jus meldę ir prašę, kad <...> elgtumėtės, kaip verta Viešpaties, ir Jam tobulai patiktumėte, nešdami visokių gerų darbų vaisių* (Kol 1,9-10). [MOKOME TIKRŲJŲ DORYBIŲ, O NE KLAIDINGŲ AR FILOSOFINIŲ] Todėl rūpestingai mokome tikrųjų, o ne klaidingų ar filosofinių dorybių, tikrai gerų darbų ir krikščioniui žmogui deramų pareigų; ir kiek galime, uoliai ir karštai kalame į galvas, peikdami tinginystę bei veidmainystę visų tų, kurie lūpomis garbina ir išpažįsta Evangeliją, o gėdingu gyvenimu ją teršia; ir šiuo atveju primename baisesius Dievo grasinimus, o kartu ir didelius Jo pažadus bei dosnias dovanas, [ir tai darome] drąsindami, guosdami ir bardami.

10. [DIEVAS ATLYGINA UŽ GERUS DARBUS] Taip pat mokome, kad Dievas gera darantiems gausiai atlygina, pasak šių pranašo žodžių: *Nustok aimanavusi, nusišluostyk ašaras, nes už tavo vargą bus atlyginta* (Jer 31,16). Evangelijoje Viešpats taip pat pasakė: *Būkite linksmi ir džiūgaukite, nes jūsų laukia gausus atlygis Danguje* (Mt 5,12). *Ir kas paduos bent taurę šalto vandens atsigerti vienam šitų žmonelių <...> – iš tiesų sakau jums, – tasai nepraras savo užmokesčio* (Mt 10,42). Tačiau šį atpildą, Dievo duodamą, priskiriame ne gaunančio žmogaus nuopelnams, o gerumui, dosnumui ir teisingumui [jį] žadančio ir duodančio

Dievo, kuris, būdamas nieko niekam neskolingas, vis dėlto pažadėjo, jog savo ištikimiesiems garbintojams duos užmokestį, ir duoda jiems, kad Jį garbintų. Tuo tarpu net šventųjų darbuose yra daug to, kas neverta Dievo, ir aptinkama labai daug to, kas netobula; tačiau, kadangi Dievas priima į savo malonę ir glėbį tuos, kurie darbuojasi dėl Kristaus, jiems pažadėtą atlygį sumoka. Nes kitaip mūsų teisumas lygus purvinam skarmalui (žr. Iz 64,5-6). Taip pat ir Viešpats Evangelijoje sako: *Atlikę visa, kas buvo pavesta, sakykite: „Esame nenaudingi tarnai. Padarėme, ką privalėjome padaryti“* (Lk 17,10).

11. [ŽMOGUS NETURI JOKIŲ NUOPELNŲ] Taigi nors ir mokome, kad atlygis už mūsų gerus darbus yra Dievo duodamas, vis dėlto drauge su Augustinu mokome, kad Dievas mumyse apvainikuoja ne mūsų nuopelnus, o savo dovanas. Ir todėl sakome, kad kiekvienas atlygis, kurį gauname, taip pat yra malonė, ir net labiau malonė nei atlygis, kadangi tai, ką darome gero, darome labiau per Dievą negu patys, ir kadangi Paulius sako: *Ir ką gi turi, ko nebūtum gavęs? O jei esi gavęs, tai ko giriesi, lyg nebūtum gavęs?* (1 Kor 4,7). Ir štai kaip šventasis kankinys Kiprijonas tai apibendrino: niekuo mums nedera didžiutis, nes niekas nėra mūsų, todėl smerkiame visus, kurie taip gina žmonių nuopelnus, kad sumenkina Dievo malonę.

XVII skyrius Apie šventąją Visuotinę Dievo Bažnyčią ir vienintelį Bažnyčios vadovą

1. [BAŽNYČIA VISADA EGZISTAVO IR VISADA EGZISTUOS] Kadangi Dievas nuo pradžių norėjo, kad žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą, vadinasi, visada buvo, yra dabar ir bus iki pat Pasaulio pabaigos Bažnyčia, [KAS YRA BAŽNYČIA] t. y. iš pasaulio sušauktas arba surinktas tikinčiųjų susirinkimas, sakytume, visų šventųjų bendrija, suprantama, tų, kurie tikrai pažįsta ir deramai garbina tikrąjį Dievą Kristuje Išgelbėtojuje per Žodį ir Šventąją Dvasią, ir galiausiai, kurie tikėjime

dalijasi visomis gėrybėmis, dovanai suteiktomis per Kristų. [VIENOS VALSTYBĖS PILIEČIAI] Jie visi yra vienos valstybės piliečiai, gyvenantys to paties Viešpaties valdžioje, pagal tuos pačius įstatymus, vienodai besidalijantys visomis gėrybėmis. Juk todėl apaštalas juos pavadino *šventųjų bendrapiliečiais ir Dievo namiškiais* (Ef 2,19), šventaisiais vadindamas tikinčiuosius Žemėje, pašventintus Dievo sūnaus vardu (žr. 1 Kor 6,11). Tikėjimo išpažinimo dalį *Tikiu šventąją Visuotinę Bažnyčią, šventųjų bendravimą* reikėtų suprasti kaip kalbančią apie juos.

2. [VIENINTELĖ BAŽNYČIA VISIEMS LAIKAMS] Ir kadangi visada yra tik vienas Dievas, vienas Dievo ir žmonių tarpininkas – Mesijas Jėzus, taigi ir vienas visos kaimenės ganytojas, viena šio kūno galva, **pagaliau**, viena Dvasia, vienas **išganymas**, vienas tikėjimas, vienas testamentas, arba sandora; iš to išplaukia, kad neabejotinai yra tik viena Bažnyčia, [VISUOTINĖ BAŽNYČIA] **kurią vadiname Visuotine todėl, kad ji yra visuotinė** ir pasklidusi po visą pasaulį, ir nusidriekia į visus laikus, jokių vietų nei laikų neribojama. Todėl smerkiame donatistus, kurie Bažnyčią įspraudė į nežinia kokius Afrikos užkampius. Nepripažįstame Romos dvasininkijos, kuri tik Romos bažnyčią skelbia esant katalikišką (t. y. visuotinę).

3. [BAŽNYČIOS DALYS ARBA ATMAINOS] Bažnyčia yra skirstoma į skirtingas dalis arba atmainas ne todėl, kad pati savaime būtų suskilusi ar suskirstyta, bet veikia dėl savo narių įvairovės yra daugialypė. [KOVOJANČIOJI IR BESIDŽIAUGIANČIOJI BAŽNYČIA] Viena vadinama kovojančiąja Bažnyčia, kita – besidžiaugiančiąja Bažnyčia. Pirmoji tebekovoja Žemėje ir kariuoja su kūnu, su pasauliu, su šio pasaulio valdovu – velniu, su nuodėme ir mirtimi. O antroji, jau išvaduota, džiaugiasi Danguje, kai visi šie nugalimi, ir džiūgauja Dievo akivaizdoje; nežiūrint to, jos abi tarpusavyje bendrauja ir yra susijusios.

4. [ATSKIROJI BAŽNYČIA] Ir Žemėje kovojančioje Bažnyčioje visada buvo daugybė atskirų bažnyčių, kurios visos vis dėlto

priskiriamos vieningai Visuotinei Bažnyčiai. Ji vienaip buvo įkurta dar iki Įstatymo tarp pranašų, kitaip – Mozės per Įstatymą, dar kitaip – Kristaus per Evangeliją. [DVI ŽMONIŲ GRUPĖS] Paprastai minimos dvi žmonių grupės, t. y. izraelitų ir pagonių, arba tų, kurie buvo surinkti į Bažnyčią iš žydų ir pagonių, taip pat dvi sandoros – Senoji ir Naujoji [arba testamentai. – Red.]. [TA PATI SENŪJŲ IR NAUJŪJŲ ŽMONIŲ BAŽNYČIA] Tačiau visada buvo ir yra vienas visų šių žmonių bendravimas, vienas išganymas viename Mesijuje, kuriame visi susijungia tarsi vieno kūno nariai po viena galva, tame pačiame tikėjime, dalydamiesi tuo pačiu dvasiniu maistu ir gėrimu. Tačiau pripažįstame, kad skirtingi buvo laikai, skirtingi pažadėtojo ir atsiųštojo Mesijo ženklai, ir panaikinus apeiginį įstatymą Saulė mums aiškiau šviečia, ir gausesnės dovanos teikiamos, ir laisvė yra didesnė.

5. [BAŽNYČIA – GYVOJO DIEVO BUVEINĖ] Ši šventoji Dievo Bažnyčia vadinama gyvojo Dievo buveine, suręsta iš gyvųjų ir dvasinių akmenų ir pastatyta ant nepajudinamos uolos, ant pamato, ant kurio niekas kitas negali būti pastatytas, ir todėl dar vadinama tiesos stulpu ir atrama (žr. 1 Tim 3,15). [BAŽNYČIA NEKLYSTA] Ji neklysta, kol remiasi į Kristaus uolą ir pranašų bei apaštalų pamatą. Nenuostabu, jei ima klysti, kai tik palieka Tą, kuris vienas yra tiesa. [BAŽNYČIA – MERGELĖ IR SUŽADĖTINĖ] Bažnyčia dar vadinama mergele ir Kristaus sužadėtine, ir netgi vienintele ir mylimąja. Juk apaštalas sakė: *Aš jus sužadavau su vienu vyru, su Kristumi, ir turiu pas Jį nuvesti jus kaip skaisčią mergelę* (2 Kor 11,2). [BAŽNYČIA – AVIŲ KAIMENĖ] Bažnyčia vadinama vienintelio ganytojo Kristaus [ganoma] avių kaimene (žr. Ez 34 ir Jn 10). [BAŽNYČIA – KŪNAS] Dar vadinama Kristaus kūnu, kadangi tikintieji yra gyvieji nariai Kristaus kūno, kurio galva – Kristus.

6. [KRISTUS – VIENINTELĖ BAŽNYČIOS GALVA] Būtent galva kūne turi pranašumą, iš čia kūnas gyvybę semiasi, **kurios dvasia visa valdo**, iš čia didėja ir auga. Kūno galva yra viena, atitin-

kanti kūną. Taigi Bažnyčia negali turėti kitos galvos, tik Kristų. Nes kaip Bažnyčia yra dvasinis kūnas, taip turi ir sau derančią galvą, kaip ir reikia. Negali būti valdoma kitos dvasios, tik Kristaus. Paulius taip pat sakė: *Jis yra Kūno – Bažnyčios galva. Jis – pradžia, pirmagimis iš mirusiųjų, kad visame kame turėtų pirmenybę (Kol 1,18)*. Jis pats vėlgi sakė: *Kristus yra Bažnyčios, savo Kūno, galva ir gelbėtojas (Ef 5,23)*. Ir dar: *Jis yra galva Bažnyčios, kuri yra Jo Kūnas, pilnatvė To, kuris visa visur pripildo (Ef 1,22-23)*. Ir: *aukime visais atžvilgiais Tame, kuris yra galva, – Kristuje. Iš Jo visas Kūnas, suderintas <...> auga (Ef 4,15-16)*.

7. Todėl nepritariame mokymui Romos dvasininkijos, darančios savąjį Romos popiežių visuotiniu Žemėje kovojančios Visuotinės bažnyčios ganytoju ir aukščiausiaja galva, ir dar gi tikroju Kristaus vietininku, kuris Bažnyčioje turi, kaip jie sako, neribotą galią ir aukščiausią valdžią.

8. [KRISTUS – VIENINTELIS BAŽNYČIOS GANYTOJAS] Nes moksle, kad Viešpats Kristus yra ir lieka vienintelis visuotinis ganytojas, taigi aukščiausiasis Kunigas Dievo Tėvo akivaizdoje, ir Bažnyčioje pats atlieka visas kunigo ar ganytojo pareigas iki pat Pasaulio pabaigos, taigi Jam visiškai nereikia vietininko, kurio ir nėra. Kristus iš tiesų yra Bažnyčioje, ir yra gyvybę teikianti Galva. [BAŽNYČIOJE NĖRA JOKIOS PIRMENYBĖS] Jis savo apaštalams ir apaštalų įpėdiniams griežčiausiai uždraudė pirmenybę ir viešpatavimą Bažnyčioje. Akivaizdu, jog visi priešingai kalbantys priešinas šiai akivaizdžiai tiesiai ir į Kristaus Bažnyčią įveda visokį vadovavimą, todėl yra laikytini tokiais, apie kuriuos perspėja Kristaus apaštalai Petras (žr. 2 Pt 2) ir Paulius (žr. Apd 20; 2 Kor 11; 2 Tes 2), o taip pat ir kitose vietose.*

*Šį sakinį Bulingeris vėliau pakeitė taip: *Iš tiesų visiškai nepripažįstame nieko, ką Romos popiežininkai išsigalvoja apie įgaliotąją galvą ir Dievo tarnų tarno titulą. Tačiau kovojame prieš tuos tuščius plepalus, esą popiežius pasidaręs Kristaus priešininku ir stato save prieš Dievą, ir esą netgi taip, kad Dievo šventovėje sėdėdamas įsivaizduoja esąs Dievas.*

9. [BAŽNYČIOJE NĖRA JOKIOS NETVARKOS] Tačiau, atmesdami Romos galvą, nesuteikiame Kristaus Bažnyčiai jokios netvarkos nei sumaišties, kadangi mokome, jog apaštalų perduoto Bažnyčios valdymo mums pakanka, kad būtų išlaikyta teisinga tvarka Bažnyčioje, – ji iš pradžių, dar neturėdama jokio Romos galvos, kuris šiandien sakosi palaikęs Bažnyčioje tvarką, – nebuvo sutrikdyta nei pakrikusi. Juk Romos galva saugo savo tironiją bei į Bažnyčią įsileistą ištvirkimą, ir tuo pat metu trukdo teisėtai Bažnyčios Reformacijai, kovoja prieš ją ir kiek tik leidžia jėgos naikina.

10. [NESUTARIMAI IR RIETENOS BAŽNYČIOJE] Mums priekaištaujama, esą mūsų bažnyčiose kilę įvairių ginčų ir rietenų po to, kai jos atsiskyrė nuo Romos bažnyčios, todėl jos nesą tikrosios Bažnyčios. Tarsi Romos bažnyčioje niekada nebūtų buvę sektų, jokių rietenų nei ginčų, ir būtent dėl religijos, ir ne tiek mokyklose, kiek ant šventų tribūnų, pastatytų žmonių susibūrimo vietose. Visiškai pripažįstame tai, ką pasakė apaštalas: *Dievas yra ne sumaištis, bet santarvės Dievas (1 Kor 14,33)*. Ir: *Jeigu tarp jūsų viešpatauja pavydas ir nesantaika, tai argi nesate kūniški? (1 Kor 3,3)*. Tačiau negalima paneigti, kad Apaštalų Bažnyčioje buvo Dievas, ir Apaštalų Bažnyčia buvo tikroji, o vis dėlto joje kildavo nesutarimų ir rietenų. Juk apaštalas Paulius priekaištavo apaštalui Petru, Barnabas nesutarė su Pauliumi (žr. Gal 2). Didelis ginčas kilo Antiochijos bažnyčioje tarp tų, kurie skelbė vieną Kristų; tai mini Lukas *Apaštalų darbų* 15 skyriuje. Ir visais laikais Bažnyčioje būta didelių ginčų, ir ne dėl nereikšmingų dalykų nesutardavo garbingiausi Bažnyčios daktarai, tačiau dėl jų vaidų Bažnyčia nepaliovė būti tuo, kuo buvo. Nes Dievui tinka pasinaudoti šiais bažnytiniais kiurčiais savo vardo garbei, galiausiai tiesos išaiškinimui ir tam, kad būtų aiškiai matomi tie, kurie yra teisūs.

11. [APIE TIKROSIOS BAŽNYČIOS ŽENKLUS IR POŽYMIUS] Antra vertus, kaip nepripažįstame kitos Bažnyčios galvos, išskyrus

Kristų, taip nepripažįstame, jog kiekviena Bažnyčia, kuri giriasi esanti tikroji, iš tiesų yra tikra Bažnyčia; tačiau mokome, kad tikroji Bažnyčia yra ta, kurioje randami tikrosios Bažnyčios ženklai ar požymiai, pirmiausia – teisėtas ir nuoširdus Dievo Žodžio skelbimas atsižvelgiant į tai, kas mums nurodyta pranašų ir apaštalų knygoje, kurios visos veda prie Kristaus, Evangelijoje pasakiusio: *Manosios avys klauso mano balso; Aš jas pažįstu, ir jos seka paskui mane. Aš joms duodu amžinąjį gyvenimą.* <...> *Paskui svetimą jos neseks, bet nuo jo bėgs, nes nepažįsta svetimųjų balso* (Jn 10,4-5,27-28).

12. Ir kas Bažnyčioje yra tokie, tie turi vieną tikėjimą, vieną dvasią, vadinasi, garbina tik vieną Dievą, tik Jį šlovina dvasia ir tiesa, tik Jį myli visa širdimi ir visomis jėgomis, tik per vienintelį tarpininką ir užtarėją Jo šaukiasi, šalia Kristaus ir tikėjimo Juo neieško jokio kito teisingumo nei gyvenimo; kadangi tik Kristų pripažįsta esant Bažnyčios galva ir pamatu, ir į Jį remdamiesi kasdien per atgailą atsinaujina, kantriai neša jiems uždėtą kryžių, sujungti su visais Kristaus kūno nariais neapsimesta meile, rodo, kad yra Kristaus mokiniai, nuolat laikydami taikos ir šventos ramybės priedermių; kartu dalijasi Kristaus įsteigtais ir apaštalų perduotais sakramentais, jais naudojami visiškai taip, kaip priėmė juos iš Viešpaties. Nes visiems žinomas šis [apaštalo] posakis: *Aš [tai] gavau iš Viešpaties ir perdaviau jums* (1 Kor 11,23). Todėl smerkiame tas Bažnyčias, kaip svetimas tikrajai Kristaus Bažnyčiai, kurios nėra tokios, kokios, kaip girdėjome, turėtų būti, kad ir kaip girtūsi vyskupų įpėdinyste, vienybe ar senumu. Be to, apaštalai mums prisakė, kad vengtume stabų garbinimo ir Babilono, ir nesusidėtume su juo, jei nenorime užsitraukti Dievo siųstų nelaimių (žr. 1 Kor 10,14,21; 1 Jn 5,21; Apr 18,4; 1 Kor 6,9).

13. [NĖRA IŠGANYMO BE DIEVO BAŽNYČIOS] Iš tikrųjų bendrystę su tikrąja Kristaus Bažnyčia taip vertiname, kad neigia, jog galėtų gyventi Dievo akivaizdoje tie, kurie nebendrau-

ja su tikrąja Dievo Bažnyčia, bet atsiskiria nuo jos. Nes kaip nebuvo išsigelbėjimo niekam už Nojaus laivo ribų, žūstant pasauliui tvano metu, taip tikime, kad nėra jokio kito išganymo šalia Kristaus, kuris atiduoda save Bažnyčios išrinktiesiems džiaugtis: taigi mokome, kad norintys gyventi neturi atsiskirti nuo tikrosios Kristaus Bažnyčios.

14. [BAŽNYČIA NESAISTOMA ŽENKLAIS] Tačiau aukščiau paminėtais ženklais neapribojame Bažnyčios taip griežtai, kad mokytume, jog nėra Bažnyčios nariai visi tie, kurie arba nepriima sakramentų ne savo valia ir ne niekindami, bet veikia neišvengiamos būtinybės verčiami nenoromis nuo jų susilaiko ar jų nepriima; arba tie, kurių tikėjimas kartais susilpnėja, tačiau galutinai neužgęsta ir visiškai nepasibaigia; ar tie, kurių nuodėmės ar paklydimai atsiranda dėl silpnumo. Juk žinome, kad Dievas pasaulyje turėjo draugų ir už Izraelio valstybės ribų. Žinome, kas atsitiko Dievo tautai Babilono nelaisvėje, kurioje būdami negalėjo aukoti savo aukų septyniasdešimt metų; žinome, kas atsitiko [Viešpaties] išsigynusiam Petru ir kas gali kasdien atsitikti Dievo išrinktiesiems tikintiesiems, klystantiems ir silpniems. Be to, žinome, kokios buvo apaštalų laikais Galatų ir Korintiečių bažnyčios, kurias apaštalas kaltina dideliais ir sunkiais nusikaltimais, ir vis dėlto vadina jas šventomis Kristaus bažnyčiomis.

15. [KARTAIS ATRODO, KAD BAŽNYČIA NEBEEGZISTUOJA] Ir kartais netgi atsitinka taip, kad Dievas teisingu sprendimu leidžia, jog Jo žodžio tiesa, tikėjimas ir teisėtas Dievo garbinimas būtų taip užtemdyti ir iškraipyti, kad Bažnyčia atrodo beveik užgesusi ir daugiau nebeegzistuojanti; matome taip įvykus Elijo laikais ir kitu metu. Tačiau Dievas šiame pasaulyje ir šiose sutemose turi tikruosius savo garbintojus, ir ne keletą, o septynetą tūkstančių ir daugiau (žr. 1 Kor 19,18; Apd 7,4-9). Juk ir apaštalas sušunka: *Bet nepajudinamai stovi Dievo pamatas su iškirštu įrašu: „Viešpats pažįsta savuosius“* ir t. t. (2 Tim 2,19).

Todėl ir Bažnyčia gali būti vadinama neregima ne todėl, kad nematomi būtų žmonės, iš kurių surenkama Bažnyčia, o todėl, kad ji paslėpta nuo mūsų akių, pažįstama tik Dievui, dažnai išvengia žmonių teismo.

16. [NE VISI, KURIE YRA BAŽNYČIOJE, PRIKLAUSO BAŽNYČIAI] Vėlgi ne visi, kurie priskiriami Bažnyčiai, iš tiesų yra šventi ir gyvi bei tikri Bažnyčios nariai. Nes yra daug veidmainių, kurie viešai klauso Dievo žodžio ir visų akivaizdoje priima sakramentus, Dievo šaukiasi tik per Kristų, Kristų pripažįsta vieninteliu savo teisumu, garbina Dievą ir atlieka meilės pareigas, ir atrodo kantriai pakeliantys nelaimės pagal aplinkybes; tačiau viduje stokoja tikrojo Dvasios apšvietimo, tikėjimo ir sielos nuoširdumo, ir tvirtumo, išliekančio iki pat galo. Vis dėlto dažniausiai išaiškėja, kokie jie yra iš tikrųjų. Nes apaštalas Jonas sako: *Jie yra išėję iš mūsų, tačiau nebuvo mūsų šiekiai. Jeigu jie būtų buvę mūsų šiekiai, jie būtų likę su mumis* (1 Jn 2,19). Ir kol jie apsimeta esą pamaldūs, nors ir nėra iš Bažnyčios, vis dėlto laikomi Bažnyčios nariais; kaip išdavikai, kol dar neišaiškinti, laikomi valstybės piliečiais; ir kaip svidrės, raugės ar pelai atsiranda tarp kviečių, kaip augliai ir patinimai atsiranda sveikame kūne, būdami veikiau kūno ligos ir sudarkymai, o ne sveiki nariai. Dėl to Bažnyčia teisingai lyginama su tinklu, kuris vilioja visokių rūšių žuvis, ir su lauku, kuriame atsiranda raugės ir kviečiai. [NETURIME TEISTI SKUBOTAI AR IŠ ANKSTO] Tačiau reikia labai saugotis, kad pirma laiko neteistume ar nemandytume išvartyti, atmesti arba išplėšti tų, kurių išvartymo ir atmetimo Dievas nenori, ar tų, kurių negalime atskirti, nepadarydami žalos Bažnyčiai. Antra vertus, reikia budėti, kad dievobaimingiesiems miegant išsikeroję bedieviai nepakenktų Bažnyčiai (žr. Mt 13,25).

17. [BAŽNYČIOS VIENYBĖ SLYPI NE IŠORINĖSE APEIGOSE] Todėl mokome, jog reikia kuo atidžiau žiūrėti, kame labiausiai glūdi Bažnyčios tiesa bei vienybė, idant netyčia nesukeltume

skilimų ir jų nepuoselėtume Bažnyčioje. O glūdi [tiesa ir vienybė] ne išorinėse ceremonijose ir apeigose, bet ypač Visuotinio tikėjimo tiesoje ir vienovėje. Visuotinis tikėjimas mums perduotas ne per žmonių papročius, o per *Šventąjį Raštą*, kurio santrauka yra *Apaštalų tikėjimo išpažinimas*. Kaip skaitome, senovėje būta didžiulės apeigų įvairovės, tačiau ji buvo nevaržoma, ir niekas nemanė, kad dėl jos galėtų būti išardyta bažnytinė vienybė. Todėl sakome, kad tikroji Bažnyčios santarvė remiasi dogmomis, tikruoju vieningu Kristaus Evangelijos skelbimu ir apeigomis; ir čia labiausiai laikomės šios apaštalo minties: *Taigi visi, kurie esame tobuli, turėkime tai galvoje! O jeigu jūs apie ką nors manote kitaip, Dievas jums tai apreikš. Kad ir kiek nuėję, ženkime toliau ta pačia linkme* (Fil 3,15-16).

XVIII skyrius Apie Bažnyčios dvasininkus, jų paskyrimą ir pareigas

1. [DIEVAS NAUDOJASI PAGALBININKAIS BAŽNYČIAI STATYTI] Dievas visada naudojosi dvasininkais [ir kitais padėjėjais. – Red.] savo Bažnyčiai kurti ir steigti, taip pat jai valdyti ir saugoti; jais tebesinaudoja dabar ir naudosis ateityje, kol egzistuos Žemėje Bažnyčia. Taigi dvasininkų atsiradimas, paskyrimas ir veikla yra labai sena paties Dievo veikla, o ne nauja ir ne žmonių potvarkis. [DVASININKŲ PASKYRIMAS IR ATsirADIMAS] Dievas iš tikrųjų būtų galėjęs savo galybe tiesiogiai sau pajungti žmonių Bažnyčią, bet labiau norėjo bendrauti su žmonėmis per jų dvasininkiją. Todėl į dvasininkus reikia žiūrėti ne kaip į savaimę dvasininkus, bet kaip į Dievo tarnus, kadangi per juos Dievas mums teikia išganymą. [DVASININKIJA NETURI BŪTI NIEKINAMA] Todėl įspėjame saugotis, kad to, kas susiję su mūsų atsivertimu ar įsitikinimu, nepriskirtume paslėptai Šventosios Dvasios galybei tiek, kad atsisakytume bažnytinės dvasininkijos. Nes mums dera visuomet prisiminti apaštalo žodžius: *Kaip jie įtikės Tą, apie kurį negirdėjo? Kaip išgirs be skelbėjo?!*

(Rom 10,14). *Taigi tikėjimas – iš klausymo, klausymas – kai skelbiamas Kristaus žodis* (Rom 10,17). Ir tai, ką Viešpats pasakė Evangelijoje: *Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas priima mano pasiuntinį, tas priima mane, o kas mane priima, priima Tą, kuris mane yra siuntęs* (Jn 13,20). Ir tai, ką Pauliui, buvusiam Azijoje, regėjime pasirodęs makedonietis slapta priminė ir sakė: *Ateik į Makedoniją ir padėk mums!* (Apd 16,9). O kitur tas pats apaštalas pasakė: *Mes juk esame Dievo bendradarbiai, o jūs – Dievo dirva, Dievo statyba* (1 Kor 3,9).

2. Antra vertus, reikia saugotis ir to, kad nepriskirtume dvasininkams ir jų tarnystei per daug reikšmės; čia turime prisiminti žodžius Viešpaties, Evangelijoje **sakančio: Niekas negali ateiti pas mane, jei mane pasiuntęs Tėvas jo nepatraukia** (Jn 6,44), ir apaštalo žodžius: *Kas gi yra Apolas? Kas gi Paulius? Tarnai, kurių dėka jūs įtikėjote ir kurie tarnavo, kiek Viešpaties kiekvienam buvo skirta. Aš sodinau, Apolas laistė, o Dievas augino. Nieko nereikia sodintojas nei laistytojas, bet tik augintojas – Dievas* (1 Kor 3,5-7). [DIEVAS PRIŽADINA ŽMONIŲ ŠIRDIS] Todėl tikėjime, kad Dievas savo žodžiu mus išoriškai moko per savo dvasininkus, tačiau viduje savo išrinktųjų širdis prižadina tikėjimui per Šventąją Dvasią; tad didžiausią visos šios malonės šlovę reikėtų skirti Dievui. Bet apie šį dalyką jau kalbėta pirmajame šio dėstymo skyriuje.

3. [KAS YRA DVASININKAI IR KOKIUS JUOS DIEVAS PASAULIUI DUODA] Ir netgi nuo pat pasaulio pradžios Dievas naudojo pranašiaisiais iš visų pasaulio žmonių (net dažniau nelabai išmanančiais pasaulio išmintį ar filosofiją, tačiau iškiliausiais tikrosios teologijos srityje), t. y. patriarchais, su kuriais neretai kalbėdavosi per angelus. Nes patriarchai buvo savojo laikmečio pranašai arba mokytojai, ir **būtent todėl** Dievas norėjo, kad jie gyventų keletą šimtmečių, kad būtų tarsi pasaulio Tėvai ir šviesuliai. Juos sekė Mozė ir pranašai, pagarsėję visame pasaulyje.

4. [KRISTUS MOKYTOJAS] Po jų dangiškasis Tėvas pasiuntė savo viengimį Sūnų, tobuliausią pasaulio mokytoją, kuriame slypi toji dieviškoji išmintis, kuri ir mums atskleista per švenčiausią ir paprasčiausią bei visų tobuliausią doktriną. Nes Jis išsirinko sau mokinius, kuriuos padarė apaštalais. O šie, išėję į visą pasaulį, visur subūrė Bažnyčias skelbdami Evangeliją, o tada visose pasaulio Bažnyčiose paskyrė ganytojus ir mokytojus pagal Kristaus nurodymą; per jų įpėdinius [jis] iki šiol Bažnyčią mokė ir valdė. Taigi kaip Dievas senovės žmonėms skyrė patriarchus kartu su Moze ir pranašais, taip *Naujojo Testamento* žmonėms pasiuntė savo viengimį Sūnų kartu su apaštalais ir Bažnyčios mokytojais.

5. [NAUJOJO TESTAMENTO DVASININKAI] Be to, naujųjų žmonių dvasininkai vadinami įvairiais vardais. Jie vadinami apaštalais, pranašais, evangelistais, vyskupais, presbiteriais, ganytojais arba mokytojais (žr. 1 Kor 12,28; Ef 4,11). [APAŠTALAI] Apaštalai neapsistodavo jokioje konkrečioje vietoje, tačiau visame pasaulyje burdavo įvairias Bažnyčias. Kai šios jau būdavo įsteigtos, apaštalai pasitraukdavo, ir jų vietą perimdavo kunigai, kiekvienas savoje Bažnyčioje. [PRANAŠAI] Pranašais kitados būdavo aiškiaregiai, numatantys ateitį; tačiau jie dar ir aiškindavo *Raštus*; tokių žmonių atsiranda ir dabar. [EVANGELISTAI] Evangelistais buvo vadinami Evangelijos istorijos surašytojai, bet kartu ir Kristaus Evangelijos skelbėjai; taip ir Paulius liepia Timotiejui atlikti evangelisto darbą (žr. 2 Tim 4,5). [VYSKUPAI] O vyskupai yra Bažnyčios prižiūrėtojai ir sargai, kurie tvarko bažnyčios buitį bei reikmes. [PRESBITERIAI] Presbiteriai – vyresnieji, tarsi Bažnyčios senatoriai ir tėvai, ją vairuojantys išmintingais patarimais. [GANYTOJAI] Ganytojai [kunigai, pastoriai] ir saugo Viešpaties avidę, ir rūpinasi jos būtinaisiais reikalais. [MOKYTOJAI] Mokytojai lavina ir moko tikrojo tikėjimo bei dievobaimingumo. Taigi dabar bažnyčių tarnus bus galima vadinti vyskupais, presbiteriais, ganytojais ir mokytojais.

6. [POPIEŽININKŲ RANGAI] Vėlesniais laikais Dievo Bažnyčioje buvo įvesta daug daugiau Bažnyčios tarnų pavadinimų. Nes vieni buvo paskirti patriarchais, kiti arkivyskupais, dar kiti sufraganais [vyskupais padėjėjais], taip pat metropolitais, arkipresbiteriais, taip pat diakonais, subdiakonais, akolitais, egzorcistais, giedotojais, sargais ir dar nežinia kokiais, kaip kardinolai, klebonai, priorai, didieji ir mažieji tėvai, didieji ir mažieji ordinai. Ir dėl jų visų mes nė kiek nesijaudiname, nei kokie jie seniau buvo, nei kokie yra dabar. Mums pakanka apaštalu mokymo apie dvasininkus.

7. [APIE VIENUOLIUS] Kadangi tikrai žinome, kad nei Kristus, nei apaštalai nesteigė vienuolių nei vienuolių ordinų ar sektų, mokome, kad jie niekuo nėra naudingi Dievo Bažnyčiai, o netgi žalingi. Mat nors kitados (kai buvo atsiskyreliai, savo rankomis pelnydavosi duoną, niekam nebuvo našta, o visur pakludavo bažnyčių ganytojams kaip pasauliečiai) buvo pakenčiami, tačiau kokie jie yra dabar, visas pasaulis mato ir supranta. Prisidengia nežinia kokiais įžadais, o gyvena gyvenimą, visiškai priešingą savo įžadams, kad net geriausi iš jų nusipelno būti priskirti prie tokių, apie kuriuos apaštalas pasakė: *Mes girdime, jog kai kurie pas jus tinginauja, nieko nedirba, tik kišasi į svetimus reikalus* (2 Tes 3,11). Tokių nei mes turime savo Bažnyčiose, nei mokome, kad jų Kristaus bažnyčiose turėtų būti.

8. [DVASININKAI TURI BŪTI PAŠAUKTI IR IŠRINKTI] Niekas neturi pasisavinti bažnytinės tarnystės garbės, t. y. užgrobti ją papirkinėjimais ar kitokiais būdais, ar savo valia. Tegu bažnyčios tarnai būna pašaukiami arba išrenkami teisėtuose bažnytiniuose bažnyčios tarno rinkimuose, t. y. tegu būna sąžiningai Bažnyčios arba Bažnyčios paskirtų žmonių renkami teisėta tvarka, be triukšmo, kivirčių ir kovos. Tegu būna išrenkami ne bet kokie žmonės, o gabūs, pasižymintys teisingu ir šventu išsilavinimu, pamaldžia iškalba, paprasta išmintimi, galiausiai

išsiskiriantys saikingumu ir garbingu gyvenimu pagal apaštalu taisyklę, kurią apaštalas išdėsto *Pirmo laiško Timotiejui* 3 sk. ir *Laiško Titui* 2 sk. [IŠVENTINIMAS] Ir kurie jau išrinkti, tegu būna vyresniųjų išventinami su bendromis maldomis ir uždedant rankas. Čia smerkiame visus, kurie veržiasi savavališkai, nors nėra nei išrinkti, nei pasiūsti, nei išventinti (žr. Jer 23,32). Smerkiame netikusius dvasininkus ir neturinčius ganytojui būtinų dovanų.

9. Tuo tarpu pripažįstame, kad nekaltas kai kurių senosios Bažnyčios ganytojų paprastumas kitados Bažnyčiai teikė daugiau naudos, negu kai kurių įvairialypis, įmantrus ir subtilus, tačiau truputį per sudėtingas mokymas. Todėl šiandien neatmetame garbingo, tačiau, žinoma, ne neišmanėliško kai kurių paprastumo.

10. [VISŲ TIKINČIŲJŲ KUNIGYSTĖ] Kristaus apaštalai iš tiesų visus, tikinčius Kristų, vadina kunigais, tačiau ne dvasinės tarnystės prasme, bet dėl to, kad visi tikintieji, per Kristų tapę karaliais ir kunigais, galime aukoti Dievui dvasines aukas (žr. Iš 19,6; I Pt 2,9; Apr 1,6). Nes kunigystė ir dvasinė tarnystė tarpusavyje labai skiriasi. Kadangi pirmoji yra bendra visiems krikščionims, kaip ką tik sakėme, o antroji – ne, nepašalinome iš Bažnyčios dvasinės tarnystės, kai popiežišką kunigystę iš Kristaus Bažnyčios išmetėme.

11. [KUNIGAI IR KUNIGYSTĖ] Iš tikrųjų Kristaus **Naujojoje Sandoroje** nebėra tokios kunigystės, kokia buvo tarp senųjų žmonių, pasižymėjusi išoriniu patepimu, šventais drabužiais ir daugybe ceremonijų, simbolizavusių Kristų, kuris atėjęs ir įvykdęs visa tai panaikino. O Jis lieka vienintelis kunigas per amžius (*Hbr* 5,6), ir kad to iš Jo neatimtume, niekam iš dvasininkų nesuteikiame vardo. Nes pats mūsų Viešpats *Naujojo Testamento* bažnyčioje nepaskyrė jokių kunigų, kurie sufraganos suteikta galia kasdien aukotų auką, tarsi tikrąjį Viešpaties kūną ir tikrąjį kraują už gyvuosius bei mirusius; o [paskyrė] to-

kius, kurie mokytų ir teiktų sakramentus. [KOKIE YRA NAUJOJO TESTAMENTO DVASININKAI] Paulius yra aiškiai ir glaustai išdėstęs, ką turime laikyti *Naujojo Testamento*, arba Krikščionių, Bažnyčios dvasininkais ir ką jiems priskirti: *Tegul žmonės laikomus Kristaus tarnais ir Dievo slėpinių prievaizdais* (1 Kor 4,1). Taigi apaštalas nori, kad laikytume dvasininkus tarsi tarnais. Apaštalas iš tiesų juos pavadino *hyperetas*, arba irklininkais, kurie žiūri tik į laivo šeimininką, arba žmonėmis, kurie gyvena ne sau, ne pagal savo valią, bet kitiems, būtent savo **šeimininkams**, nuo kurių įsakymų visiškai priklauso. Nes Bažnyčios tarnas visose savo pareigose atsiduoda ne savo valiai, o yra įpareigotas atlikti tik tai, ką gauna savo Viešpaties įsakymais. Ir šiuo klausimu aiškiai pasakyta, kas yra Viešpats, – tai Kristus, kuriam dvasininkai visuose savo tarnystės rūpesčiuose yra atsidavę.

12. [DVASININKAI – DIEVO SLĖPINIŲ PRIEVAIZDAI] Be to, kad plačiau išaiškintų dvasinės tarnystės esmę, [apaštalas] priduria, kad Bažnyčios tarnai yra Dievo slėpinių prievaizdai, arba tvarkytojai. O Dievo slėpiniais daugelyje vietų, pirmiausia *Ef 3,3*, Paulius vadina Kristaus Evangeliją. Taip pat senovėje slėpiniais [paslaptimis] vadino Kristaus sakramentus. Taigi Bažnyčios tarnai yra pašaukti tam, kad skelbtų tikintiesiems Kristaus Evangeliją ir teiktų sakramentus. Kitoje Evangelijos vietoje skaitome apie *ištikimą ir sumanų prievaizdą*, kurį šeimininkas paskyrė *vadovauti šeimynai ir deramu laiku ją maitinti* (Lk 12,42). Vėlgį kitoje Evangelijos vietoje žmogus iškeliauja į svetimą šalį, palikdamas namus, paveda savo tarnams jų valdymą bei savo turtą ir kiekvienam skiria darbą (žr. Mt 25,14 ir toliau).

13. [APIE BAŽNYČIOS TARNŲ VALDŽIĄ] Dabar dar pasakysime tai, kas dera, apie Bažnyčios tarnų valdžią ir pareigas. Dėl valdžios kai kurie nuodugnai ginčijosi ir netgi išskeldavo savo valdžią virš visko, kas Žemėje svarbiausia, o tai prieštarauja Dievo įsakymui, nes Jis uždraudė saviesiems viešpatauti ir

ypač skatino nusižeminimą (žr. Lk 22,25; Mt 18,1 ir toliau; 20,25). Iš tiesų tikra ir beribė yra kita valdžia, kuri dar vadinama teisės valdžia. Pagal šią valdžią Viešpačiui Kristui yra pavaldus visa visame pasaulyje, kaip Jis pats liudija ir sako: *Man duota visa valdžia Danguje ir Žemėje* (Mt 28,18). Ir dar: *Aš esu Pirmasis ir Paskutinysis <...>. Štai esu gyvas per amžių amžius ir turiu mirties ir mirusiųjų pasaulio raktus* (Apr 1,17-18). Taip pat: *turintis Dovydo raktą, – Tas, kuris atrakina, ir niekas nebeatrakina, užrakina, ir niekas nebeatrakina* (Apr 3,7).

14. [VIEŠPATS TIKRĄJĄ VALDŽIĄ LAIKO SAU] Šią valdžią Viešpats laiko sau ir niekam kitam jos neatiduoda, kad galėtų ir toliau ramus stovėti šalia, stebėdamas dirbančius tarnus. Juk Izaijas sakė: *Ant Jo peties uždėsiu Dovydo namų raktą* (Iz 22,22), be to: *Jis viešpataus Dovydo soste <...> per amžius* (Iz 9,6). Nes vadovavimo neužkrauna kitiems ant pečių, o išsaugo savo valdžią ir ja tebesinaudoja viskam vadovaudamas. [PAREIGŲ ARBA TARNYSTĖS VALDŽIA] Yra dar kita, pareigų arba tarnystės valdžia, apribota To, kuris naudojasi visa valdžia. Ji labiau panaši į tarnavimą negu į viešpatavimą. [RAKTAI] Kadangi **bet koks** šeimininkas užleidžia savo prievaizdai savo namų valdžią ir todėl duoda jam raktus, kad su jais šis įleistų į namus arba išvartytų iš namų tuos, kuriuos nori įleisti ar išvartyti jo šeimininkas. Pagal šią valdžią tarnas iš pareigos daro tai, ką Viešpaties buvo lieptas daryti; o Viešpats patvirtina tai, ką anas daro, ir nori, kad tai, kas tarno padaryta, būtų vertinama ir pripažįstama, tarsi Jo paties [padaryta].

15. Su tuo iš tikrųjų susiję tokie Evangelijos žodžiai: *Tau duosiu Dangaus karalystės raktus; ką tu suriši Žemėje, bus surišta ir Danguje, ir ką atriši Žemėje, bus atrišta ir Danguje* (Mt 16,19). Taip pat: *Kam atleisite nuodėmes, tiems jos bus atleistos, o kam sulaiyksite, – sulaikytos* (Jn 20,23). Tačiau jeigu tarnas nesutvarko visko taip, kaip buvo savo Viešpaties lieptas, o peržengia tikėjimo ribas, Viešpats, suprantama, laiko nega-

liojančiu tai, kas jo padaryta. Todėl Bažnyčios tarnų bažnytinė valdžia yra tokia pareigybė, pagal kurią dvasininkai iš tikrųjų valdo Bažnyčią ir tikrai viską Bažnyčioje daro taip, kaip savo žodžiu nurodė Viešpatys: tai, kas padaroma, tikintieji laiko tarytum paties Viešpaties įvykdyta. Bet apie raktus buvo pasakyta jau ir anksčiau.

16. [DVASININKŲ VALDŽIA YRA VIENA, TOKIA PATI IR VIENODA] Be to, Bažnyčioje visiems dvasininkams yra suteikta viena ir vienoda valdžia arba pareigybė. Iš tiesų pradžioje Bažnyčią bendrai valdė vyskupai arba presbiteriai; nė vienas nekėlė savęs aukščiau už kitą ir neužsigrobdavo sau didesnės valdžios ar galios tarp kartu vyskupaujančiųjų. Nes prisimindami Viešpaties žodžius: *Kas vyriausias tarp jūsų, tebūnie <...> lyg tarnas* (Lk 22,26), laikėsi nusižeminę, ir abipusėmis paslaugomis padėdavo vieni kitiems valdyti ir išlaikyti Bažnyčią. [TVARKA TURI BŪTI PALAIKOMA] Vis dėlto, kad tvarka būtų išlaikyta, kažkuris vienas iš dvasininkų sušaukia susirinkimą, ir susirinkime išdėsto reikalus, vertus pasitarimo, taigi išklauso kitų nuomonių ir galų gale, kad nekiltų jokia sumaištis, padaro tai, kas įmanoma.

17. *Apaštaly darbuose* skaitome, kad tai padarė šv. Petras, tačiau dėl to jis nebuvo nei iškeltas virš kitų, nei apdovanotas didesne nei kiti valdžia. Labai teisingai sako kankinys Kiprijonas savo *De simplicitate clericorum*: *Kiti apaštalai, žinoma, buvo tokie patys, kaip ir Petras, vienodai bendrai apdovanoti ir garbe, ir valdžia; tačiau [jo] pirmumas kyla iš vienybės, kad Bažnyčia būtų parodyta esanti viena.* [KADA IR KAIP VIENAS UŽ KITUS VIRŠESNIS] Ne ką kita skelbia ir šv. Jeronimas Pauliaus *Laiško Titui* komentaruose, ir sako: *Kol religijoje dar nebuvo velniui sukursčius atsiradusio asmeniškumo, Bažnyčias valdydavo bendras vyresniųjų susirinkimas, tačiau po to, kai kiekvienas tuos, kuriuos buvo pakrikštijęs, ėmė laikyti esant jo, o ne Kristaus, buvo nutarta, kad vienas išrinktas iš vyresniųjų tarpo būtų skiriamas*

viršesniu už kitus; jam reikėtų rūpintis visa Bažnyčia, ir skilimų sėklos būtų išnaikintos. Tačiau šio nutarimo Jeronimas nevadina dievišku. Nes tuojau priduria: *Kaip vyresnieji žino, kad pagal Bažnyčios paprotį yra pavaldūs tam, kuris paskirtas jų viršininku, taip vyskupai turėjo žinoti, kad yra viršesni už vyresnius labiau dėl papročio negu dėl Viešpaties potvarkio teisingumo, ir privalėjo valdyti Bažnyčią bendrai.* Taip sakė Jeronimas. Todėl niekas įstatymu neuždraudė grįžti prie senosios Dievo Bažnyčios sanklodos ir vėl ją priimti vietoj žmonių papročio.

18. [DVASININKŲ PAREIGOS] Dvasininkų pareigos yra įvairios, tačiau dažniausiai jos suvedamos į dvi, kuriose numanomos ir visos kitos: evangelinį Kristaus mokymą ir teisėtą sakramentų teikimą. Dvasininkų pareiga yra suburti šventą susirinkimą, jame dėstyti Dievo žodį ir visą mokymą derinti su Bažnyčios reikalais bei nauda, kad tai, ko mokoma, padėtų klausantiesiems ir ugdytų tikinčiuosius. Dvasininkų pareiga, sakytume, yra mokyti nepatyrusius, taip pat raginti ir skatinti delsiančius ar per lėtai žengiančius, kad paskubėtų Viešpaties kelyje guosti ir stiprinti silpnadvasius, paremti juos kovoje prieš visokius šėtono gundymus, barti nusidedančius, grąžinti į kelią klystančius, pakelti puolusius, įveikti prieštaraujančius, galiausiai išvyti vilkus iš Viešpaties avidės, protingai ir griežtai peikti nedorybes ir nedorėlius, neužsimerkti ir netylėti piktdarybės akivaizdoje; o taip pat teikti sakramentus, užtikrinti teisingą jų naudojimą, protingu mokymu visus rengti juos priimti, išlaikyti tikinčiuosius šventoje vienybėje, užkirsti kelią skilimams, galiausiai katechizuoti nemokytuosius, vargšų nepriteklus patikėti Bažnyčiai, lankyti sergančiuosius ir kamuojamus įvairių pagundų bei išlaikyti juos gyvenimo kelyje; be to, rūpintis bendromis maldomis arba maldavimais, kai to reikia; taip pat pasninku, t. y. šventuoju susilaikymu; ir kuo rūpestingiausiai tvarkyti visa, kas susiję su Bažnyčių ramybe, taika ir gerove.

19. O kad dvasininkas galėtų visa tai kuo teisingiau ir lengviau atlikti, iš jo pirmiausia reikalaujama, kad bijotų Dievo, kruopščiai melstųsi, atsidėtų dvasiniam skaitymui, visada visame kame būtų budrus ir šviestų visiems gyvenimo skaištumu.

20. [DRAUSMĖ] Kadangi Bažnyčioje neabejotinai turi būti palaikoma drausmė, senovėje dažnai būdavo griebiamasi ekskomunikacijos, ir tarp Dievo žmonių vykdavo bažnytiniai teismai, kuriuose išmintingi ir dievobaimingi vyrai šią drausmę įgyvendindavo. Taigi dvasininkų pareiga – dėl ugdymo palaikyti šią drausmę, atsižvelgiant į laikmečio, visuomeninės padėties aplinkybes bei į būtinumą. Visada reikia laikytis taisyklės, jog visa turi būti daroma ugdymui, prideramai, garbingai, be tironijos ir nesantaikos. Juk apaštalas liudija: *Viešpats mums suteikė tą galią jūsų ugdymui, o ne griovimui (2 Kor 10,8)*. Pats Viešpats uždraudė rauti piktžoles (rauges) Viešpaties lauke, nes iškiltų pavojus, kad bus išrauti ir kviečiai (žr. Mt 13,29).

21. [NET IR BLOGI DVASININKAI TURI BŪTI IŠKLAUSYTI] Be to, dabar smerkiame donatistų klaidą, pagal kurią mokymas ir sakramentų teikimas esąs veiksmingas ar neveiksmingas priklausomai nuo gero ar blogo dvasininkų gyvenimo. Nes žinome, kad Kristaus balsas turi būti išklaustas ir tada, kai skelbiamas iš blogų dvasininkų lūpų. Kadaisė pats Viešpats pasakė: *Visa, ką jie liepia, darykite ir laikykitės, tačiau nesielkite, kaip jie elgiasi (Mt 23,3)*. Žinome, kad sakramentai pašventinami Kristaus potvarkiu, per Jo žodį, ir dievobaimingiesiems galioja, net jei yra teikiami netikusių dvasininkų. Šiuo klausimu, remdamasis *Raštais*, daug ginčijosi su donatistais palaimintasis Dievo tarnas Augustinas.

22. Vis dėlto tarp dvasininkų turėtų būti derama drausmė. Todėl sinoduose reikėtų kruopščiai tirti dvasininkų mokymą ir gyvenimą. Nusidedantys turi būti vyresnių išbarami ir sugrąžinami į [tiesų] kelią, jeigu yra pagydomi, arba nušalinami ir tikrųjų ganytojų išvaromi iš Viešpaties bandos tarsi vilkai,

jeigu yra nebeapgdydomi. Tačiau jeigu jie yra apsimetėliai mokytojai, tuomet visiškai netoleruoti. Neatmetame visuotinių susirinkimų, jeigu jie šaukiami pagal apaštalų pavyzdį Bažnyčios grovei, o ne jos pražūčiai.

23. [DARBININKAS VERTAS SAVO ATLYGIO] Visi ištikimieji dvasininkai, kaip geri darbininkai, verti atlyginimo ir nenusideda, gaudami algą bei visa, kas reikalinga jiems ir jų šeimoms. Nes apaštalas *1 Kor 9,7* ir *Tim 5,18*, o taip pat ir kitur parodo, kad teisėtai Bažnyčios tai duoda, o dvasininkai priima. Todėl apaštalų mokymas atmeta anabaptistus, kurie smerkia ir šmeižia dvasininkus, gyvenančius iš savo dvasinės tarnystės.

XIX skyrius Apie Kristaus Bažnyčios sakramentus

1. [SAKRAMENTAI PAPILDO DIEVO ŽODĮ, IR KAS JIE YRA] Nuo pat pradžios prie savo Žodžio skelbimo Viešpats savo Bažnyčioje pridėjo sakramentus, arba sakramentinius ženklus. Iš tiesų apie tai aiškiai liudija visas *Šventasis Raštas*. Nes sakramentai yra mistiniai simboliai, arba šventos apeigos ar šventi veiksmai, įkurti paties Dievo, susidedantys iš Jo žodžio, ženklų ir **pažymėtų** dalykų; jais Bažnyčioje Dievas primena ir retsykiais atnaujina didžiausias savo dovanas, suteiktas žmogui; jais patvirtina savo pažadus, o tai, ką mums suteikia iš vidaus, pavaizduoja išoriškai, ir tarsi prieš akis padeda apmąstyti, – šitaip, Dievo Dvasiai veikiant **mūsų širdyse**, stiprina ir didina mūsų tikėjimą; galiausiai jais išskiria mus iš visų kitų tautų bei religijų, paaukvoja sau vienam ir su savimi susaisto, ir parodo, ko iš mūsų reikalauja.

2. [VIENI SAKRAMENTAI – SENOJO TESTAMENTO, KITI – NAUJOJO] Vieni sakramentai yra senųjų, kiti – naujųjų žmonių. Senųjų žmonių sakramentai buvo apipjaustymas ir Paschos avinėlio aukojimas; dėl to jie priklauso aukoms, kurios buvo aukojamos nuo pasaulio pradžios. [KIEK YRA NAUJŲJŲ ŽMONIŲ SAKRAMENTŲ] Naujųjų žmonių sakramentai yra krikštas

ir Viešpaties vakarienė. Yra tokių, kurie priskaičiuoja septynis naujųjų žmonių sakramentus. Iš jų atgailą, dvasininkų išventinimą (bet ne popiežišką, o apaštalinį) ir santuoką pripažįstame esant naudingus Dievo potvarkius, tačiau ne sakramentus. Sutvirtinimas ir paskutinis patepimas yra žmonių išmonės, be kurių Bažnyčia gali apsieiti, nepatirdama žalos. Jų savo bažnyčiose ir neturime, kadangi juose esama to, kam niekaip negalime pritarti. Besąlygiškai smerkiame bet kokią prekiavimą, kuriuo užsiima popiežininkai, dalydami sakramentus.

3. [SAKRAMENTŲ KŪRĖJAS] Tuo tarpu visų sakramentų kūrėjas yra ne koks nors žmogus, o vienintelis Dievas. Žmonės negali įsteigti sakramentų. Juk jie susiję su Dievo garbinimu, o žmogus neturi nustatyti ir tvarkyti Dievo garbinimo, bet priimti ir saugoti tai, kas perduota Dievo. Be to, simboliai susiję su pažadais, kurie reikalauja tikėjimo. O tikėjimas remiasi tik Dievo žodžiu. Tad Dievo žodis yra tarsi lentelės ar raštai, o sakramentai – tarsi antspaudai, kuriuos ant raštų uždeda tik Dievas. [KRISTUS TEBEVEIKIA PER SAKRAMENTUS] Ir kadangi Dievas yra sakramentų kūrėjas, todėl Jis amžinai veikia Bažnyčioje, kurioje deramai atliekami sakramentai, – tam, kad tikintieji, priimdami iš dvasininkų sakramentus, žinotų, jog Dievas vykdo savo potvarkius; jie sakramentus priima tarsi iš paties Dievo rankų, ir jiems netrukdo dvasininkų nuodėmės (net jeigu jos didelės), nes jie pripažįsta, jog sakramentų grynumas priklauso nuo Viešpaties potvarkio. [REIKIA SKIRTI SAKRAMENTŲ AUTORIŲ NUO SAKRAMENTŲ TARNO] Jie sakramentų teikime mato aiškų skirtumą tarp paties Viešpaties ir Viešpaties tarno, pripažindami, kad sakramentų esmę teikia pats Viešpats, o simbolius – Viešpaties tarnai.

4. [SAKRAMENTŲ ESMĖ IR SVARBIAUSIAS DALYKAS] Vis dėlto svarbiausias dalykas, kuris visuose sakramentuose Dievo yra žadamas ir į kurį visų laikų visi tikintieji kreipia dėmesį (o kai kurie vadina sakramentų esme ir pagrindu), – tai Gelbėtojas

Kristus, toji vienintelė auka, tas Dievo avinėlis, aukojamas nuo pasaulio pradžios, toji uola, iš kurios gėrė visi mūsų protėviai, dėl kurios visi išrinktieji apipjaustomi ne rankomis, o per Šventąją Dvasią, apvalomi nuo visų savo nuodėmių ir maitinami tikruoju Kristaus kūnu bei krauju, kad turėtų amžinąjį gyvenimą.

5. [SENUJŲ IR NAUJŲJŲ ŽMONIŲ SAKRAMENTŲ PANAŠUMAS IR SKIRTUMAS] Atsižvelgiant į tai, kas sakramentuose svarbiausia ir kas yra pati jų esmė, senųjų ir naujųjų žmonių sakramentai yra lygūs. Nes ir čia, ir ten sakramentų svarbiausias dalykas bei tikroji jų esmė yra Kristus, vienintelis tikinčiųjų Tarpininkas ir Gelbėtojas. Nes vienas ir tas pats Dievas – ir čia, ir ten – yra tų sakramentų kūrėjas. Ir vieniems, ir kitiems žmonėms jie buvo duoti kaip Dievo malonės ar Jo pažadų ženklai ir netgi antspaudai, kad vėl primintų ir atnaujintų didžiausias Dievo dovanas, kad jais tikintieji būtų išskirti iš visų kitų pasaulio religijų tarpo, galiausiai kad jie būtų priimami dvasiniu būdu per tikėjimą, priimančiuosius sujungtų su Bažnyčia ir primintų apie jų pareigą. Taigi šiais ir kitais panašiais požymiais ir vienu, ir kitų žmonių sakramentai nėra skirtingi, o tik skiriasi ženklais.

6. Ir pagal tai iš tiesų nustatome reikšmingą skirtingumą. Mūsiškiai sakramentai yra tvirtesni ir pastovesni, kadangi jie niekada nesikeis iki pat Pasaulio pabaigos. Be to, jie liudija, kad ir esmė, ir pažadas išsipildė arba buvo įvykdyti Kristuje; o anie tik pranašavo, kad išsipildys. Be to, mūsiškiai yra paprastesni, lengviau įvykdomi, ne tokie prabangūs ir mažiau apvynioti ceremonijomis, taip pat tinka didesniai skaičiui žmonių, išsibarsčiusių po visas pasaulio šalis: mat yra aiškesni, žadina (per Šventąją Dvasią) didesnę tikėjimą, ir lydi juos didesnė dvasios gausybė.

7. [MŪSŲ SAKRAMENTAI PAKEITĖ PANAIKINTUS SENUOSIUS] Iš tiesų, kai Kristus, tikrasis Mesijas, mums pasirodė, ir ma-

lonės gausa pasipylė ant *Naujojo Testamento* žmonių, senųjų žmonių sakramentai buvo panaikinti ir baigėsi, o juos pakeitė *Naujojo Testamento* simboliai: Krikštas – apipjaustymą, o Viešpaties vakarienė – Paschos avinėlio auką.

8. [IŠ KO SUSIDEDA SAKRAMENTAI] Kaip kitados sakramentus sudarė žodis, ženklas ir pažymimasis dalykas, taip ir dabar jie susideda iš tų pačių dalių, tačiau veikiant Dievo žodžiui tampa sakramentais, kokiais anksčiau nebuvo. [SAKRAMENTŲ AUKOJIMAS] Jie žodžiu aukojami, nurodant, kad yra pašventinti To, kuris juos įsteigė. Pašventinti arba aukoti reiškia atiduoti kažką Dievui ir šventam naudojimui, t. y. atskirti nuo bendro ar nepašvęsto naudojimo ir paskirti šventam naudojimui, nes sakramentuose yra bendro naudojimo ženklų, išorinių ir regimų daiktų. Krikšte toks ženklas yra vanduo ir tas išorinis nuplovimas, kurį atlieka dvasininkas. O pažymimasis dalykas yra atgimimas arba nuodėmių nuplovimas. Tuo tarpu Viešpaties vakarienėje ženklas yra duona ir vynas, iš kasdienio vartojimo paimtas valgis ir gėrimas. O pažymimasis dalykas yra pats Viešpaties kūnas, [už mus] atiduodamas, ir Jo kraujas, už mus išliejamas, arba Viešpaties kūno ir kraujo komunija. Iš tiesų vanduo, duona ir vynas pagal savo prigimtį ir už dieviškosios paskirties bei švento naudojimo ribų yra tik tai, kuo vadinami, ir tai, ką mes patiriame. Tačiau jeigu juos papildo Viešpaties Žodis, kartu besišaukiant Dievo vardo ir atnaujinant jų pirmąją paskirtį bei pašventinimą, šie ženklai pašventinami, ir parodoma, kad yra Kristaus pašventinti. Nes pirmasis sakramentų įsteigimas ir pašventinimas, kuriuos padarė Kristus, Dievo Bažnyčioje lieka tiek veiksmingi, kad tie, kurie sakramentus aukoja taip, kaip pats Viešpats juos pradžioje įsteigė, net ir dabar mėgaujasi jų neprilygstamu pirminiu pašventinimu. Ir iki šiol, aukojant sakramentus, tebekartojami Kristaus žodžiai.

9. [ŽENKLAI PERIMA PAŽYMIMŲJŲ DALYKŲ PAVADINIMUS] Ir kadangi žinome iš Dievo žodžio, kad šie ženklai Viešpaties buvo įkurti kitam tikslui, ne tam, kad būtų įprastai vartojami, todėl mokome, kad dabar ženklai, šventai juos naudojant, perima dalykų, kuriuos žymi, pavadinimus, ir vadinami nebe vien vandeniu, duona ar vynu, bet ir atgimimu arba atsinaujinimo vandeniu, taip pat Viešpaties kūnu ir krauju, arba Viešpaties kūno ir kraujo simboliais ar sakramentais. Bet ne todėl, kad simboliai pavirstų į pažymimus dalykus ir liautųsi buvę tuo, kas jie yra iš savo prigimties. Mat priešingu atveju jie nebūtų sakramentai, nes jeigu susidėtų tik iš pažymimo dalyko, nebūtų ženklai; [SAKRAMENTINĖ SAJUNGA] tačiau ženklai perima dalykų pavadinimus todėl, kad yra mistiniai šventų dalykų simboliai, ir ženklai su pažymimaisiais dalykais sakramentiškai susijungia tarpusavyje, sakytume, susijungia ar susivienija mistine išraiška ir pagal To, kuris įsteigė sakramentus, valią bei sprendimą.

10. Juk vanduo, duona ir vynas yra ne paprasti, o šventi ženklai. Ir tasai, kuris įsteigė krikšto vandenį, jį įsteigė ne pagal tokią valią ir sprendimą, kad tikintieji būtų tik apšlakstomi krikšto vandeniu; ir tasai, kuris liepia Šventosios vakarienės metu valgyti duoną ir gerti vyną, nenorėjo, kad tikintieji tik priimtų duoną ir vyną be jokios paslapties, kaip savo namuose valgo duoną, bet kad jie dvasiniu būdu susijungtų su pažymimaisiais dalykais ir tikrai būtų tikėjimu apvalyti nuo nuodėmių, ir turėtų savo dalį su Kristumi.

11. [SEKTOS] Todėl visiškai nepritariame tiems, kurie sakramentų pašventinimą priskiria nežinia kokioms ypatybėms, skaitymui balsu, šventintojo ir šventinamojo tariamų žodžių vertei bei kitokiems pašaliniams dalykams, kurių nei Kristus, nei apaštalai mums neperdavė nei žodžiu, nei pavyzdžiu. Nepritariame nė mokymui tų, kurie apie sakramentus kalba lygiai taip pat kaip apie įprastus ženklus, nepašventintus ir neveiks-

mingus. Nepritariame nė tiems, kurie atmeta regimus sakramentų požymius dėl neregimųjų, ir tiki ženklus jiems esant taip nereikšmingus, jog įsivaizduoja jau galį mėgautis pačiais dalykais; tokie, sakoma, buvę mesalianiečiai. [PAŽYMIMAS DALYKAS NEĮEINA Į SAKRAMENTĄ IR NĖRA SU JUO SUSIETAS] Taip pat nepritariame ir mokymui tų, kurie skelbia, kad malonė ir pažymimieji dalykai yra su ženklais taip susieti ir taip į juos įaugę, kad bet kas, kai tik išoriškai dalyvauja ženkluose, kartu ir viduje tampa malonės bei pažymimųjų dalykų dalyviais, kad ir kokie jie būtų.

12. Vis dėlto, kaip sakramentų grynumą įvertiname ne pagal dvasininkų vertumą ar nevertumą, taip ir ne pagal priimančiųjų būseną. Nes žinome, kad sakramentų grynumas priklauso nuo tikėjimo ir nuo Dievo teisingumo bei tikrojo gerumo. Mat kaip Dievo žodis lieka tikruoju Dievo žodžiu, kurį skelbiant ne tik kartojami nuogi žodžiai, bet kartu Dievas suteikia dalykus, pažymėtus arba paskelbtus žodžiais, net jeigu nedoreliai ar netikintieji, klausydami žodžių ir juos suprassdami, nesimėgauja pažymimais dalykais, kadangi jų nepriima tikrai tikėdami; taip sakramentai, susidedantys iš žodžio, ženklų ir pažymimų dalykų, lieka tikrais ir nesuterštais sakramentais, reiškiančiais ne tik šventus dalykus, bet, Dievui dalyvaujant, ir pažymimus dalykus, net jeigu netikintieji suteikiamų dalykų negauna. Taip atsitinka ne dėl duodančio ar suteikiančio Dievo kaltės, bet dėl žmonių, be tikėjimo ir neteisėtai priimančių [sakramentą], nuodėmės: *Ar jų neištikimybė panaikins Dievo ištikimybę?* (Rom 3,3).

13. [TIKSLAS, DĖL KURIO BUVO ĮSTEIGTI SAKRAMENTAI] Tačiau kadangi pačioje pradžioje, kur buvo išdėstyta, kas yra sakramentai, kartu prabėgomis ir išaiškinta, koku tikslu jie buvo įsteigti, tad nėra reikalo įkyriai kartoti to, kas jau syki pasakyta. Todėl atitinkamai kalbėsime apie naujųjų žmonių sakramentus atskirai.

XX skyrius Apie šventąjį krikštą

1. [KRIKŠTO ĮSTEIGIMAS] Krikštas buvo Dievo įsteigtas ir pašventintas; pirmasis krikštijo Jonas, kuris Kristų šlakstė Jordano vandeniui. Iš čia krikštas pasiekė apaštalus, kurie ir patys krikštijo vandeniui. Jiems Vicšpats aiškiai įsakė skelbti Evangeliją ir krikštyti vardan *Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios* (Mt 28,19); ir Petras *Apaštalų darbuose* žydams, klausiantiems, ką jiems daryti, pasakė: *Kiekvienas tepasikrikštija vardan Jėzaus Kristaus, kad būtų atleistos jums nuodėmės; tada gausite Šventosios Dvasios dovaną* (Apd 2,37-38). Todėl kai kas vadina krikštą Dievo žmonių iššventinimo ženklu, kuriuo Dievui pašvenčiami Jo išrinktieji.

2. [VIENAS KRIKŠTAS] Dievo Bažnyčioje yra tik vienas krikštas, ir pakanka vieną sykį būti pakrikštytam arba pašvestam Dievui. Nes kartą priimtas krikštas išlieka visą gyvenimą ir yra amžinas mūsų įsūnijimo antspaudas. [KĄ REIŠKIA BŪTI PAKRIKŠTYTAM] Juk būti pakrikštytam vardan Kristaus reiškia: būti įrašytam, iššventintam ir priimtam į Dievo vaikų sąjungą, šeimą ir netgi įpėdinystę, taigi jau dabar būti minimam kartu su Dievo vardu, t. y. būti vadinamam Dievo vaiku, taip pat būti apvalytam nuo nuodėmių purvo ir apdovanotam visokeriopomis Dievo malonėmis naujam ir nesuteptam gyvenimui. Taigi krikštas primena ir atnaujina didžiulę Dievo malonę, suteiktą mirtingųjų giminei.

3. Juk visi gimstame nuodėmių purve ir esame pykčio vaikai. Tačiau Dievas, kurio gailestingumas beribis, mus dovanai apvalo nuo nuodėmių savo Sūnaus krauju, per Jį mus įvaikina ir netgi su savimi susieja šventa sąjunga bei praturtina visokeriopomis dovanomis, kad galėtume gyventi naują gyvenimą. Visa tai patvirtinama krikštu. Dievas mus iš vidaus atgaivina, apvalo ir atnaujina per Šventąją Dvasią; o išoriškai priimame didžiųjų dovanų patvirtinimą vandens pavidalu, kuriuo tos didžiosios malonės pavaizduojamos ir tarsi padedamos mums

prieš akis, kad jas pamatytume. [ESAME KRIKŠTIJAMI VANDENIU] Todėl esame krikštijami, t. y. apliejami arba apšlakstomi regimuoju vandeniu, nes vanduo nuplauna nešvarumus, atgavina ir atvėsina išsekusius bei sušilusius kūnus, o Dievo malonė šitai suteikia sieloms, žinoma, neregimu arba dvasiniu būdu.

4. [KRIKŠTO ĮSIPAREIGOJIMAI] Taip pat Dievas krikšto simboliu išskiria mus iš visų kitų religijų ir tautų ir pašventina mus kaip savo nuosavybę, o mes krikšto metu išpažįstame savo tikėjimą ir įsipareigojame paklusti Dievui, numarinti kūną ir atnaujinti gyvenimą, todėl esame įrašomi į šventąją Kristaus kariuomenę, kad visą gyvenimą kovotume prieš pasaulį, prieš velnią ir prieš savo kūną. Be to, krikštu įaugame į vieningą Bažnyčios kūną, kad su visais Bažnyčios nariais gražiai sutartume, išpažindami vieną ir tą pačią religiją ir vienas kitam pagelbėdami.

5. [KRIKŠTO BŪDAS] Tikime, kad tobuliausias krikštijimo būdas yra tas, kuriuo buvo pakrikštytas pats Kristus ir kuriuo krikštijo apaštalai. Todėl nemanome, kad tai, kas vėliau žmonių išmone buvo pridėta ir vartojama Bažnyčioje, yra reikalinga krikštui patobulinti; tokio pobūdžio yra egzorcizmas, taip pat degančios ugnies, aliejaus, druskos, seilių ir panašių dalykų naudojimas, tarytum krikštas būtų šventė, švenčiama kasmet du kartus su daugybe ceremonijų. Nes mes tikime, jog vienintelis Bažnyčios krikštas buvo pašventintas pirmuoju Dievo nustatytu pavidalu ir pašvęstas per žodį, ir dabar tebėra veiksmingas dėl Dievo pirmojo palaiminimo.

6. [KRIKŠTO SUTEIKĖJAS] Mokome, kad Bažnyčioje krikšto neturi suteikti moterys nei pribuvėjos, nes Paulius nušalino moteris nuo bažnytinių pareigų, o krikštas priklauso bažnytinėms pareigoms. [ANABAPTISTAI] Smerkiame anabaptistus, kurie neigia, kad reikia krikštyti naujagimius tikinčiųjų kūdikius. Juk pagal Evangelijos mokymą jų yra Dievo karalystė, ir jie yra sąjungoje su Dievu; kodėl gi jiems neturėtų būti sutei-

kiamas Dievo sąjungos ženklas? Kodėl per šventąją krikštą neturėtų būti išventinami tie, kurie yra ir Dievo Bažnyčios nuosavybė? Smerkiame anabaptistus ir už kitas jų dogmas, kurios prieštarauja Dievo žodžiui. Taigi nesame anabaptistai ir su jais neturime nieko bendra.

XXI skyrius Apie šventąją Viešpaties vakarienę

1. [VIEŠPATIES VAKARIENĖ] Viešpaties vakarienė, kuri vadinama ir Viešpaties Eucharistija, t. y. Padėka, vakariene vadinama todėl, kad buvo Kristaus įsteigta per Jo Paskutinę vakarienę ir iki šiol ją atkuria, o jos metu tikintieji dvasiškai maitinami ir girdomi, [VAKARIENĖS KŪRĖJAS IR PAŠVENTINTOJAS] kadangi Viešpaties vakarienės kūrėjas nėra nei koks angelas, nei žmogus, o pats Dievo Sūnus – mūsų Viešpats Jėzus Kristus, kuris pirmasis ją pašventė savo Bažnyčiai. Ir šis pašventimas, arba palaiminimas, iki šiol tebegalioja visiems tiems, kurie švenčia [priima] ne kurią kitą, o būtent tą vakarienę, kurią įsteigė Viešpats, ir kurios metu kartoja Viešpaties vakarienės žodžius, ir visuose dalykuose į vienintelį Kristų tikruoju tikėjimu atsižvelgia, ir tarsi iš Jo rankų priima tai, ką priima per Bažnyčios dvasininkų tarnystę.

2. [DIEVO DOVANŲ PRIMINIMAS] Šiomis šventomis apeigomis Viešpats nori žmonėms nuolat priminti apie didžiausią mirtingųjų giminei suteiktą malonę, būtent tai, kad atidavęs savo kūną ir išliejęs savo kraują išpirkto visas mūsų nuodėmes, išplėšė mus iš amžinosios mirties bei velnio galybės, o dabar maitina mus savo kūnu ir girdo savo krauju, kurie, dvasiškai priimti su tikruoju tikėjimu, augina mus amžinajam gyvenimui. Ir ši tokia didžiulė dovana atnaujinama kas kartą, kai švenčiama Viešpaties vakarienė. Juk Viešpats pasakė: *Tai darykite mano atminimui* (Lk 22,19). Šia Šventąja vakariene patvirtinama, jog iš tikrųjų Viešpaties kūnas buvo už mus atiduotas, ir Jo kraujas buvo išlietas mūsų nuodėmėms atleisti, kad mūsų tikėjimas nesusilpnėtų.

3. [ŽENKLAS IR PAŽYMIMASIS DALYKAS] Taigi šiuo sakramentu per dvasininką regimu būdu išoriškai atkuriamą ir tarsi padedama prieš akis apmąstyti tai, kas sielos viduje neregimu būdu suteikiama per pačią Šventąją Dvasią. Išoriškai dvasininkas rodo duoną ir girdime Viešpaties žodžius: *Imkite ir valgykite: tai yra mano kūnas.* <...> *Gerkite iš šios taurės visi, nes tai yra mano kraujas* (Mt 26,26-27). Taigi tikintieji priima tai, ką duoda Viešpaties dvasininkas, valgo Viešpaties duoną ir geria iš Viešpaties taurės; tuo tarpu viduje, Kristui veikiant per Šventąją Dvasią, taip pat priima Viešpaties kūną ir kraują, ir maitinasi jais, kad turėtų amžinąjį gyvenimą. Nes iš tiesų Kristus kūnas ir kraujas yra tikrasis maistas ir gėrimas amžinajam gyvenimui; ir Kristus, būdamas už mus atiduotas ir mūsų Išganytojas, yra svarbiausias Vakarieniėje, ir neleidžiame, kad kas nors kitas užimtų Jo vietą.

4. Tačiau tam, kad teisingiau ir įžvalgiau būtų suprantama, kaip Kristaus kūnas ir kraujas yra tikinčiųjų valgis ir gėrimas, ir kaip tikintieji, juos priimdami, įgyja amžinąjį gyvenimą, pridursime dar keletą dalykų. Valgymas gali būti visoks. Nes yra kūniškas valgymas, kai maistas žmogaus įdedamas į burną, dantimis sukramtomas ir prarytas patenka į pilvą. [KŪNIŠKAS VIEŠPATIES VALGYMAS] Kadaisė kapernaitai įsivaizdavo, jog būtent šitaip turi būti valgomas Viešpaties kūnas, tačiau juos pats Viešpats paneigia *Jono evangelijos* 6 skyriuje. Nes kaip Kristaus kūnas negali būti kūniškai valgomas be begėdystės ir vulgarumo, taip jis ir nėra kūno maistas. Šitai verčiami pripažinti visi. Taip pat atmetame popiežiaus kanoną dekretuose: *Ego Berengarius* ir kt. Nes nei šventoje senovėje buvo tikima, nei mes tikime, kad Kristaus kūnas valgomas kūniškai ar iš esmės kūniška burna.

5. [DVASINIS VIEŠPATIES VALGYMAS] Yra ir dvasinis Kristaus kūno valgymas, tačiau ne toks, kurio metu manytume maistą pavirstant dvasia, bet toks, kuris išlaikydamas savąjį Viešpa-

ties kūno ir kraujo esmę bei savitumą mums perduodamas dvasiškai, be abejo, ne kūnišku būdu, o dvasiniu, per Šventąją Dvasią, kuri suteikia ir atneša mums tai, kas Viešpaties kūnu ir krauju buvo už mus atiduota ir parengta mirčiai (būtent patį nuodėmių atleidimą, išlaisvinimą ir amžinąjį gyvenimą), kad Kristus gyventų mumyse ir mes gyventume Jame; ir padaro taip, kad priimtume Jį tikroju tikėjimu, kad Jis taptų tokiu dvasiniu mūsų maistu ir gėrimu, vadinasi, mūsų gyvenimu.

6. [KRISTUS KAIP MŪSŲ MAISTAS PALAIKO MŪSŲ GYVYBĘ] Juk kaip kūniškas valgis ir gėrimas ne tik atgaivina ir stiprina mūsų kūnus, bet ir palaiko gyvybę, taip ir Kristaus kūnas, už mus atiduotas, ir Jo kraujas, už mus pralietas, ne tik atgaivina ir stiprina mūsų sielas, bet ir palaiko gyvybę; ne todėl, kad kūniškai valgomi ir geriama, bet todėl, kad dvasiškai mums Šventosios Dvasios perduodami, kaip sakė Viešpats: *Duona, kurią Aš duosiu, yra mano kūnas, kurį Aš atiduosiu už pasaulio gyvybę* (Jn 6,51). Taip pat: *Dvasia teikia gyvybę, o kūnas* (t. y. tai, kas kūniškai valgoma) *nieko neduoda* (Jn 6,63). [KRISTUS PRIIMAMAS TIKĖJIMU] Ir kaip reikia valgant priimti maistą į save, kad veiktų mumyse, ir parodytų mumyse savo veiksmingumą, kadangi padėtas šalia mūsų niekuo mums nepagelbėtų; taip yra būtina, kad priimtume Kristų tikėjimu, kad Jis taptų mūsų ir gyventų mumyse, ir mes Jame. Juk sakė *Aš esu gyvybės duona! Kas ateina pas mane, niekuomet nebealks, ir kas tiki mane, niekuomet nebetrokš* (Jn 6,35). Taip pat: *Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas pasilieka manyje, ir Aš jame* (Jn 6,56-57).

7. [DVASINIS MAISTAS] Iš viso to aišku, kad mes dvasinį maistą suprantame ne kaip įsivaizduojamą nežinia kokį maistą, o kaip Viešpaties kūną, už mus atiduotą, kuris vis dėlto tikinčiųjų priimamas ne kūniškai, o dvasiškai, tikėjimu. Šiuo klausimu visame kame vadovaujamės paties Išganytojo Viešpaties Kristaus mokymu (žr. Jn 6). [VALGYMAS BŪTINAS IŠGANYMUI] Ir šis Viešpaties kūno valgymas ir Jo kraujo gėrimas yra toks būtinas

išganymui, kad be jo nė vienas negali būti išgelbėtas. Tačiau šis dvasinis valgymas ir gėrimas vyksta ne tik per Viešpaties vakarienę, o kas kartą ir visur, kai tik žmogus tiki Kristų. Galbūt su tuo susiję šie Augustino žodžiai: *Ko rūpiniesi dantimis ir pilvu? Tikėk – ir esi pavalgęs.*

8. [SAKRAMENTINIS VIEŠPATIES VALGYMAS] Šalia aukštesniojo dvasinio valgymo yra ir sakramentinis Viešpaties kūno valgymas, kurio metu tikintysis ne tik dvasiškai viduje dalijasi tikruoju Viešpaties kūnu ir krauju, bet ir išoriškai, prisiartinęs prie Viešpaties stalo, priima regimąjį Viešpaties kūno ir kraujo sakramentą. Iš tiesų tikintysis jau anksčiau, kai įtikėjo, priėmė atgaivinantį maistą ir maitinasi juo iki šiol; tačiau nėra taip, kad dabar priėmęs dar ir sakramentą, nieko [nauja] negautų. Jis ir toliau nesiliauja buvęs Viešpaties kūno ir kraujo dalis, ir tikėjimas tuo labiau kurstomas ir auga, kai maitinamas dvasiniu maistu. Nes kol gyvename, tikėjimas nuolatos stiprėja. Ir tas, kuris išoriškai tikruoju tikėjimu priima sakramentą, priima ne tik ženklą, bet, kaip sakėme, mėgaujasi ir pačia esme. Be to, jis paklūsta Dievo potvarkiui ir įsakymui, ir sielai džiūgaujant dėkoja už savo bei visos žmonių giminės atpirkimą, ištikimai prisimena Viešpaties mirtį ir liudija Bažnyčios, kurios kūno narys yra, akivaizdoje; o sakramentas jį priimantiems patvirtina, kad Viešpaties kūnas yra atiduotas ir Jo kraujas pralietas ne tik už visus žmones apskritai, tačiau ir asmeniškai už kiekvieną dalyvaujantį, kuriam Jis yra maistas ir gėrimas, vedantis į amžinąjį gyvenimą.

9. [NETIKINTIEJI PATYS SPRENDŽIA, AR PRIIMTI SAKRAMENTĄ] Antra vertus, kas artinasi prie šio šventojo Viešpaties stalo neturėdamas tikėjimo, tas dalyvauja tik sakramente, tačiau negauna sakramento esmės, kurioje yra gyvybė ir išganymas. Tokie nevertai valgo prie Viešpaties stalo. O kurie nevertai valgo Viešpaties duoną ir geria iš Jo taurės, tie yra kalti prieš Viešpaties kūną ir kraują, tad valgo ir geria savo teismui. Nes

ateidami be tikrojo tikėjimo, išniekina Kristaus mirtį, todėl valgo ir geria sau pasmerkimą.

10. [KRISTAUS DALYVAVIMAS VAKARIENĖJE] Taigi Viešpaties kūno ir kraujo nesusiejame su duona ir vynu taip, jog sakytume duoną esant patį Kristaus kūną (nebent tik sakramentiniu būdu), ar duonoje kūniškai slypint Kristaus kūną taip, kad Jį reikėtų garbinti duonos pavidalu; ar kad kiekvienas, priimdamas ženklą, kartu priima ir pačią esmę. Kristaus kūnas yra Danguje, Tėvo dešinėje. Todėl reikia kelti aukštyn širdis, o ne įbesti akis į duoną, ir Viešpats neturi būti garbinamas duonoje. Tačiau Viešpats nėra pasitraukęs nuo savo Bažnyčios, aukojančios Vakarienę. Saulė danguje nėra nuo mūsų pasitraukusi, o ne mažiau veiksmingai yra su mumis; juo labiau tiesos Saulė – Kristus, kūnu Danguje būdamas pasitraukęs nuo mūsų, yra su mumis ne kūniškai, o dvasiškai dėl [savo] gaivinančio poveikio, ir pats atskleidė būsiąs su mumis Paskutinėje vakarienėje (žr. Jn 14-16). Iš to matyti, kad mes neturime Vakarienės be Kristaus, o turime nekruviną ir paslaptinę Vakarienę, kaip ją visuotinai vadino senovėje.

11. [KITI VIEŠPATIES VAKARIENĖS TIKSLAI] Be to, perspėjame, kad švėsdami Viešpaties vakarienę prisimintume, kieno kūno nariais tampame, ir todėl būtume vieningi su visais savo broliais, šventai gyventume ir nesuterštume savęs begėdystėmis nei svetimomis religijomis, bet iki pat gyvenimo galo išlaikydami tikrąjį tikėjimą stengtumės pasižymėti gyvenimo šventumu. [PASIRENGIMAS VAKARIENEI] Todėl prieš einant vakarienės pirmiausia dera mums patiems apaštalo pavyzdžiu apmąstyti, koku tikėjimu vadovaujamės, ar tikime, kad Kristus buvo atėjęs išvaduoti iš nuodėmių ir kviesti atgailai, ir ar kiekvienas tiki esąs tarp tų, kurie išvaduojami, išlaisvinti Kristaus; ir ar nusprendė pakeisti ydingą gyvenimą, šventai gyventi ir Dievui padedant tvirtai laikytis tikrosios religijos bei santarvės su broliais, ir vertai dėkoti Dievui už išgelbėjimą, ir t. t.

12. [VAKARIENĖS APEIGOS SU DUONA IR VYNU] Laikome, kad paprasčiausias ir tobuliausias Vakarienės būdas, pobūdis arba ritualas yra toks, kuris artimiausias pirmajam Viešpaties potvarkiui ir apaštalų mokymui; t. y. susideda iš Dievo žodžio skelbimo, dievobaimingų maldų, paties Viešpaties veiksmo, jo pakartojimo, Viešpaties kūno valgymo ir kraujo gėrimo, taip pat išganingosios Viešpaties mirties prisiminimo, ištikimos padėkos ir švento vienijimosi su bažnytinio kūno sąjunga. Tad nepritariame tiems, kurie atėmė iš tikinčiųjų antrąjį pavidalą – Viešpaties taurę, nes jie sunkiai nusideda potvarkiui Viešpaties, kuris sako: *Gerkite iš jos visi*; apie duoną taip išraiškingai nesakė.

13. Dabar nesiginčijame, kokios mišios būdavo senovėje: ar toleruotinos, ar ne; tačiau tiesiai sakome, kad tokios mišios, kokios šiandien yra priimtos visoje Romos bažnyčioje, mūsų bažnyčiose panaikintos dėl daugybės teisėtų priežasčių, kurių trumpumo dėlei čia neminėsime. Tikrai negalėjome pritarti tam, kad išganingas veiksmas paverstas tuščiu vaidinimu, kad jos [mišios] paverstos pelningomis ir aukojamos už atlyginimą, kad jų metu kunigas esą atkuria patį Viešpaties kūną ir jį realiai aukoja už gyvųjų bei mirusiųjų nuodėmių atleidimą, o dar pridėk Dangaus šventųjų šlovinimą, pagarbinimą ir paminėjimą, ir t. t.

XXII skyrius Apie šventuosius bažnytinius susirinkimus

1. [KAS TURĖTŲ BŪTI DAROMA MALDOS SUSIRINKIMUOSE] Nors leidžiama visiems privačiai skaityti *Šventuosius Raštus* namuose ir mokant vienas kitą ugdyti tikrajam tikėjimui, tačiau tam, kad Dievo žodis būtų teisėtai skelbiamas žmonėms, ir viešai vyktų maldos bei maldavimai, teisėtai būtų švenčiami sakramentai ir atliekamos rinkliavos, skirtos neturtėliams, taip pat visoms būtinoms Bažnyčios išlaidoms padengti ir bendravimui palaikyti, reikalingi šventieji, arba bažnytiniai,

tikinčiųjų susirinkimai. Nes yra žinoma, kad ankstyvojoje apaštalų Bažnyčioje visi dievobaimingieji dažnai rinkdavosi į susirinkimus.

2. [MALDOS SUSIRINKIMAI NETURI BŪTI NIEKINAMI] O kas jų nepaiso ir juose nedalyvauja, tie paniekina tikrąją religiją, ir turi būti ganytojų bei dievobaimingų valdytojų raginami, kad užsispyrusiai neatsiskirtų ir liautųsi vengę šventų susirinkimų. [SUSIRINKIMAI YRA VIEŠI] Tačiau bažnytiniai susirinkimai turi būti ne slapti ir mįslingi, bet vieši ir dažni, nebent Kristaus ir Bažnyčios priešų persekiojimai neleistų jiems vykti viešai. Juk žinome, kaip kitados vykdavo ankstyvosios Bažnyčios susirinkimai slaptose vietose Romos valdovų tironijos laikais.

3. [DERAMOS SUSIRINKIMŲ VIETOS] Vietos, kuriose renkasi tikintieji, turi būti garbingos ir viskuo tinkamos Dievo Bažnyčiai. Reikėtų rinktis erdvius pastatus arba šventyklas. Tačiau jos turi būti išvalytos nuo visko, kas nedera Bažnyčiai. Viskas turi būti įrengta, kaip dera, kaip reikalauja būtinybė ir dievobaimingas pagarbumas, kad netrūktų nieko, ko reikia Bažnyčios apeigoms ir reikmėms.

4. [SUSIRINKIMUOSE REIKIA LAIKYTI KUKLUMO IR NUSIŽEMINIMO] Tačiau kaip žinome, kad Dievas negyvena rankų darbo šventyklose, taip iš Dievo žodžio ir šventos patirties žinome, kad vietos, skirtos Dievui ir Jo garbinimui, yra ne pasaulietiškos, o šventos, ir jose esantieji privalo elgtis pagarbiai ir kukliai, kaip būdami šventoje vietoje, Dievo ir šventųjų Jo angelų akivaizdoje. [TEISINGAS ŠVENTYKLŲ PUOŠIMAS] Kuo toliau nuo šventyklų ir maldos vietų turėtų būti pašalinta bet kokia drabužių prabanga, bet koks išdidumas ir visa, kas nedera krikščioniškam nusizeminimui, drausmei ir kuklumui. Nes tikrosios šventyklų puošmenos slypi ne dramblio kaule, aukse ar brangakmeniuse, o šventykloje esančiųjų saikingume, pamaldume ir dorybėse. Tegu viskas Bažnyčioje vyksta deramai ir tvarkingai, galiausiai viskas tebūna daroma ugdymui.

[TENUTYLA SVETIMOS KALBOS SUSIRINKIMUOSE] Tad tenutyla šventuose susirinkimuose visos svetimos kalbos. Tegu viskas būna dėstoma įprasta kalba, kuri suprantama toje vietoje susirinkusiems žmonėms.

XXIII skyrius **Apie Bažnyčios maldas, giedojimą ir kanonines valandas**

1. [ĮPRASTA KALBA] Iš tiesų kiekvienas asmeniškai gali melstis bet kokia kalba, kurią supranta, tačiau beįdros maldos šventuose susirinkimuose turi vykti įprasta ir visiems suprantama kalba. [MALDA] Visos tikinčiųjų maldos, skirtos vieninteliam Dievui, tarpininkaujant vieninteliam Kristui, tegu kyla iš tikėjimo ir meilės. Viešpaties Kristaus kunigystė ir tikroji religija draudžia šauktis Dangaus šventųjų ar jais naudotis kaip tarpininkais. Melstis reikia už valdžią, už karalius ir visus, užimančius svarbias vietas, už Bažnyčios tarnus bei už visus Bažnyčių reikalus. Ištikus nelaimėms, ypač Bažnyčioje, melstis reikia nenutrūkstamai: ir asmeniškai, ir bendrai.

2. [SAVANORIŠKA MALDA] Melstis reikia savo valia, ne prievarta ir nelaukiant atlygio. Nedera prietaringai apriboti maldos konkrečios vietos rėmais – tarytum nebūtų leista melstis kitur, o tik šventykloje. Nėra būtina, kad visose bažnyčiose bendrai būtų meldžiamasi vienodai ir tuo pačiu laiku, nes visos bažnyčios gali naudotis savo laisve. [Istorikas] Sokratas savo istorijoje sako: *Visose šalyse negalėtum rasti dviejų bažnyčių, kuriose melstųsi visiškai vienodai* (*Hist. ecclesiast.* 22,57). Mūsų manymu, šiam neatitikimui pradžių davė tie, kurie tam tikrais laikais vadovavo bažnyčioms. Tačiau jeigu jos sutaria, tai laikoma labai pagirtinu dalyku ir yra sektinas pavyzdys kitiems.

3. [KAIP REIKIA VIEŠAI MELSTIS] Dera laikytis saiko, kaip ir visame kame, taip ir bendrai meldžiantis, kad maldos nebūtų per ilgos ar pernelyg varginančios. Tegu šventuose susirinkimuose didžioji dalis būna skirta evangeliniam mokymui, ir

reikia stengtis nevarginti susirinkusių žmonių per ilgai užsitiesusiomis maldomis, kad jie, atėjus laikui klausytis Evangelijos skelbimo, būdami visiškai nukamuoti, norėtų išeiti iš susirinkimo arba visiškai jų nebelankyti. Tokiems pamokslo metu atrodo pernelyg išžęsta tai, kas yra pakankamai glausta. Taigi ir pamokslininkams dera laikytis saiko.

4. [GIEDOJIMAS] Taip pat apribotas turi būti ir giedojimas švento susirinkimo metu ten, kur tai priimta. Giedojimas, kurį vadina grigališkuoju, turi daug absurdiškų savybių, todėl daugelio mūsų bažnyčių yra pelnytai atmestas. Jeigu yra bažnyčių, kuriose nuoširdžiai ir teisėtai meldžiamasi, tačiau negiedama, – jos neturi būti smerkiamos, nes ne visos bažnyčios turi palankias sąlygas giedoti. Ir iš senovės liudijimų yra aišku, kad kaip Rytų bažnyčiose giedojimas priimtas nuo seno, taip Vakaruose gana vėlai jis galų gale buvo pripažintas.

5. [KANONINĖS VALANDOS] Senovėje nežinota kanoninių valandų, t. y. konkrečioms dienos valandoms paskirstytų maldų, kurias gieda ir balsu skaito popiežininkai; tai gali patvirtinti jų pačių brevijoriai ir gausybė įrodymų. Be to, jose esama ir nemažai absurdiškų dalykų, apie ką daugiau nebekalbėsime, todėl teisėtai jų atsisako bažnyčios, pakeisdamos jas visai Dievo Bažnyčiai naudingais dalykais.

XXIV skyrius **Apie šventes, pasninkus ir valgio pasirinkimą**

1. [LAIKAS, KURĮ REIKIA SKIRTI GARBINIMUI] Nors religija nesusaistyta laiko, tačiau ji negali būti diegiama ir vystoma, teisėtai nepaskirsčius ir nesutvarkius laiko. Todėl kiekviena bažnyčia pasirenka tam tikrą laiką bendroms maldoms ir Evangelijos skelbimui, taip pat ir sakramentų teikimui. Niekam negalima savo valia suardyti šio Bažnyčios sutvarkymo. Ir jeigu nebūtų paskirtas laikas išorinio pamaldumo praktikai, žmonės nuo to atitrauktų jų rūpesčiai.

2. [VIEŠPATIES DIENA] Matome, kad senosiose bažnyčiose buvo ne tik nustatytos tam tikros valandos savaitėje, skirtos susirinkimams, bet ir pati Viešpaties diena nuo pačių apaštalių laikų buvo paaukota jiems ir šventam poilsiui; visa tai net ir dabar mūsų bažnyčios teisingai sergsti dėlei garbinimo ir meilės. [PRIETARAI] Čia visiškai nepritariame žydų priimtam garbinimui nei prietarams. Kadangi netikime, jog viena diena esanti šventesnė už kitą, ir nemanome, kad poilsis savaime yra Dievui priimtinas, švenčiame ne šabą, o Viešpaties dieną, laisvai pasirinktą garbinimui.

3. [KRISTUS IR ŠVENTŲJŲ IŠKILMĖS] Tuo tarpu jeigu bažnyčios, pasinaudamos krikščioniška laisve, pamaldžiai švenčia Viešpaties gimimo, apipjaustymo, kančios ir prisikėlimo, Dangun žengimo, Šventosios Dvasios atsiuntimo mokiniams paminėjimą, tam visiškai pritariame. Tačiau nepritariame iškilmėms, skirtoms žmonėms arba šventiesiems. Šventės iš tiesų siejasi su pirmąja Įstatymų lentele ir priklauso tik vienam Dievui; o galų gale šventės, skirtos šventiesiems ir mūsų panaikintos, turi daug absurdiškų, nereikalingų ir visiškai netoleruotinių dalykų. Vis dėlto pripažįstame esant naudinga, kai tinkamu laiku ir tinkamoje vietoje šventuose pamoksluose žmonėms siūloma prisiminti šventuosius ir visiems parodoma, kad reikia sekėti šventais jų pavyzdžiais.

4. [PASNINKAI] Iš tiesų, kuo griežčiau Kristaus Bažnyčia smerkia persivalgymą, persigėrimą ir bet kokį geidulį ar nesulaikymą, tuo karščiau siūlo mums krikščionišką pasninką. Nes pasninkas yra ne kas kita, kaip pamaldžių susilaikymas ir saikingumas, taip pat mūsų kūno drausmė, priežiūra ir bausmė, kurios griebiamasi esant būtinybei, kuria nusižeminame Dievo akivaizdoje ir atimame iš kūno jo energijos šaltinį, kad jis lengviau ir noriau paklustų dvasiai. Todėl nepasninkauja tie, kurie nesirūpina šiais dalykais, o mano, jog pasninkauja, jei prisikemša pilvą sykių per dieną ir tam tikru arba nustatytu

laiku susilaiko nuo kai kurių valgių, manydami, jog tai darydami patinka Dievui ir atlieka gerą darbą. Pasninkas yra parama šventųjų maldoms bei visoms dorybėms. Dievui nepatiko (kaip matome iš pranašų knygų) tas pasninkas, kuriuo žydai susilaikydavo nuo valgio, o ne nuo nusikaltimų.

5. [VIEŠI IR ASMENIŠKI PASNINKAI] Yra viešas ir asmenišką pasninkas. Kitados viešus pasninkus skelbdavo nelaimių metu ir Bažnyčiai atsidūrus kritiškoje padėtyje. Visi bendrai susilaikydavo nuo maisto iki pat vakaro, o visą tą laiką skirdavo šventoms maldoms, Dievo garbinimui ir atgailai. Tie pasninkai nedaug skirdavosi nuo gedulo; jie dažnai minimi Pranašų knygoje, ypač *Joelio knygoje* (žr. II 2). Tokių pasninkų dera laikytis ir šiandien, Bažnyčiai atsidūrus sunkioje padėtyje. Privačių pasninkų laikosi kiekvienas iš mūsų, kai tik pajunta esąs atitrauktas nuo dvasios, mat tada atima iš kūno jo energijos šaltinį.

6. [PASNINKAVIMO APIBŪDINIMAS] Kiekvienas pasninkas turi kilti iš laisvos, savanoriškos ir tikrai nusižeminusios dvasios, nebūti skirtas žmonių pagyroms ir palankumui įgyti, o dar mažiau tam, kad tuo žmogus norėtų užsitarnauti teisumą. Kiekvienas tepasninkauja tam tikslui, kad atimtų kūno energijos šaltinį ir uoliau tarnautų Dievui.

7. [GAVĖNIA] Apie gavėnios pasninką yra senovės liudijimų, tačiau jų nėra apaštalių *Raštuose*; todėl jis neturi ir negali būti primetamas tikintiesiems. Akivaizdu, jog kitados būta įvairiausių pasninko būdų bei papročių. Irenėjas, seniausias rašytojas, sako: *Kai kurie mano, jog laikytis pasninko reikia tik vieną dieną, kiti – dvi, o dar kiti – daugiau, kai kurie – net keturiasdešimt dienų. Tokie pasninko laikymosi skirtumai atsirado ne tik dabar, mūsų laikais, bet gerokai anksčiau; manau, per tuos, kurie paprasčiausiai nesilaikydami to, kas nuo pat pradžių jiems buvo perduota, dėl aplaidumo ar dėl neišmanymo įpuolė į kitą paprotį* (*Fragm.* 3, I 824). Be to, ir istorikas Sokratas sako: *Kadangi nerasta jokių senovinių tekstų, manau, jog apaštalai paliko kiekvienam*

dėl to apsispręsti asmeniškai, kad kiekvienas be baimės ir prievartos darytų tai, kas yra gera (Hist. ecclesiast. V 22,40).

8. [MAISTO PASIRINKIMAS] O dėl maisto pasirinkimo manome, kad per pasninką reikia atimti iš kūno tai, kas daro jį nesuvaldomą, kuo jis labiausiai mėgaujasi ir kas kursto jo geismus – ar tai būtų žuvis, ar mėsa, ar prieskoniai, ar skanėstai, ar puikūs vynai. Antra vertus, žinome, jog visi Dievo kūriniai buvo sukurti, kad teiktų naudą žmogui ir jam tarnautų: *Dievas apžvelgė visa, ką buvo padaręs, ir iš tikrųjų matė, kad buvo labai gera* (Pr 1,31), ir jais reikia naudotis be atrankos, su Dievo meile ir teisėtai laikantis saiko. Juk apaštalas sako: *Tyriems viskas tyra* (Tit 1,15). Taip pat: *Valgykite visa, kas parduodama mėsos prekyvietėje, sąžinės labui nieko neklausinėdami* (1 Kor 10,25). Tas pats apaštalas vadina mokymą tų, kurie liepia susilaikyti nuo maisto, *demonų mokslais*. Nes maistą yra sukūręs Dievas, kad jį su padėka priimtų tikintieji ir pažinusieji tiesą. Kiekvienas Dievo tvarinys yra geras, ir niekas neatmestina, kas priimama su padėka, ir t. t. (1 Tim 4,1-4). Jis ir *Laiške kolosiečiams* peikia tuos, kurie perdėtu susilaikymu nori įsigyti šventumo reputaciją (žr. Kol 2,21-23). [SEKTOS] Taigi visuotinai smerkiame Tatiano šalininkus ir enkratitus, galiausiai visus Eustatijo mokinius, prieš kuriuos buvo sušauktas Gangros sinodas.

XXV skyrius Apie katechezę ir ligonių guodimą bei lankymą

1. [JAUNIMĄ REIKIA MOKYTI PAMALDUMO] Viešpats savo seniesiems žmonėms nurodė ypač rūpintis teisingu jaunuomenės auklėjimu nuo pat mažumės, ir netgi savo Įstatyme aiškiausiai įsakė mokyti ją ir aiškinti sakramentų paslaptis. Kadangi žinoma iš evangelinių ir apaštalinių *Raštų*, jog Dievo nusistatymas naujųjų savo žmonių jaunimo atžvilgiu yra toks pat, kadangi Jis aiškiai liudija ir sako: *Leiskite mažutėliams ateiti pas mane <...>, nes tokių yra Dangaus karalystė* (Mk 10,14), todėl protin-

giausiai elgiasi tie ganytojai, kurie laiku rūpestingai katechizuoja jaunuomenę, padėdami pirmuosius tikėjimo pamatus, sąžiningai mokydami pirmųjų mūsų religijos pradmėnų, aiškindami dešimt Dievo įsakymų, *Apaštalu tikėjimo išpažinimą*, taip pat Viešpaties maldą, sakramentų tvarką, o drauge ir kitus panašaus pobūdžio pirminius pagrindus bei svarbiausius mūsų tikėjimo dalykus. Tegu čia savo tikėjimą ir uolumą, supažindinant su katekizmu vaikus, parodo Bažnyčia, kuri trokšta, kad jos vaikai būtų teisingai auklėjami, ir džiaugiasi tuo.

2. [LIGONIŲ LANKYMAS] Kadangi žmonės iš tiesų niekada nėra labiau neapsaugoti nuo sunkių gundymų, kaip tada, kai kamuojami negalių arba serga, įveikti tiek sielos, tiek kūno ligų, todėl ir bažnyčių ganytojams nėra tinkamesnio laiko kruopščiau rūpintis savo kaimenės išganymu, kaip tokių ligų ir negalių metu. Tad tegu lanko ligonius laiku, ir tegu ligoniai laiku juos pakviečia, jeigu tik aplinkybės pačios to reikalauja. Tegu ligonius ramina, sutvirtina tikrajame tikėjime, galiausiai tegu apginkluoja juos prieš pražūtingus šėtono įtikinėjimus; taip pat tegu surengia maldas už ligonį namuose, o jeigu reikia, tebus meldžiamasi už ligonio išganyimą ir bendrame susirinkime; ir tesirūpina, kad jis laimingai iškeliautų iš šio pasaulio. Jau anksčiau sakėme, kad popiežininkiškam ligonių lankymui su tuo jų paskutiniu patepimu nepritariame, kadangi pasižymi absurdiškumu ir nėra patvirtintas kanoniniame *Rašte*.

XXVI skyrius Apie tikinčiųjų laidojimą, apie rūpinimąsi mirusiais, apie skaistyklą ir apie dvasių pasirodymus

1. [KŪNŲ LAIDOJIMAS] *Raštas* liepia tikinčiųjų kūnus, kaip Šventosios Dvasios šventoves, kuriuos tikime prisikelsiant paskutinįją dieną, pagarbiai ir be prietarų atiduoti žemei, be to, garbingai paminėti tuos, kurie šventai užmigo Viešpatyje,

ir jų paliktiems artimiesiems, našlėms ir našlaičiams atlikti gailestingumo pareigą; nemokome, kad mirusiais reikia dar kaip nors kitaip rūpintis. Todėl labiausiai nepritariame cinikams, kurie nesirūpina mirusiųjų kūnais ar nerūpestingai ir su didžiausia nepagarba pakiša juos po žeme, niekada nepasakydami gero žodžio apie velionius, ir netgi nė truputėlio nepasirūpindami jų paliktais artimaisiais.

2. [RŪPESTIS MIRUSIAISIAIS] Antra vertus, nepritariame nė tiems, kurie pernelyg ir nenatūraliai dėmesingi mirusiesiems, aprauda juos tarytum pagonyms ir aukoja už mirusiuosius, ir šnabžda **tam tikras** maldeles (ne be atlyginimo), idant tokio- mis apeigomis išvaduo- tų anuos saviškius iš kančių, į kurias jie po mirties nugramzdinti, ir netgi mano, kad gali juos išvaduoti šitokiomis **laidotuvių giesmėmis**. Saikingo gedulo, kokį pripažįsta apaštalas (žr. *1 Tes* 4,13), nesmerkiame, manydami, jog būtų nežmoniška visiškai neliūdėti.

3. [IŠ KŪNO IŠĖJUSIOS SIELOS BŪSENA] Mes tikrai tikime, kad po kūniškos mirties tikintieji keliauja tiesiai pas Kristų, todėl jiems visiškai nereikia gyvųjų užtarimo ar maldų už velionius nei jokių **apeigų**. Taip pat tikime, jog netikintieji įmetami tiesiai pragaran, iš kurio nė vienam nusidėjėliui išėjimo nebeatveria jokios gyvųjų **apeigos**.

4. [SKAISTYKLA] Tai, ką kai kurie pasakoja apie skaistyklą ugnį, prieštarauja krikščioniškam tikėjimui (*Tikiu nuodėmių atleidimą ir amžinąjį gyvenimą*), visiškam nuskaistinimui per Kristų ir šiems Viešpaties Kristaus teiginiams: *Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas mano žodžių klauso ir mane atsiuntusį tiki, tas turi amžinąjį gyvenimą ir nepateks į teismą, nes iš mirties yra perėjęs į gyvenimą* (Jn 5,24). Taip pat: *Kas išsimaudęs, tam nėra reikalo praustis, nebent kojas nusimazgoti, nes jis visas švarus. Ir jūs esate švarūs...* (Jn 13,10).

5. [DVASIŲ PASIRODYMAI] O kas pasakojama apie mirusiųjų dvasias ar sielas, kartais pasirodančias gyviesiems ir prašančias

apeigų, per kurias jos būtų išlaisvintos, tai šitokius pasirodymus laikome velnio patyčiomis, gudrybėmis bei apgaulėmis; jisai, galėdamas pasiversti šviesos angelu, šitaip stengiasi arba nukreipti nuo tikrojo tikėjimo, arba sukelti abejones juo. Viešpats *Senajame Testamente* uždraudė stengtis sužinoti tiesą iš mirusiųjų ar turėti kokių nors reikalų su dvasiomis (žr. *1st* 18,10-11). Iš tiesų, kaip pasakoja evangeliškoji tiesa, lėbautojui, pasmerktam kančioms, neleidžiama grįžti pas savo brolius, kaip skelbia ir sako dieviškasis orakulas: *Jie turi Mozę bei pranašus, tegul jų ir klauso! <...> Jeigu jie neklauso Mozės nei pranašų, tai nepatikės, jei kas ir iš numirusių prisikeltų* (Lk 16,29-31).

XXVII skyrius Apie apeigas, ceremonijas ir neutralius dalykus

1. [CEREMONIJOS IR APEIGOS] Seniesiems žmonėms kadaise buvo suteiktos ceremonijos, kaip tam tikras auklėjimas, ir jomis buvo prižiūrimi esantys Įstatymo valdžioje **panašiai kaip mokytojo ir kokio nors saugotojo**; bet atėjus Kristui Išvaduotojui ir panaikinus Įstatymą, mes, tikintieji, jau esame nebe Įstatymo, bet malonės valdžioje (žr. *Rom* 6,14), ir išnyko ceremonijos, kurių apaštalai taip nebenorėjo išlaikyti arba atkurti Kristaus Bažnyčioje, kad aiškiai liudijo nebenorį užkrauti Bažnyčiai jokios naštos (žr. *Apd* 15,28). Todėl atrodytų, kad vėl įvedame ir atnaujiname judaizmą, jeigu senosios Bažnyčios papročiu Kristaus Bažnyčioje gausintume ceremonijas ir apeigas. Taigi visai nepritariame nuomonei tų, kuriems atrodo, jog Kristaus Bažnyčia turi būti pažabojama, tarsi tam tikru auklėjimu, daugybe įvairių apeigų. Nes jeigu apaštalai nenorėjo užkrauti krikščionims žmonėms Dievo valia įvestų ceremonijų, kas, būdamas sveiko proto, stengtųsi primesti jiems žmonių išgalvotus prasimanytus? Kuo labiau auga apeigų skaičius Bažnyčioje, tuo labiau ji atitraukiama ne tik nuo krikščioniškos laisvės, bet ir nuo Kristaus bei Jo tikėjimo; kadangi liaudis

apeigose ieško to, ko turėtų ieškoti vieninteliame Dievo Sūnuje Jėzuje Kristuje per tikėjimą. Taigi dievobaimingiesiems pakanka keletu saikingų, paprastų ir neprieštaraujančių Dievo žodžiui apeigų.

2. [APEIGŲ ĮVAIROVĖ] Jeigu bažnyčiose pasitaiko skirtingų apeigų, niekas neturi manyti, jog dėl to bažnyčios nesutaria. Sokratas sako: *Būtų neįmanoma surašyti visas bažnyčių apeigas įvairiuose miestuose ir šalyse. Nė viena bažnyčia nesilaikotų pačių apeigų, net jeigu yra priėmusi tą patį mokymą apie jas. Ir tikrai išpažįstantys tą patį tikėjimą nesutaria tarpusavyje dėl apeigų.* Taip jis sakė. Ir mes, šiandien savo bažnyčiose laikydami skirtingų Viešpaties vakarienės šventimo bei kai kurių kitų apeigų, visgi sutariame dėl mokymo ir tikėjimo, tad mūsų bažnyčių vienybė ir bendrumas dėl to nesuyra. Iš tiesų bažnyčios visada naudojasi tokių apeigų kaip neutralių dalykų laisve. Ir mes šiandien darome tą patį.

3. [NEUTRALŪS DALYKAI] Tuo tarpu perspėjame saugotis, kad nepriskirtume neutraliems tokių dalykų, kurie iš tiesų nėra neutralūs, kaip kad mišias ar atvaizdų naudojimą šventyklose kai kas įpratę laikyti neutraliais dalykais. *Indiferentiška yra tai, kas nėra nei gera, nei bloga, taigi ar darytum tai, ar nedarytum, nebūtum nei teišus, nei neteišus* – sakė Jeronimas Augustinui. Taigi kai neutralūs [indiferentiški] dalykai iškreipia tikėjimo išpažinimą, jie liaujasi buvę laisvi; taip, pavyzdžiui, Paulius nurodo, kad mėsą valgyti leidžiama, jeigu niekas neprimena, jog ji buvusi paaukota stabams; priešingu atveju tai būtų neleidžiama, kadangi ją valgantis jau atrodytų tuo valgymu pritariąs stabų garbinimui (žr. 1 Kor 8,10).

XXVIII skyrius Apie Bažnyčios nuosavybę

1. [BAŽNYČIOS NUOSAVYBĖ IR TINKAMAS JOS NAUDOJIMAS] Kristaus Bažnyčia turtą yra įgijusi per valdovų dosnumą arba tikinčiųjų, dovanojusių Bažnyčiai savo išteklius, kilnumą. Nes

Bažnyčiai reikalingi šie ištekliai, ir ji nuo seno turėjo išteklių svarbiausioms Bažnyčios reikmėms patenkinti. O Bažnyčios turtai buvo teisingai naudojami kitados ir tebėra dabar, skiriant juos išlaikyti mokymui mokyklose ir šventuose susirinkimuose, taip pat visam garbinimui, apeigoms ir šventiems pastatams, galiausiai mokytojams, mokiniam bei dvasininkams išlaikyti; o taip pat kitiems būtiniams dalykams, visų pirma neturtėliams pagelbėti ir maitinti. [VADOVAVIMAS] Turi būti išrenkami dievobaimingi, išmintingi, išmanantys ūkio tvarkymo reikalus vyrai, kurie teisėtai skirstytų bažnytinę nuosavybę.

2. [PIKTNAUDŽIAVIMAS BAŽNYČIOS NUOSAVYBE] Tačiau jeigu dėl laikmečio neteisybių arba per kieno nors įžulumą, neišmanymą ar godumą Bažnyčios turtu imama piktnaudžiauti, dievobaimingi ir išmintingi vyrai [žmonės] turi pasirūpinti, kad jis vėl būtų naudojamas šventai. Nes nevalia žiūrėti pro pirštus į piktnaudžiavimą – didžiausią šventvagystę. Todėl mokome, kad mokyklos ir kolegijos, iškraipancios mokymą, garbinimą ir papročius, turi būti reformuotos, o parama vargšams turi būti vykdoma pareigingai, išmintingai ir su tikru tikėjimu.

XXIX skyrius Apie celibatą, santuoką ir namų tvarkymą

1. [VIENIŠI ŽMONĖS] Tie, kurie yra gavę Dangaus dovaną – celibatą, taigi širdimi, arba visa siela, yra tyri bei susilaikantys, nedeginami kankinančių aistrų, – tegu savuoju pašaukimu tarnauja Dievui, kol jaučiasi esą apdovanoti ta dieviškąja malone, ir tegu nesididžiuoja prieš kitus, bet nepaliaujamai tetarnauja Viešpačiui, nuoširdžiai ir nuolankiai. Jie labiau sugeba rūpintis dieviškais dalykais, negu tie, kuriuos atitraukia asmeniškai šeimyniniai rūpesčiai. Tačiau jeigu, vėl netekę šios dovanos, pajustų nesiliaujančią liepsną, tegu prisimena apaštalo žodžius: *Verčiau tuoktis negu degti* (1 Kor 7,9).

2. [SANTUOKA] Juk santuoka (kuri yra vaistas nuo nesusi­laikymo ir pats susilaikymas) yra įsteigta paties Viešpaties Dievo, kuris ją kuo dosniausiai palaimino ir panorė, kad vyras su moterimi neperskiriama būtų vienas kitam atsidavę ir drauge gyventų aukščiausioje meilėje ir santarvėje (žr. Mt 19). Žinome apaštalą apie tai pasakius: *Tebūna visų gerbiama santuoka ir nesuteptas santuokos patalas* (Hbr 13,4). Ir dar: *Jeji mergina išteka, nenusideda* (1 Kor 7,28). [SEKTOS] Todėl smerkiame poligamiją ir tuos, kurie smerkia antrąsias vedybas. [KAIP TURI BŪTI SUDAROMA SANTUOKOS SUTARTIS] Santuokos sutartis turi būti sudaroma teisėtai, Dievo baimėje ir neprieštaraujant įstatymams, draudžiantiems santuokoje tam tikrą giminytės laipsnį, kad vedybos nebūtų kraujomaišiškos. Turi būti sudaroma pritariant tėvams arba užimantiems jų vietą, ir labiausiai tam tikslui, kuriam Viešpats įsteigė santuoką; ir turi būti viešai sutvirtinama šventykloje, su maldomis ir palaiminimu. Galiausiai santuokoje turi būti gyvenama šventai, didžiausiame sutuoktinių pasitikėjime, pamaldume, meilėje ir skaistume. Reikia saugotis kivirčių, nesantaikos, geidulių ir svetimavimo. [SANTUOKOS TEISMAS] Bažnyčioje turi būti steigiami įstatymiški teismai ir paskiriami šventi teisėjai, kurie turėtų rūpintis santuokomis, pažabotų bet kokį ištvirkimą ir begėdiškumą bei dalyvautų sprendžiant vedybinius nesutarimus.

3. [VAIKŲ AUKLĖJIMAS] Vaikus turi auklėti tėvai Dievo baimėje; be to, tėvai turi aprūpinti savo vaikus, prisimindami apaštalo žodžius: *Jeigu kas nesirūpina savaisiais, <...> tai yra užsigynęs tikėjimo ir blogesnis už netikintį!* (1 Tim 5,8). O pirmiausia turi mokyti savuosius [vaikus] garbingų amatų ar mokslų, kuriais jie galėtų save išlaikyti. Turi apsaugoti juos nuo tinginystės ir įdiegti tikrąjį pasitikėjimą Dievu visuose šiuose reikaluose, kad nenugrimztų į nepasitikėjimą, per didelį nerūpestingumą arba gėdingą gobšumą, – tokiu atveju jie nieko nebepasiektų.

4. Ir akivaizdu, kad tie darbai, kuriuos su tikroju tikėjimu atlieka tėvai laikydamiesi santuokos pareigų ir tvarkydami namų reikalus, Dievo akivaizdoje yra šventi, tikrai geri darbai, ir jie patinka Dievui ne mažiau negu maldos, pasninkai ar išmaldos davimas. Nes taip ir apaštalas mokė savo laiškuose, ypač laiškuose Timotiejui ir Titui. Drauge su tuo pačiu apaštalu priskiriame šėtono mokymui doktriną, kuri draudžia vedybas ir atvirai jas peikia arba netiesiogiai pašiepia, tarsi jos nebūtų šventos ir tyros.

5. Taip pat smerkiame neskaistų celibatą, slaptas ir atviras aistras bei paleistuvystes veidmainių, kurie simuliuoja susilaikymą, būdami labiausiai nesusilaikantys. Juos visus nuteis Dievas. Nepeikiame turtų ir turtingųjų, jeigu jie yra dievobaimingi ir teisingai naudoja turtus. Tačiau atmetame apostolikų sektą, ir t. t.

XXX skyrius Apie valdžią

1. [VALDŽIA YRA IŠ DIEVO] Bet kokia valdžia yra Dievo įsteigta žmonijos taikai ir ramybei, todėl turi užimti svarbiausią vietą. Jeigu valdovas yra Bažnyčios priešas, jis gali jai smarkiai pakenkti ir sutrikdyti ją. Tačiau jeigu yra Bažnyčios draugas ir netgi narys – tokiu atveju yra naudingiausias ir žymiausias Bažnyčios narys, galintis būti jai labai naudingas ir tiesiog puikiausiai jai padėti.

2. [VALDOVO PAREIGA] Pagrindinė valdovo pareiga – rūpintis valstybės taika ir ramybe bei jas saugoti. To iš tiesų negalėtų sėkmingiau atlikti, kaip tik būdamas tikrai dievobaimingas ir religingas, t. y. toks, kuris švenčiausių Dievo tautos karalių ir valdovų pavyzdžiu skatintų tiesos skelbimą ir tikrąjį tikėjimą, išgyvendintų melagystes ir visus prietarus, o drauge – bet kokią bedievystę bei stabų garbinimą, ir apgintų Dievo bažnyčią. Mokome, kad rūpinimasis religija priklauso pirmiausia šventajai valdžiai.

3. Tegu jis pats laiko savo rankose Dievo žodį ir tegu rūpinasi, kad nebūtų mokoma priešingai jam; tegu gerais ir Dievo žodžiu paremtais įstatymais valdo žmones, Dievo jam patikėtus; tegu žiūri jų drausmės, pareigų vykdymo ir klusnumo. Tegu teismuose teisingai teisia, tegu neatsižvelgia į asmens padėtį ir neima kyšių, tegu gina našles, našlaičius ir nelaiminguosius, tegu baudžia nedorėlius, apgavikus bei smurtininkus ir tegu atsikrato jų. *Nes ne veltui jis nešioja kalaviją (Rom 13,4)*. Todėl tegu traukia šį Dievo kalaviją prieš visus piktadarius, maištininkus, plėšikus ar žmogžudžius, engėjus, piktžodžiautojus, priesaikos laužytojus bei visus tuos, kuriuos bausti ir net pasmerkti mirčiai įsakė Dievas. Tegu baudžia ir nepataisomus eretikus (kurie iš tiesų yra eretikai), nesiliaujančius piktžodžiauti prieš Dievo didybę, drumsti ir netgi griauti Dievo Bažnyčią.

4. [KARAS] O jeigu iškyla būtinybė karu gelbėti tautos gerovę, tegu Dievo vardu pradeda karą tik jau būdamas prieš tai išbandęs visus būdus taikai pasiekti ir negalėdamas kitaip apsaugoti savųjų kaip tik karu. Ir kai valdovas tai daro dėl tikėjimo, tais pačiais darbais, tikrai gerais, tarnauja Dievui ir gauna Dievo palaiminimą. Smerkiame anabaptistus, kurie neigdami, kad krikščionis gali atlikti valdovo pareigą, taip pat neigia ir tai, kad valdovas turi teisę pasmerkti mirčiai ar kariauti, ar kad priesaikos turi būti skiriamos valdovui.

5. [PAVALDINIŲ PAREIGOS] Mat kaip Dievas nori, kad Jo žmonių gerovė būtų valdžios užtikrinama, taip ir visiems pavaldiniams liepiama, kad jie valdovo asmenyje pripažintų šią Dievo dovaną. Todėl tegu gerbia jį ir tegu jaučia prieš jį pagarbą baime; tegu myli jį, palaiko, tegu už jį meldžiasi tarsi už tėvą; be to, tegu paklūsta visiems teisėtiems ir teisingiems jo įsakymams; galiausiai tegu sąžiningai ir noriai moka duokles ir mokesčius bei atlieka panašias prievoles. O jeigu Tėvynės žmonių gerovei ir teisingumui reikalaujant valdovas būtų

priverstas pradėti karą, tegu atiduoda savo gyvybę ir išlieja kraują už tautos gerovę bei valdovus, ir tegu tai daro Dievo vardu, noriai, narsiai ir žvaliai. Nes kas eina prieš valdžią, tas užsitraukia didžiulę Dievo rūstybę. [SEKTOS IR MAIŠTAI] Todėl smerkiame visus valdžios niekintojus, maištininkus, valstybės priešus, maištingus dykaduonius, galų gale visus, kas ar atvira, ar apgaule atsisako atlikti privalomas pareigas.

Meldžiame maloningiausiai mūsų Dievą Tėvą Danguje, kad palaimintų žmonių valdovus, taip pat ir mus bei visus savo žmones, per Jėzų Kristų, vienintelį mūsų Viešpatį ir Gelbėtoją, kuriam garbė ir šlovė ir padėka per amžių amžius. Amen.

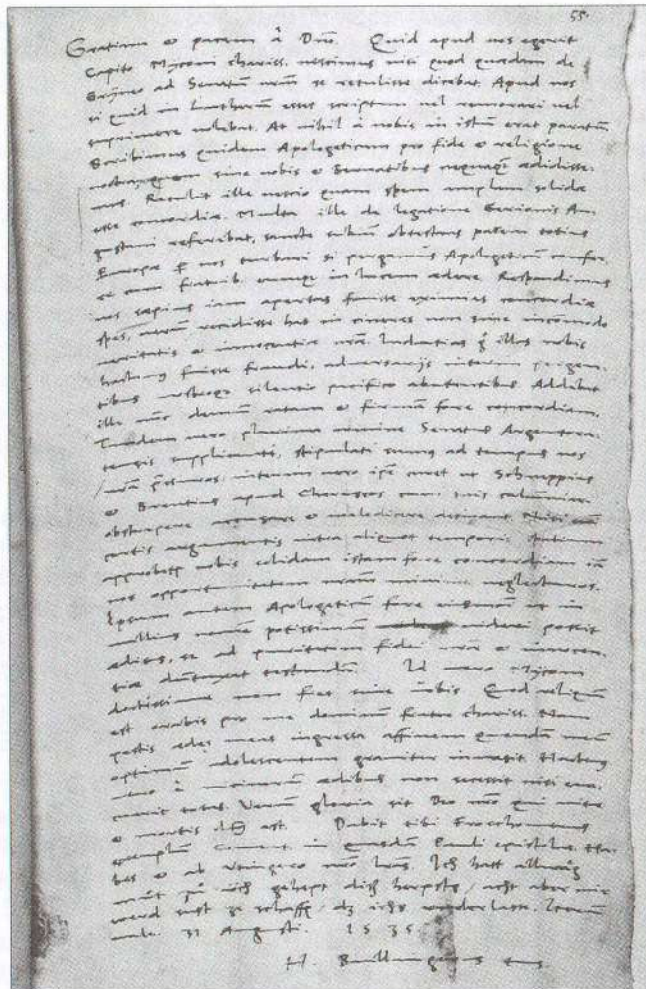
Leidėjo žodis

Antrojo šveicariškojo išpažinimo vertime stengtasi išlaikyti 1566 m. laidos mintį ir dvasią, paliekant visus redakcinius aspektus: paaiškinamąsias antraštes tekste laužtiniuose skliaustuose, atskirų žodžių ar teksto dalies pabraukimus (mūsų laidoje vietoj pabraukimo vartojamas pajuodintas šriftas). Naudodamasi kompiuterių teikiamomis galimybėmis, leidykla atsisako ir kai kurių kitų nešiuolaikiškų teksto pateikimo priemonių, kurių reikėjo rankraščiuose arba mašinraščiuose, pvz., kabučių pavadinimams, citatoms ar tiesioginei kalbai išskirti (dabar tai galima daryti įvairiais šriftais – mūsų atveju kursyvu), kabutes paliekant tariamai ar perkeltinei reikšmei parodyti ir pan.

Šventasis Raštas cituojamas pagal Lietuvos Biblijos draugijos kanoninį leidinį *Biblija, arba Šventasis Raštas*, 2000; victomis tekstas paredaguotas laikantis reformatams įprasto požiūrio į lietuvišką Biblijos tekstą (pvz., *išteisinimas*, o ne *nuteisinimas*).

Tie patys redagavimo principai taikyti ir kitoms šios knygos dalims.

Leidėjas *Mykolas Mikalajūnas*

H. Bulingerio laiško faksimilė (Zürich, Zentralbibliothek).

APIE ANTRĄJĄ ŠVEICARIŠKĄJĄ TIKĖJIMO IŠPAŽINIMĄ

- I. Tyras, gavius šimtmečių vėjas: kam šiandien reikia tikėjimo išpažinimų?
- II. Tiltų statytojas: Heinricho Bulingerio [Bullinger] gyvenimas ir veikla
- III. Vienybės dokumentas: Išpažinimo atsiradimas ir reikšmė
- IV. Pamatinio tikėjimo... paprastas išdėstymas: Išpažinimo bruožai, struktūra ir akcentai
- V. Išpažinimo praktinis panaudojimas

I. Tyras, gavius šimtmečių vėjas: kam šiandien reikia tikėjimo išpažinimų?

Trokštame tiesos, bet savyje terandame netikrumą, sako B. Paskalis [Pascal] (*Mintys*, 437). Mes, žmonės, esame nuo tiesos priklausomos, tiesos trokštančios, be tiesos negalinčios gyventi būtybės. Kodėl taip yra? *Biblijos* atsakymas trumpas, tiesus ir aiškus: todėl, kad esame sukurti pagal Dievo atvaizdą (žr. *Pr* 1,26). O Dievas yra *tiesos Dievas* (žr. *Ps* 25,5). Reformatorius J. Kalvinas sako: *Dievas nieko labiau nebrangina už tiesą... Niekas labiau neprieštarauja Jo prigimčiai nei netiesa*. T. Akviniėtis prideda: *Dievas yra grynoji tiesa*.

Dievas yra tiesa, Jis yra tiesoje – tai reiškia, kad Jis yra tikras, vienintelis tikras Dievas. Pagonių stabai – nukalti iš geležies ar išdrožti iš medžio, o *Viešpats – tikrai Dievas, Jis gyvasis Dievas...* (*Jer* 10,10). Sūnus taip pat yra *tikrasis Dievas* (*1 Jn* 5,20); Jis pats tai patvirtina: *Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas* (*Jn* 14,6). Tiesos požymis priskiriamas ir trečiajam Trejybės asmeniui: *Dvasia yra tiesa* (*1 Jn* 5,6).

Kadangi Dievas yra tiesa, tai Jis ir sako tiesą. Tai liudija ne viena Biblijos eilutė: *Tavo žodis yra tiesa* (Jn 17,17; 2 Sam 7,28), *Tavo Įstatymas – tiesa* (Ps 119,142). Dievas tiesakalbis (Jn 3,33; Tit 1,2), o palyginti su žmogumi, ši jo savybė dar ryškesnė: *Dievas išlieka tiesakalbis, o kiekvienas žmogus – melagis...* (Rom 3,4) Visa tai galioja ir Dievo žodžiams, užrašytiems Biblijoje. Šventieji raštai taip pat yra tiesos žodis (2 Tim 2,15).

Dievas yra teisingas, sako tiesą ir pagal ją elgiasi – visada išlieka ištikimas savo prigimčiai bei savo žodžiui. Jo rankų darbas – tiesa ir teisingumas, Jo įsakai tvirti, patikimi amžių amžiais, duoti tiesa ir teisumu (Ps 111,7-8). Dievas laikosi savo žodžio ir pažadų: *ištikimas Tas, kuris yra davęs pažadus* (Hbr 10,23). Todėl galima pasikliauti Juo, Jo žodžiu bei darbais: *Juk Viešpaties žodis tiesus, visi Jo darbai patikimi* (Ps 33,4).

Tiesos Dievas yra mūsų krikščioniškos religijos pagrindas. Mūsų religija tvirtai susijusi su Jo tiesa. Todėl be tiesos arba atitolę nuo jos negali būti ir krikščionių tikėjimo dokumentai – išpažinimai. Tikėjimo išpažinimai mums padeda pamatyti ir atpažinti tiesą, ja susižavėti ir imti suprasti, o supratęs norėti jos pamokyti kitus, paliudyti pasauliui bei, reikalui iškilus, apginti.

• **Atpažinti tiesą.** Krikščionys išpažįsta, kad Dievo žodis yra tiesa, kurią visų pirma aptinkame rašytiniame žodyje – Biblijoje. Žodis apima labai platų temų spektrą, liečia beveik visas mūsų žmogiškojo gyvenimo sritis ir visais atžvilgiais mums byloja teisingus dalykus. Bet ne visos šios tiesos yra vienodai svarbios – egzistuoja pagrindinės tiesos. Kalvinas Krikščionių tikėjimo pagrinduose rašo:

Ne visos šio teisingojo mokymo dalys yra tos pačios sandaros. Kai kurios iš jų yra tokios svarbios, kad visuose [tikinčiuosiuose] turi būti įsitvirtinusios nepajudinamai ir neabejotinai, tarsi pagrindiniai religijos dalykai... Yra ir kitų dalių,

dėl kurių tarp Bažnyčių esama nuomonių skirtumo, tačiau kurios neardo tikėjimo vienybės (Institutio... IV,1,12).

Kalvinas, viena vertus, sako, kad visi tikintieji yra apgaubti nežinojimo rūko, todėl ką jie tiki, ko moko ar ką liudija – tai nėra visiškai tie patys dalykai. Svarbiausia, kad jie mokėtų atskirti pagrindinius dalykus nuo mažiau svarbių; svarbiausia, kad liktų sveikas ir nesudarkytas pagrindinis mokymas, į kurį remiasi visa maldingumo tvirtybė. Antrojo šveicariškojo [tikėjimo] išpažinimo pratarinėje taip pat kalbama apie sutarimą išpažinimo tekstuose dėl svarbiausių tikėjimo dogmų.

Naujajame Testamente galima rasti daug esminių Evangelijos teiginių santraukų (visų pirma žr. Lk 24,44-47; Apd 2,22-40; 17,22-31; 1 Kor 15,3-5, taip pat Rom 5,6-11; 2 Kor 5,17-21; Ef 2,1-10; Kol 1,15-23; Fil 2,6-11; Tit 3,3-7; Hbr 2,10-18; 1 Pt 2,22-25). Matome, kad čia pabrėžiami iš dalies skirtingi dalykai, o jų formuluo-tės orientuotos į situaciją, klausytoją ar skaitytoją. Bet visuose nesunkiai atsektume grupę minčių, kurios kartojasi (žr. Jerram Barrs, *Evangelijos tapatybė*, www.lksb.lt). Būtent šios mintys ir yra tos, kurias randame išrinktas iš Biblijos, apibendrintas ir sudėtas į tikėjimo išpažinimus. Taip išpažinimai tampa puikia pagalbine medžiaga svarbiausiems tiesos teiginiams atpažinti.

• **Susižavėti tiesa.** Nėra kitos pradžios filosofijai, kaip tik nuostaba, sako Platonas. Tas pat galioja ir teologijai. Ne vienoje Biblijos vietoje žavimasi Dievo darbais (žr. Job 42,3; Ps 66,3), Jėzaus veikla (žr. Lk 5,26); autoriai stebisi Dievo įsakais (žr. Ps 119,129), Jo gerumu (žr. Ps 31,20); pats žmogus stebisi savimi, kaip jis nuostabiai padarytas (Ps 139,14). Dievas visomis savo ypatybėmis yra stebėtino didingumo; tas pat pasakytina ir apie Jo Žodį.

Teologiniai tekstai neatsako į visus klausimus, o jei ir pasako tiesą, tai netobulą ir nevisiškai visą. Nes tik Dievas žino visus atsakymus apie save ir savo tiesą. Tačiau jei žmonių mintys sten-

giasi likti ištikimos Dievui ir Jo Žodžiui, jose visuomet galėsime pamatyti ir atpažinti nuostabiosios Dievo didybės atspindžių.

Tikėjimo išpažinimai krikščionims labai gerai parodo, kaip dailiai tarpusavyje susiję ir vieni kitais remiasi atskiri tikėjimo mokslo elementai. Iš jų galima suvokti mokslo plotį bei įvairumą, bet sykiu ir užbaigtumą bei vientisumą, – įvairovė ir vientisumas – dalykai, kurie yra pagrįsti pačiame triasmename Dieve. Išpažinimas yra tarsi paveikslas, parodantis, kaip visi elementai nuostabiai tarpusavyje dera. Jis nėra tobulas, bet parodo, kokius gerus atsakymus turi krikščionybė: išsamius ir užbaigtus bei nesunkiai suprantamus, tikroviškus ir be pagražinimų, teikiančius kryptį ir viltį, paguodžiančius ir sustiprinančius.

• **Tiesą suprasti.** *Biblijos* žinia turi būti interpretuojama, t. y. išsiaiškinama, ką senieji jos tekstai reiškia mums dabartyje. Evangelikai pabrėžia, kad tai įmanoma, nes Dievo Žodis yra pakankamai aiškus ir suprantamas. Kiekvienas tikintis žmogus, dvasininkas ar pasaulietis, gali ir turi pats *Bibliją* skaityti bei bandyti ją suprasti.

Yra blogų ir gerų interpretacijų, kaip ir klaidingų bei teisingų. Ir *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* sako: *pritariame ne bet kokiai interpretacijai* (II,1). Šiuo atžvilgiu tikėjimo išpažinimai atlieka labai svarbų vaidmenį: duoda gerą pavyzdį, kaip reikia teisingai interpretuoti *Biblijos* tiesas; kaip konkrečius *Rašto* tekstus ir sampratas įtraukti į platesnį kontekstą. Tikėjimo išpažinimų dėka bažnyčioje žmogus išmoka vis geriau suprasti Dievo Žodį ir jį pritaikyti savo gyvenime. Be to, šitaip užkertamas kelias interpretavimo savavališkumui ir klaidingam subjektyvumui.

Tikėjimo išpažinimų didelis privalumas yra dar ir tai, kad dauguma jų yra kolektyvinio darbo vaisiai (*Antrasis šveicariškasis* [tikėjimo] *išpažinimas* yra vieno žmogaus plunksnos darbas, tačiau patikrintas daugelio žmonių ir Bažnyčių, be to, ir

neatspindi vien Bulingerio minčių). Dėl to juose sudėta daugelio tikinčiųjų bendrinė išmintis, patikrinta, išbandyta ir išlaikiusi laiko egzaminą. Tad būtų tiesiog neišmintinga išpažinimus ignoruoti manant, jog remtis jais interpretuojant Dievo žodį šiandien nebėra reikalo.

• **Tiesos mokyti.** Pats Kristus yra tiesa ir *Žodis*, taigi ir tobulas mokytojas, tikroji išmintis, tobulasis Dievo valios apreiškėjas, paskutinis iš bibliinių pranašų, užbaigęs Dievo apreiškimą. Kristus yra išorinis mokytojas per savo Žodį ir vidinis mokytojas per savo Dvasią (žr. *Mt* 13,57; *Lk* 13,33; *Jn* 4,25; 6,14; *Apd* 3,22; *Hbr* 1,1-2).

Bet tam visiškai neprieštarauja praktika, kai vieni žmonės tikėjime moko kitus žmones. Tėvai turi mokyti savo vaikus (žr. *Iš* 13,9; *Ist* 4,1-14; 5,29; 6,1-7.20-25; *Ef* 6,1-4; *Kol* 3,20-21), bažnyčioje bendruomenę turi mokyti tie, kuriems Dievas patikėjo mokymo dovaną (žr. *Rom* 12,7; *I Kor* 12,28; *Ef* 4,11), kad būtų perduotas tam tikras būtinasis mokymo pagrindas (žr. *I Kor* 15,3). Evangelija yra *brangus turtas* (*2 Tim* 1,14), todėl jos žinia mokytojų lūpomis turi būti perduodama sąžiningai ir ištikimai (žr. *I Tes* 2,4; *I Tim* 6,20; *2 Tim* 3,14). Bendruomenės vadovybė turi pareigą mokyti (žr. *I Tim* 3,2; *2 Tim* 1,13; 2,1.15; *Tit* 1,9), o bendruomenė privalo to mokymo klausytis (žr. *Rom* 15,15-16; *I Kor* 11,2; *2 Tes* 3,6.14; *2 Pt* 3,2).

Šiame kontekste labai svarbūs, net nepakeičiami yra tikėjimo išpažinimai ir katekizmai. Jie yra tikras vienybės raištis, nes nustato, ko tam tikrų konfesijų Bažnyčiose bus mokoma. Jie apsaugo nuo mokymo netvarkos ir savivalės ir yra pasiteisinusios pedagoginės ir didaktinės pagalbos priemonės.

• **Tiesą ginti.** Jau pirmiesiems krikščionims teko susidurti su netikrais mokymais. Jų padaryta žala Bažnyčioms kėlė labai rimtą susirūpinimą apaštalam. Dėl to jie apie tai tiek daug kalba savo laiškuose. Antai Paulius *Gal* 1,6-9 perspėja dėl atėjų, kurie skleidžia *kitą Evangeliją*; tokie net esą pra-

keikti! Efeze tikinčiuosius įspėja apie besiantinančius *žiaurius vilkus*, netikrus mokytojus, kurie brausis į bendruomenes (žr. *Apd* 20,28-29). *1 Tim* 6,3-5 perspėja apie tokius, kurie *kitaip*, t. y. neteisingai moko; tokie esą *sugedusio proto* žmonės, sumaišantys esamą tvarką ir keliantys susiskaldymus. Netikrus mokymus apaštalas lygina su *vėžio votimi*, didinančia *bedievystę* (*2 Tim* 2,16-18) ir vedančia prie atpuolimo nuo tikėjimo (žr. *1 Tim* 4,1; taip pat *2 Pt* 2,1; *Jud* 3-4). Neteisingi mokymai yra dar ir todėl tokie pavojingi, kad plinta nesustabdomai sparčiai (*1 Kor* 5,6; *Gal* 5,9; *2 Tim* 2,17-18).

Bažnyčios vadovų ir mokytojų užduotis nuo apaštalų laikų iki pat šios dienos išlikusi dviguba: kovoti su netikrais mokytojais ir juos *nutildyti* (*Tit* 1,9.11), t. y. nesudaryti jiems progos pasisakyti bei patiems stengtis dėstyti *sveiką mokslą* (*Tit* 1,9). Visi mokslai pirmiausiai turi būti tikrinami *Biblija*; bet tikrinimui labai tinka ir tikėjimo išpažinimai. Tikėjimo išpažinimuose dažnai būna tiksliai įvardyti ir apibrėžti netikrieji mokymai bei *Biblija* pagrįstas jų klaidingumas (šiais principais galima naudotis ir šiandien). Be to, iškart jiems priešpastatomas teisingas, tikrasis mokymas. *Antrojo šveicariškojo* [tikėjimo] *išpažinimo* pratarinėje taip pat kalbama apie gyvenimą *pražūtingai klestint pavojingoms erezijoms*. 1548 metais Kalvinas rašė Edvardui Seimūriui [Seymour], vykdyteliui valstybės valdymo užduotis vietoj tuo metu nepilnamečio karaliaus Edvardo VI, kad būtina reikia bendro normatyvinio mokymo *vaikams ir nemokytai liaudžiai, idant jie išmokytų teisingų dalykų ir gerą mokymą lengvai atskirtų nuo melagingo*. Patikėkit manim, Dievo Bažnyčia neišsilauks be katekizmo [čia galima pridėti ir tikėjimo išpažinimą]. Nuo to laiko niekas nepasikeitė. Nemanykime, kad mūsų pliuralistiniais ir perdėm tolerantiškais laikais Bažnyčioms nebereikia tokios pagalbos!

Ryškus dar vienas Reformacijos laikų išpažinimų aspektas – apologetinis. Mat tada (ir iki pat XX a.) evangelikams

buvo primetamas eretiškumas. Todėl ir *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* jaučia pareigą pasakyti (pratarinėje), kad *neturime nieko bendra su jokiomis sektomis nei erezijomis*, kad mokymas atitinka senosios Bažnyčios doktriną (dėl to išpažinime po pratarinės eina imperatoriaus Teodosijaus ediktas ir Damazo *tikėjimo išpažinimas*; žr. ir liuteronų Santarvės knygą, prasidedančią trimis visuotiniais – Apaštalų, Nikėjos, Atanazo tikėjimo išpažinimais [mūsų vertime šie tekstai nepateikti]).

• **Tiesą liudyti.** Pats Jėzus skelbė *karalystės Evangeliją* (*Mt* 4,23; taip pat žr. *Lk* 3,18; 4,18.43; 20,1); tam Jis įpareigojo ir savo mokinius (*Mt* 10,7; *Lk* 9,6). Apaštalai bei pirmieji krikščionys Jėzaus užduotį stropiai vykdė: *skelbė Evangeliją* (arba *Gerąją žinią*, žr. *Apd* 5,42; 8,4; 10,36; 14,7; 16,10). Ši užduotis skirtingais būdais tebegalioja iki šios dienos kiekvienam tikinčiajam, nes visi tikintieji yra pašaukti būti *žmonių žvejais* (*Mt* 4,19); visi krikščionys yra Jėzaus pasiuntiniai (žr. *Jn* 20,21; *2 Kor* 5,20).

Kaip konkrečiai turi atrodyti tiesos ir Evangelijos liudijimas? Šiandien dažnai galima išgirsti: evangelizuoti – pirmiausia reiškia liudyti žmogaus pasikeitimą iš vidaus – dėl Kristaus prisikėlimo prasidėjusį mūsų pačių prisikėlimą. Be abejo, liudijimas visuomet turi ir subjektyvų matmenį, nes Dievo žodžio galia mus pakeitė. Bet įdomu yra tai, kad subjektyvus keitimasis beveik visai neakcentuojamas apaštalų liudijimuose. Jų centre visuomet pirmiausiai yra Dievas, Kristus, kryžius, prisikėlimas ir kt. – objektyvieji išganymo pagrindai ir visų pirma jais remiasi asmeninis paliudijimas.

Krikščioniškasis tikėjimas yra turiningas. Jis negali būti tikėjimas pats savaime arba kažkuo. Toks tikėjimas nebūtų išganantis. Krikščionių tikėjimas tuo ir skiriasi nuo kai kurių kitų religijų. Dėl to krikščionis pirma liudija ne save patį, savo išgyvenimus, patirtį (nors, be abejo, daro ir tai), bet pirmiau pateikia pagrindą, objektyvią žinią, kuria remiasi jo patirtis (žr. Pauliaus patirtį *1 Kor* 15: tikėjimas grindžiamas objektyviai

įvykusių Kristaus prisikėlimu; jei nėra objektyvios priežasties, tai nieko verta bus ir tariama vidinė prisikėlimo patirtis; toks tikėjimas bus *tuščias* [!], o liudijimas ir skelbimas – beverčiai).

Tikėjimo išpažinimai mums primena konkretų biblinio liudijimo turinį: pirmoje vietoje stovi Dievas, Jėzus Kristus ir išganymas; prie viso to vėliau prisideda ir asmeninis kelias į tikėjimą. Dėl to liudyti biblinį tikėjimą yra daug daugiau nei pasakoti savo dvasinę autobiografiją. Tikėjimo išpažinimai mus nuo to apsaugo ir moko paliudyti visą Dievo išganančią tiesą.

Šio skyriaus pabaigoje būtina trumpai paminėti ir tris **prie-kaištus**, dažniausiai metamus tikėjimo išpažinimams.

- **Pasenę!** Yra ir nelabai senų tikėjimo išpažinimų, kaip 1934-ųjų Barmeno teologinė deklaracija arba 1986-ųjų reformatų Belharo išpažinimas (iš Pietų Afrikos). Tačiau dauguma protestantų išpažinimų siekia XVI–XVII amžių. Ką šiandieniniam žmogui gali pasakyti beveik pusės tūkstantmečio senumo tekstai?

Iš tiesų kai kuriuos Reformacijos laikų dokumentus šiaudien nėra lengva skaityti ir suprasti. Bet, laimei, didžioji dalis jų yra pakankamai nesudėtingi ir aiškaus stiliaus. Tarp tokių yra ir Bulingerio parašytas *Antrasis šveicariškasis* [išpažinimas]. Iš tiesų labai teisinga manyti, kad reikia ir naujų išpažinimų, nes gyvenimas pateikia nepatirtų iššūkių ir suveda su nežinomais mokymais, į kuriuos Bažnyčia privalo reaguoti. Bet dėl to neturėtų tapti atmestini senieji. Šios minties niekas taip gerai neišreiškė, kaip Klaivas S. Luisas [Lewis], kuris 1939 m. pranešime *Mokymasis karo metu* pabrėžė:

Turbūt labiausiai mums reikia gero praeities žinojimo. Ir visai ne todėl, kad praeitis yra kažkuo stebuklinga, bet todėl, kad mes negalime studijuoti ateities, bet vis dėlto turime kažką priešpastatyti šiandienai, kas primintų mums, jog laikotarpiai ir tai, kas atrodo neabejotina neišsilavinusiems, tėra tik laikina mada. Žmogus, kuris yra gyvenęs įvairiose

vietose, tikriausiai nebus apgautas savo gimtojo kaimo vietinių klaidų: mokslo žmonės gyveno įvairiais laikotarpiais ir todėl turi sąlyginę imunitetą didžiajai kataraktai nesąmonių, plūstančių iš jo paties amžiaus spaudos ir mikrofono.

Luisas daugiau nei teisus. Nes daugelis dalykų, net ir teologijoje, kurie mums šiandien pateikiami kaip aukščiausios tiesos, pasirodo viso labo esantys tik trumpalaikiai mados šūksniai. Esė *On Reading Old Books* (*Apie senųjų knygų skaitymą*) Luisas akcentuoja, kad vertėtų visas aktualias knygas, straipsnius, mokymus *pasimatuoti visų šimtmečių krikščioniškojo mąstymo didžiąja visuma*. Mums reikia *elementariosios, esminės krikščionybės pagrindų, kurie akimirksnio kontroversijoms duotų teisingą perspektyvą*. Šiuos pagrindus susidarysime tik iš senųjų knygų. Mūsų atveju – ir iš senųjų tikėjimo išpažinimų. Jie gali pataisyti kai kurias klaidas ir nurodyti mūsų laikų trūkumus. Dar viena didžiojo tikėjimo apologeto mintis:

Kiekviena epocha į pasaulį žvelgia pro savus akinius. Ji labai gerai pastebi tam tikras tiesas ir labai lengvai palinksta prie tam tikrų klaidatikysčių. Dėl to mums visiems reikia knygų, kurios pataisytų mūsų laikui būdingas klaidas. Tai reiškia, mums reikia senų knygų... Niekada neturėtume nustoti leisti tyram, gaiviam šimtmečių vėjui liesti mūsų protus; tai vyks, jeigu skaitysime senas knygas. Ne dėl to, kad seniau viskas būtų buvę geriau, tikrai ne. Seniau žmonės nebuvo gudresni negu šiandien; jie darė lygiai tiek pat klaidų kaip ir mes. Bet ne tas pačias klaidas.

- **Per kategoriški!** Antrame šveicariškajame išpažinime aiškiai dėstoma tai, ką tiki Šveicarijos ir kitų šalių reformatai. Tai nėra vien privatus tikėjimo išpažinimas, pateikiantis vien Ciuricho reformatoriaus H. Bulingerio mintis. Visų pirma jame dėstomos bendrosios, netgi universalios tiesos, ir visa tai daroma mūsų postmoderniesiems laikams gana neįprastu, kategorišku tonu. Ar autorius nepersistengė?

Bulingeris, kaip, be abejo, ir visi kiti reformatoriai, tikėjo vienos tiesos egzistavimu ir tuo, kad tą tiesą galima pažinti. Kita vertus, taip pat puikiausiai suvokė ir savo žodžio skirtumą nuo *Biblijos* – žinojo, kad žmonių žodžiai gali klysti, o *Biblijos* – ne. Reformatoriai aiškiai suvokė esantys nusidėjėliai ir riboti žmonės, negalintys Dievo tiesos perprasti iki galo, o ir perprastoji dalis gali pasirodyti klaidinga. Tai nereiškia, kad turėtume nesiekti tiesos ir nenorėti teisingo supratimo, o reiškia, kad tai darydami, turėtume išlaikyti atvirumą pataisymams ir kritikai. Ši laikysena puikiausiai atsispindi išpažinimo įvadiniame žodyje (neišverstame į lietuvių kalbą), kurį parašė Ciuricho profesorius J. Simleris [Simmler]:

Visų pirma mes patvirtiname, kad, reikalui esant, esame visiškai pasirengę savo interpretacijas bendrai ir konkrečiose vietose išsamiau paaiškinti; galų gale esame pasirengę – ne be dėkingumo – pritarti tiems, kurie mus taisy Dievo žodžiu ir ves į klusnumą Viešpačiui...

Tai tikrai dėmesio verti sakiniai. Simleris mini interpretacijas, kurios nėra nei neklaidingas supratimas, nei dieviškos išvados. Jis sutinka, kad kai kuriems skaitytojams gali tekti kai ką paaiškinti, pakomentuoti, ir pabrėžia, kad tai ir turi būti padaryta. Netiesiogiai jis net kviečia ieškoti klaidų ir netikslumų. Skaitykite ir taisykite mus! Bet kritika tebūnie pagrįsta – būtent Dievo žodžiu. Šios nuostatos buvo plačiai paplitusios tarp reformatų ir atsispindėjo daugelyje jų tikėjimo dokumentų (pvz., 1560 metų Škotų išpažinime). Šita nuostata atsispindi ir Martyno Liuterio ginamojoje kalboje Vormso [Worms] reichstage 1521 m.:

Jei manęs neįtikins Šventojo Rašto žodžiais arba aiškiais argumentais, kad klystu, nes popiežiai ir susirinkimai dažnai klydavo ir patys sau prieštaraudavo, tuomet negalėsiu atsisakyti savo žodžių, nes paklustu Šventajam Raštui, kurį citavau. Mano sąžinė yra Dievo Žodžio belaisvė.

Ir čia matome, viena vertus, tvirtą ir drąsų įsitikinimą atrastomis teologinėmis tiesomis, o kita – savikritišką atvirumą pataisoms. Tik ne bet kokioms – o tik toms, kurios gerai pagrįstos *Biblija*. Neužtenka pasakyti: man ši įžvalga ar samprata nepatinka; būtina pateikti geresnę biblinio teksto aiškinimo alternatyvą.

• **Skaldantys Bažnyčią!** Bulingerio sudarytasis išpažinimas evangelikų buvo priimtas tik keliose šalyse (žr. žemiau III dalį). Tai reformatų tikėjimo išpažinimas, taigi atspindi šios konfesijos tikėjimo principus. Ar tai neatskiria dalies krikščionių iš kitų? Kam reikia tokių išskirtinių mokymo tekstų, kai ir taip labai trūksta krikščionių vienybės?

Sprendžiant krikščionių vienybės klausimus, iki šiol einama dviem pagrindiniais keliais. XX a. ekumeniniame judėjime, kuris ryškesnius kontūrus įgijo 1948-aisiais įkurtoje Pasaulinėje Bažnyčių taryboje (PBT), debatai dėl mokymo klausimų beveik nuo pat pradžių buvo nustumti į paribį. 1925 m. konferencijoje *Life and Work* pirmą kartą nuskambėjo iki šiol tebegirdimas šūkis *Mokymas atskiria – tarnystė vienija*. PBT iki šiol laikosi teologinio minimumo: Kristus yra Dievas, Išganytojas ir Viešpats; Trejybė ir *Šventasis Raštas*. Visa tai tėra tik paminėta ir ne kiek neišplėtota į jokią bendrą išpažinimą. Nė kvapo bendro pagrindinių krikščionybės tiesų pristatymo. Dėl to ši laikysena PBT pagimdė ne vieną nuokrypą.

Geresnį kelią ekumenizmo reikaluose nurodė reformatoriai, ir tarp jų visų pirma Martynas Buceris (1491–1551), svarbus Kalvino mokytojas. Ko gero, nė vienas reformatorius skaudžiau neišgyveno tiek apskritai krikščionijos byrėjimo, tiek ir evangelikų dalijimosi į liuteronus, reformatus ir anabaptistus, kaip Buceris. Strasbūro reformatorius tvirtai laikėsi minties, kad krikščionys yra Dievo pašaukti ir raginami visomis jėgomis siekti sutarimo svarbiausiais mokymo ir etikos klausimais *Šventojo Rašto* pagrindu. Jis sakė:

Aš svajoju apie suvienytas Bažnyčias tikrame, gryname ir tvirtame tikėjime į mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. Vienintelis kelias tenai nueiti, kaip aš manau, pirmiausiai yra nuolatinė malda Kristui, idant jis suteiktų vienybę ir tam mus parengtų iš vidaus; tada, visi susibūrę karštame troškime regėti Jo karalystę, atidžiai apsvarstyume pagrindinius tikėjimo į Kristų teiginius ir, kai dėl to sutartume, bendromis nuostatomis juos įtvirtintume; ir galų gale, kadangi ceremonijos ir dvasiniai veiksmai mūsų Bažnyčiose tokie skirtingi, pagalvotume, ar visi tie išoriniai skirtumai dėl didžio tikslo negalėtų būti padaromi naudingesni ar bent jau priimtinesni.

Buceris svajojo apie žmogaus išteisinimo [nuteisinimo] vien per Dievo malonę Evangelija grįstą ir atnaujintą, reformuotą Bažnyčią, kuri turėtų būti ir išlikti viena. Bet vienybės niekada nesiekė bet kokia kaina, paviršutinišku ir tik iš dalies priimtinu sutarimu. Ragino susitarti dėl svarbiausių mokymo dalykų ir juos įtvirtinti.

Šios linijos laikosi ir *Antrasis šveicariškasis* [tikėjimo] išpažinimas, kuriame svarbų vaidmenį atlieka vienybė. Pratarinėje kalbama apie Bažnyčių *neišardomą santarvę*; išpažinimas apima tai, ko evangelinės bažnyčios *visiškai vieningai mokė nuo pat Reformacijos pradžios*; išpažinimo tikslas – kad *išliktų tikrasis ir senosios Kristaus Bažnyčios vienybėje ir nekiltų tarp mūsų nesutarimų, bet būtume vientisas kūnas*.

XVII skyriaus gale, 17 pastraipoje Bulingeris pabrėžia, *jog reikia kuo atidžiau žiūrėti, kur labiausiai glūdi Bažnyčios tiesa bei vienybė*. Labai panašiai, kaip *Augsburgo tikėjimo išpažinime* (VII sk.), Bulingeris taip pat sako, kad jos glūdi *ne išorinėse ceremonijose ir apeigose, bet ypač Visuotinio tikėjimo tiesoje ir vienovėje*. Nes jau *senovėje būta didžiulės apeigų įvairovės, tačiau ji buvo nevaržoma ir niekas nemanė, kad dėl jos galėtų būti išardyta bažnytinė vienybė*. Todėl sakome, kad *tikroji Bažnyčios santarvė remiasi dogmomis, tikruoju vieningu Kristaus Evange-*

lijos skelbimu. Vienybė tiesoje – tai reformatų ir liuteroniškos Reformacijos paveldas.

II. Tiltų statytojas: Heinricho Bulingerio gyvenimas ir veikla

Cvinglis su Kalvinu laikomi Reformatų bažnyčios tėvais. Jų gyvenimas ir veikla Bažnyčios istorijos vadovėliuose dažniausiai apžvelgiama smulkiai ir išsamiai, o H. Bulingeris vos vienur kitur paminimas kaip Cvinglio įpėdinis Ciuriche bei *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* (Helvecijos simbolio) autorius. Bet kad jis buvo ir vienas iš įžymiausių evangelikų vadovų, netgi *visų Europos reformatų bažnyčių tėviškasis sergėtojas*, kad jis parašė tiek, kiek Liuteris ir Kalvinas kartu sudėjus ir XVI a. Europoje buvo kur kas labiau skaitomas nei Kalvinas, kad jis reformatų mokymui, pvz., savo sandoros teologija, davė daug daugiau nei kai kurie už jį garsesni reformatoriai, kad be jo protestantizmas būtų likęs žymiai labiau susiskaldęs – apie visa tai ir dar daugiau šiandien nutuokia retas. Tad kas gi buvo tasai reikšmingasis pamirštasis Heinrichas Bulingeris?

Heinrichas Bulingeris gimė 1504 m. liepos 18 d. 15 km į vakarus nuo Ciuricho esančiame Bremgartene. Jo tėvas buvo kunigas ir gyveno, kaip tuo metu buvo įprasta, konkubinate [be santuokos]. Be Heinricho, iš šių santykių gimė dar šeši vaikai, iš kurių du anksti mirė. Perėjęs į evangelikų tikėjimą, Bulingerio tėvas paskutiniaisiais gyvenimo metais santuoką įteisino.

Nuo penktųjų gyvenimo metų Bulingeris buvo atiduotas į vietinę lotynų mokyklą, kurioje lotyniškai buvo verčiamas kalbėti ir popamokiniu laiku. Dvylikos buvo išsiųstas studijų į tolimąjį Emerichą prie žemutiniojo Reino. Čia Bulingeris pateko ne tik į griežtą aplinką, bet ir į tikrą savarankiškumo mokyklą. Tėvo finansiškai aprūpintas tik mokslui ir būstui, pragyvenimui turėjo manytis pats giedodamas ir prašinėdamas išmal-

dos. 1519 m. prasidėjo Bulingerio studijos Kelne, tuo metu didžiausiame Vokietijos mieste, *Vokietijos Romoje*. Prestižiniame imperijos universitete jaunajam šveicarui 1520 m. buvo suteiktas bakalauro laipsnis, o po dvejų metų – laisvųjų menų magistro. Taip Bulingeris baigė pirmąjį studijų etapą.

Kelno laikotarpiu Bulingeriui teko susidurti su humanizmu. Kaip ir kai kurie kiti reformatoriai, jis irgi susižavėjo Erazmu Roterdamiečiu ir persiėmė humanizmo principais bei idėjomis. Viena iš šio proceso apraiškų – intensyvus antikinių šaltinių ir tekstų studijavimas. Šios pastangos pasirodė esančios vertingos, kai kilo ginčai dėl Liuterio mokymo ir jo protesto prieš atlaidus bei netvarką Bažnyčioje. Debatai, žinoma, pasiekė ir Kelno universiteto teologijos fakultetą. Šitaip su Liuterio raštais nuo 1520-ųjų susipažino ir Bulingeris. Studijuodamas Liuterio bei Bažnyčios tėvų dokumentus, jaunasis teologas pastebi, kad Ambraziejus, Origenas ir Augustinas *Šventąjį Raštą* vertino kitaip nei to meto scholastikos teologai. Bažnyčios tėvai nuolat rėmėsi *Biblija*. Dėl to 1521 m. ir Bulingeris nusipirko *Naująjį Testamentą* ir porą metų atsidėjo jo studijoms. Jis pagaliau suprato, kad *išganymas ateina iš Dievo per Kristų. Sužinojau, kad bedieviška ir stabmeldiška yra tai, ko moko popiežininkai. Po to aš dar perskaičiau Liuterio ir Melanchtono knygas. Ir panašiai nuo 1522-ųjų pradėjau šalintis popiežininkų mišių ir jų šventųjų susirinkimų.*

Tad Bulingeris pakeitė savo planus ir nestojo į teologijos fakultetą, o ėmėsi savarankiškų teologijos ir Bažnyčios tėvų studijų. 1523 m. sugrįžęs į Šveicariją pradėjo mokytojauti Kapelio cistersų vienuolyne. Greta literatūros ir lotynų kalbos dėstymo, jis skaitė paskaitas ir apie *Naująjį Testamentą*. Šio darbo vaisius – vienuolynas pereina į Reformacijos pusę ir mokykla tampa pirmąja reformuota lotynų kalbos mokykla bei pirmąja teologijos mokykla Šveicarijoje. Tuo metu pasirodė ir pirmieji jaunojo reformatoriaus raštai, tarp jų įtakingasis *Ratio studio-*

rum apie mokymąsi ir švietimą. 1531–1537 m. Bulingeris vadovavo ir Ciuricho pamokslininkų mokyklai.

Netrukus ir Ciuriche buvo įvesta Reformacija, kur nuo 1519 m. evangelinius pamokslus sakė U. Cvinglis. Miesto taryba priėmė sprendimą pašalinti visus religinius paveikslus, panaikinti šventųjų garbinimą (1524); 1525 metais, panaikinus katalikiškas mišias, paleidus vienuolynus, įvedus evangeliškas pamaldas su Šventąja vakariene, buvo užbaigta pirmoji Reformacijos fazė. Po to Reformacija įsitvirtino ir Bazelyje, Berne, Sankt Galene bei Šafhauzene.

1523 m. Bulingeris susipažino su Cvingliu, ne sykį lankėsi pas jį, klausėsi pamokslų, studijavo. Tarp abiejų užsimezgė artima draugystė. Nuo 1528-ųjų Bulingeris buvo oficialiai išventintas pamokslininku nedidelėje parapijoje netoli Kapelio. 1529 m., perėjęs tarnauti į savo gimtąjį Bremgarteną, atsidėjo pamokslavimui (pasakydavo po kelis pamokslus per savaitę) ir per pustrėčių metų išpamokslavo visą *Naująjį Testamentą*. Tuo laikotarpiu Bulingeris taip pat sukūrė šeimą (vedė buvusią vienuolę Aną Adlišvilę [Adlischwylę]), susilaukė net 11 vaikų, iš kurių užaugo aštuoni. Šeimyninis gyvenimas jį taip pat padarė geru santuokos ir šeimos sielovadininku. Jo 1540-ųjų veikalas *Der christliche Ehestand* (*Krikščioniška santuoka*) Anglijoje tapo tikru bestseleriu.

Ne visi Šveicarijos miestai ir regionai perėmė Reformaciją. Uris, Švicas, Nidvaldenas, Liucerna, Cugas 1524 m. priėmė nutarimą pasilikti prie Romos katalikų tikėjimo. Žlugo daugybė bandymų perkalbėti, daug rengtų disputų, dėl to konfesijos ėmė burtis į sąjungas ir Europoje kilo pirmasis religijų karas. Evangelikai pralaimėjo 1531 m. spalio 11 d. mūšį prie Kapelio, kuriame žuvo ir Cvinglis. Jo įpėdiniu 1531 m. Ciuricho miesto taryba pakvietė Bulingerį. Daugiau kaip 40 metų šis ištarnavo Ciuricho katedros pamokslininku ir miesto bažnyčios vadovu (*Antistes*).

Būtent Bulingerio dėka Reformacija Ciuriche ištvėrė krizę ir įgijo tvirtą pamatą. Bulingerio iniciatyva 1535 m. buvo sukurta nauja pamaldų tvarka, išsilaikiusi kelis šimtmečius; jo dėka buvo nuosekliai taikomi Reformacijos principai ir išlaikytas nuosaikus požiūris į senuosius elementus; buvo teigiamai žiūrima į giedojimo praktiką. Bulingerio laikais pamaldos vykdavo beveik kiekvieną dieną (keturiose miesto bažnyčiose apie 20 pamaldų per savaitę), vien katedroje kasmet buvo pasakoma apie 600 pamokslų. Pats Bulingeris per savo tarnystės Ciuriche metus į sakyklą lipo apie 7000 kartų (maždaug kas antrą dieną). Kaip ir Cvinglis, pamokslininkai praktikavo *lectio continua*, t. y. nepertraukiamą pasirinktų *Biblijos* knygų aiškinimą. Stiprų pamokslo reikšmės akcentavimą palaikė įsitikinimas, kad išganymas visų pirma ateina per skelbiamą Dievo žodį.

Bulingeris savo pamokslavimo praktiką papildė rašydamas komentarus. Tarp 1532 ir 1546 m. jis išleido komentarus visiems *Naujojo Testamento* tekstams, išskyrus *Apreiškimo knygą*, kuriai 1557 m. paskyrė šimtą pamokslų (išspausdinti jie smarkiai paplito ir išpopuliarėjo). Bulingerio įsitikinimu, komentarai turi tarnauti siekiant Dievo žodį giliau suprasti, tiksliau versti, aiškinti ir skelbti. Bet jis taip pat neužmiršo pabrėžti, kad komentarų negalima su Dievo žodžiu tapatinti, kad būtina išlaikyti skirtumą. 1537-ųjų *Naujojo Testamento* laiškų komentarų rinktinės pratarinėje Bulingeris rašo: *Visų pirma mes atvirai pripažįstame, kad parašėme ne įstatymus, o komentarus. Komentarai nėra jokie nepakeičiami orakulai, o tik klystančių žmonių kūriniai, kadangi žmogiška yra klysti ir nepagalvotai plepėti. Visai kitaip jis šneka apie Bibliją. Kadangi ji įkvėpta Šventosios Dvasios, todėl yra patikima, absoliuti tiesos, teisingo gyvenimo ir veikimo taisyklė, kuri nei klysta, nei į kokį klystkelį veda; į ją reikia ir būtina orientuoti visa, kas rašoma ir sakoma, ir visa, kas visų žmonių daroma.*

Nors savo komentarais bei kitais veikalais Bulingeris atrodė naujoviškas, tačiau visuomet save laikė plačios ir senos tradicijos dalimi. Viskuo, ką darė, jis norėjo patarnauti savo laiko Bažnyčiai. Dėl to jis iš seno ir naujo visuomet stengėsi kurti tai, kas naudinga, išlikti arti kasdienybės, tikrovės; nuo tikinčiųjų bendruomenės atitolusios teologijos jis nelaikė nei priimtina, nei reikalinga. Už tai jį gyrė net pats Kalvinas, patvirtindamas, kad komentaruose Bulingeris *sujungia mokytumą ir suprantamumą*.

Tas pat pasakytina apie *Dekadas* (*Sermonum dekades/Dekaden*, 1549–1551) – savotišką rinktinę perdirtbtų pamokslų, kuriuose analizuojamos pagrindinės teologijos temos. Penkiose dalyse po 10 pamokslų (dėl to dekadados) Bulingeris kalba apie tikėjimą, įstatymą, Evangeliją ir Bažnyčią. Aptarimą pradeda svarbiu apibrėžimu, nurodančiu Dievo žodžio vietą: *Visi krikščionių tikėjimo mokymai, visas supratimas, kuris tarnauja teisingam, geram ir Dievui patinkančiam gyvenimui, pagaliau visa teisinga ir dieviška išmintis visais laikais yra paimta iš Dievo žodžio liudijimų ir nuosprendžių* – to ir dera laikytis, teigia Bulingeris.

Dekados buvo išverstos į daugelį kalbų ir ypač pamėgtos Nyderlanduose bei Anglijoje. Antai Kalvino *Institutio* per šimtmetį nuo pasirodymo Anglijoje buvo išspausdintas vos kelis sykius, o Bulingerio *Dekados* per šimtmetį perspausdintos net 77 kartus lotyniškai; angliškasis vertimas, *House Book*, pasirodė 137 kartus (pirmą kartą 1558 m.). Tai tik viena knyga, o kur dar *Krikščioniškos religijos suma* (*Summa christlicher Religion*, 1556), arba *Antrasis šveicariškasis išpažinimas!* Ypač populiarī buvo *Suma*, skirta labiau pasauliečiams, kompaktiškai pateikianti pagrindines evangeliškojo tikėjimo tiesas, Bulingerio sumanyta religinės sumaišties laikais kaip pagalba tikinčiajam susivokti ir išmokti atskirti gėrį nuo blogio.

Taigi vien Kalviną laikyti reformatų tikėjimo įkūrėju istoriškai būtų neteisinga. Kalvinas perėmė iš Bulingerio daug svar-

bių minčių, ypač tokius principus, kad visuose argumentuose būtina nuosekliai laikytis *Šventojo Rašto* bei akcentuoti artimą ryšį tarp išteisinimo ir šventumo. Bulingeris, greta Cvinglio, laikytinas ir *Sandoros teologijos* kūrėju. 1534 m. parašė veikalą *Von dem Einzigem und ewigen Testament oder Bund Gottes* (*Apie vienintelį ir amžiną Testamentą, arba Dievo Sandorą*), bet dar 1527 m. sakė: *Tuo galime būti tikri, kad visos Šventojo Rašto knygos turi bendrą tikslą: tasai Dievas, kuris yra Danguje, kuris yra visagalis Dievas, su žmonių gimine amžiams sudarė vieną Testamentą, Sutartį, arba Sandorą*. Šią mintį perėmė, išplėtojo bei akcentavo ir Kalvinas savo *Institutio*. Bet ypač ji sužydo Heidelbergo teologų Z. Ursino, K. Oleviano ir F. Juniuso Sandoros teologijoje.

Ypač ryškų pėdsaką Bulingeris paliko Šveicarijos Reformacijos istorijoje, kuriai atidavė 30 vaisingų tyrinėjimų metų, perdirbo galybes fragmentinės medžiagos, prisiminimų, įvairių šaltinių. Jo plunksnos vaisius yra ir Šveicarijos bei Ciuricho istorijos. Apskritai nė vieno iš reformatorių mintys nebuvo taip smarkiai susijusios su istorija kaip Bulingerio.

Greta pamokslininko ir dėstytojo tarnystės Bulingeris veikė ir kaip sielovadininkas. 1535 m. jis išleido patarimų brošiūrėlę apie ligonių sielovadą. Šiame bei kituose šios srities darbuose jis nuolat akcentavo tikinčiųjų bendruomenės socialinę atsakomybę – laikė tai esant centrine teologine tema. Jo rūpestis nuolat linko į pagalbą skurstantiems, ligoniams, pabėgėliams. Skurstančiųjų rūpybą Bulingeris laikė Šventojoje vakarieniėje išreikštos bendrystės regimu atspindžiu. Per 1564–1565 m. maro epidemiją Bulingeris susirgo. Pats iš mirties nagų ištrūko, bet neteko žmonos ir kelių vaikų. Po to ligos paženklintam jam dar atiteko dešimt gyvenimo metų, pasibaigusį 1575 m. rugsėjo 17 d.

Per ilgus įvairios veiklos metus Bulingeriui teko įsivelti į įvairius ginčus. Pirmasis – su krikščioniais (anabaptis-

tais), prasidėjęs dar Bremgartene. Į pirmuosius pokalbius su krikščioniais Bulingerį pakvietė Cvinglis. 1525 m. šie susijimai davė vaisių – Bulingeris parašė pirmąjį veikalą apie krikštą. 1560-aisiais pasirodė plataus ir tikrai nevienalyčio krikščionų judėjimo istorija. Bulingeris, aišku, nebuvo šio judėjimo draugas, smarkiai peikė jo mokymą bei prisidėjo prie krikščionų persekiojimo. Bet reikia nepamiršti, kad nuo 1529 m. visoje imperijoje už persikrikščinimą grėsė mirties bausmė. Iš XVI ir XVII a. yra išlikę bemaž 900 mirtimi nubautų krikščionų vardų (iš Pietų Vokietijos ir Šveicarijos), kurie byloja, kad net 85 proc. nužudytųjų buvo nuteisti katalikiškuose kraštuose. Bulingerio laikais Ciuriche mirties bausmė buvo įvykdyta tik dviem krikščionims (1532). Berne persekiojimai vyko daug aršiau. Bulingeris laikėsi panašios linijos kaip M. Buceris, kuris, nepaisydamas aštrios kritikos ir net diskriminacijos (kaip vadintume šiandien), rodė tam tikrą supratimą krikščionų idėjoms ir ieškojo dialogo.

Ir dėl valstybės bei Bažnyčios santykio tarp Šveicarijos evangelikų kilo nemažai nesusitarimų. Bulingerio veiklos pradžioje Ciuriche, mieste su 6000 gyventojų (prie to dar 60 000 pavaldinių iš Ciuricho krašto), Bažnyčia buvo valstybinė. Paskutinį balsą visuose reikaluose, tarp jų ir bažnytiniuose, turėjo miesto taryba. Ryšiai tarp valdžios ir tikinčiųjų bendruomenės buvo labai įvairiapusiai. Bažnyčios pamokslininkus skirdavo miesto taryba, o šios tarnautojai būdavo prisaikdinami bažnyčioje. Pavaldžiose vietovėse visi dvasininkai sykiu ėjo ir valstybės tarnautojo pareigas. Visi miesto tarybos tarnautojai save vienareikšmiškai laikė krikščioniška valdžia. Tarp miesto valdžios ir Bažnyčios vyravo sutarimas, ir aštrių konfliktų, tokių kaip Ženevoje, nekildavo.

Bulingeriui toks sutarimas buvo priimtinas, o jo kolegai Leo Judui – ne. Šis pasisakė už Bažnyčios atskirimą nuo valstybės.

Daugiausiai buvo diskutuota dėl klausimo, ar miesto valdžia gali turėti lemiamą žodį Bažnyčios drausmės reikaluose. Judas, kaip ir vėliau Kalvinas, laikėsi pozicijos, kad Bažnyčios vyresnieji vieni spręstų dėl narių atskyrimo nuo Šventosios vakarieniškos ar dėl kitų drausmės priemonių. Deja šios idėjos taip ir nebuvo įgyvendintos Ciuriche.

Tuo metu reformatų gretose pradeda formuotis dvi tradicijos – viena ta, kuri siekia valstybės ir Bažnyčios atskyrimo – presbiterioniškoji, kuriai didelę įtaką padarė Kalvinas, ir kita, palaikanti valstybinės Bažnyčios modelį, kurį rėmė Cvinglis ir Bulingeris. Presbiterioniškoji tradicija sėkmingiau įsitvirtino visų pirma todėl, kad ji galėjo funkcionuoti ir tada, kai valdžia evangelikų tikėjimo atžvilgiu veikdavo priešiška. Mat daugelyje šalių reformatai tebuvo diskriminuojama mažuma, todėl net nebūtų galėjusi tapti valstybine Bažnyčia.

Ir visgi skirtumų tarp abiejų tradicijų nederėtų labai sureikšminti ir pervertinti. Bulingeris, Judas, o vėliau ir Kalvinas sutartinai akcentavo, kad ir valstybės valdžia privalo laikytis 10 Dievo įsakymų. Ji privalo tikrąją religiją ginti, o Dievo šmeižėjus, eretikus ir atskalūnus bausti (žr. str. XXX). Dievo žodis galioja visiems; svarbiausia kaip tiksliau paskirstyti Bažnyčios ir valdžios kompetencijas.

Iš šiandienos perspektyvos keistai atrodo, kad politikai kišdavosi į Bažnyčios reikalus, bet tada egzistavo sutvarkyta ir dinamiška santykių sistema, grįsta bendru tikėjimu. Bažnyčios pagrindinis darbas – skelbti Dievo žodį, ir tai ji galėjo daryti laisvai ir be valstybės kišimosi. 1531 m. Bulingeris yra pasakęs: *Dievo žodis nenori ir negali būti saistomas. Apie viską, ką jame randame, nesvarbu kas bebūtų, turime kalbėti laisvai ir nevaržomai.* Tad visiško Bažnyčios užvaldymo per valdžios institucijas ir negalėjo būti.

Nors valdžia krikščioniška, dvasininkai niekur nevadovavo, tačiau jie galėjo laisvai išsakyti savo nuomonę. Ciuriche, pvz.,

pamokslininkai turėjo teisę bet kada lankytis miesto rotušėje ir pareikšti savo poziciją (įprastai raštu) ne tik bažnytiniais, bet ir politiniais reikalais.

Bulingeris ir penkeriais metais jaunesnis Kalvinas buvo labai skirtingos asmenybės, tačiau Bažnyčios atnaujinimo darbe jie buvo vieningi. Išorės ir vidaus sunkumus išgyvenanti Ženevos bažnyčia nė nebūtų išsilaikiusi, jeigu nebūtų turėjusi ryšių su Ciurichu ir Bernu. Bulingeris ir Kalvinas dešimtmečius intensyviai bendravo laiškais, kuriuose aptarė ne tik Bažnyčios drausmę ar valstybės ir Bažnyčios santykį. Jų predestinacijos samprata buvo iš dalies skirtinga, bet Šventosios vakarieniškos klausimu jie pasiekė visiško sutarimo.

Skirtingos pozicijos dėl Šventosios vakarieniškos tarp evangelikų pradėjo ryškėti dar 1525 m. Cvinglis laikėsi nuomonės, kad Vakarieniškos tėra tik simbolinis veiksmas; Liuteris laikėsi minties, jog Kristus vyne ir duonoje yra tikrai esantis. Tad 1529 m. reformatorių susirinkime Marburge, nors pavyko susitarti visais klausimais, tačiau šiuo, Vakarieniškos, nesutarė. Buceris, Melanchtonas, Kalvinas visą laiką labai siekė kompromiso, tačiau ypač Liuterio nepajudinama pozicija visas pastangas pavertė niekais. Tarp šveicarų reformatorių ir Liuterio pusės įsiplieskė aštri nesantaika. Pirmieji, kad ir labai aukštai vertino Liuterio nuopelnus, smarkiai kritikavo jo šalininkų aroganciją bei atvirą ir karingą priešišumą oponentams.

Kalvinas Šventosios vakarieniškos klausimu iš pradžių laikėsi vidurio pozicijos tarp Liuterio ir Cvinglio, o Bulingeris taip pat turėjo savo atskirą nuomonę. Bet kadangi abu akcentavo Kristaus dvasinį buvimą Vakarieniškos, todėl netruko savo pozicijomis suartėti ir 1549 m. savo Bažnyčių vardu priėmė bendrą mokymą apie Šventąją vakarienišką. Iš esmės Kalvino sudarytas *Consensus Tigurinus (Ciuricho sutarimas)* 26 straipsniais išreiškė bendrą šveicarų reformatų sampratą. Šis dokumentas laikytinas pirmuoju protestantų ekumenizmo pavyzdžiu,

parodančiu, kad spręsti sunkius teologinius klausimus reikia kantriai, tikslingai, paisant abipusio atvirumo ir pagarbos. Tuo Bulingeris parodė sekantis M. Bucerio pavyzdžiu, kuris visada stengdavosi rasti sutarimą ir išlaikyti santarvę. Šia ekumenizmo dvasia pasižymi ir *Antrasis šveicariškasis išpažinimas*.

XVI a. viduryje, kai Kalvinas tebesigrūmė su savo priešinkais Ženevoje, o Liuterio su Cvingliu jau kuris laikas nebebuvo tarp gyvųjų, Bulingeris buvo tapęs gerbiausiu reformatoriumi visoje Europoje. Nė vieno plunksna nepasirodė tokia stropi kaip jo (apie 130 išspausdintų darbų, dalis iš jų tapusi bestseleriais ir išversta į daugelį kalbų). Apie Bulingerio svarbą bei įtaką liudija ir likusi daugybė laiškų (ryšys palaikytas su daugiau negu 1000 asmenų). Reformatorius susirašinėjo ne tik su kunigais, teologais, mokslininkais, politikais, kunigaikščiais, bet ir su paprastais žmonėmis, tarp kurių buvo ir moterų, amatininkų. Susirašinėjo jis ir su Lietuvos reformatų galva – kunigaikščiu Mikalojumi Radvila Juodoju.

Bulingeris, nors ir laikomas reformatorių antrosios kartos atstovu, tačiau tikrai nėra antraeilis. Jis mažai keliaudavo, beveik visą gyvenimą praleido Ciuriche, kur jo ir jo šeimos svetingumu galėjo džiaugtis daug draugų, kolegų ir tikėjimo pabėgėlių. Savo patirtį ir tėvišką patarimą jis skleidė pavyzdingu gyvenimu, pamokslais, laiškais ir raštais, kurie nuo 1559 m. pasiekė ir Lietuvą (Brastos spaustuvė 1559 m. išleido pirmąjį Bulingerio veikalą Lietuvoje – *O prawdziwem przyjmowaniu ciala i krwi P. Jezusa*). Didžiausią išliekamąją vertę įgijo jo *Antrasis šveicariškasis išpažinimas*. Ciuricho universiteto teologijos profesorius E. Kampis 2004-iais – Bulingerio – metais apie šią europinės reikšmės asmenybę rašė:

Ne Bulingerio teologiniai gebėjimai ar pagrindinio didelės bažnyčios pastoriaus pozicijos, bet daug labiau ir visų pirma jo draugiškas ir santarvės siekiantis būdas jį padarė tokiu svarbiu reformuotojo protestantizmo asme-

niu. Religinių konfliktų laikais, kai pats protestantizmas buvo skaldymosi sudraskytas, Bulingeris buvo vienas iš nedaugelio, kuris stengėsi gesinti ginčus ir mažinti skirtumus. Būtent tai jį padarė didžiu bendrystės tiltų statytoju visoje Europoje.

III. Vienybės dokumentas: *Išpažinimo atsiradimas ir reikšmė*

Reformacijos laikais buvo sudaryta gana daug įvairių tikėjimo išpažinimų. Dažniausiai tai būdavo tezių pavidalo evangelikų tikėjimo santraukos, parašytos konkrečiomis progomis kaip, pvz., vieši disputai, arba katekizmų su klausimais ir atsakymais pavidalu. Šveicarai taip pat turėjo ne vieną tokį. Paminėtini Cvinglio 67 straipsniai (1523), Berno tezės (1528), *Fidei exposito* (1530). Savo išpažinimus turėjo išsileidę ir atskiri miestai – Bazelis (1534), Ženeva (1536).

Tačiau netrukus buvo suprasta, kad reiktų pabandyti siekti bendrų formuluočių. Taip 1536 m. vokiškai kalbančios Šveicarijos dalies evangelikai sudarė *Pirmąjį šveicariškąjį išpažinimą* (*Confessio Helvetica prior*, vadintas ir *Antruoju Bazelio išpažinimu*). Šiame darbe dalyvavo ir Bulingeris, Judas bei Mikonijus [Myconius] iš Ciuricho. Dėl bendrų dokumentų ir Reformacijos judėjimo vienybės tuo laiku ypač stengėsi Buceris su Kapitu [Capito] iš Strasbūro. Ir *Pirmasis šveicariškasis išpažinimas* būtent išsiskyrė polinkiu ieškoti santarvės su liuteronais (pirmieji juodraščiai net buvo laikomi per daug liuteroniškais).

Vokietijos imperijoje (kuriai Šveicarija tuo metu teisiškai tik iš dalies bebuvo pavaldi) situacija buvo aiški: visus evangelikus apsaugantis stogas buvo liuteroniškasis *Augsburgo išpažinimas* (*Confessio Augustana*), kurį 1530 m. sudarė Liuterio bendražygis Melanctonas. 1555 m. Augsburgo religijų taikos dokumentas galutinai įtvirtino teritorinį principą, kad kunigaikščiai nustato savo žemių konfesiją. Tai turėjo būti arba Ro-

mos katalikų, arba liuteronų tikėjimas *Augsburgo išpažinimo* pagrindu. Kitos konfesijos liko uždraustos.

Evangelikai reformatai atsidūrė keblioje padėtyje. Vokietijoje į reformatų tikėjimą viena iš pirmųjų buvo perėjusi Pfalco žemė. Dėl to imperatorius Ferdinandas I buvo priverstas laišku pranešti Pfalco kurfiurstui Frydrichui [Friedrich] III, kad jo žemė, pereidama į reformatų tikėjimą ir priimdama Heidelbergo katekizmą, pamina Augsburgo religijų taikos įsipareigojimą ir dėl to nuo jo yra atskiriama. Šis sprendimas turėjęs būti patvirtintas 1566 m. reichstago susirinkime.

Kurfiurstas Frydrichas griebėsi skubių veiksmų ieškodamas pagalbos. Kad apgintų reformatų tikėjimą kaip teisėtą ir ortodoksišką prieš katalikus ir liuteronus imperatoriaus akivaizdoje, turėjo rasti tvirtų argumentų. Dėl to jis laišku kreipėsi į Šveicarijos reformatų vadovą Bulingerį, kad šis atsiųstų išsamų aiškinamąjį raštą. Be *trumpo tikėjimo išpažinimo* jis turįs nurodyti ir kelius, kaip sumažinti konfesines įtampas bei kaltinimus sektantiškumu.

1565 m. Bulingeris atsiuntė Frydrichui prašytąjį raštą, pridėjęs *savo tikėjimo išpažinimą bei tikėjimo išaiškinimus*. Šią dalį, tiesa, jis jau turėjo parašęs nuo 1561-ųjų. 1564 m., susirgęs maru ir atsidūręs mirties akivaizdoje, Bulingeris ją buvo išplėtęs iki savo tikėjimo dokumento ir dvasinio testamento: išliekantis paliudijimas tikėjimo, kuriame stengtasi gyventi ir norėta numirti.

Būtent šis priedas – Bulingerio tikėjimo išpažinimas (ne toks jau ir trumpas) – Frydrichui nepaprastai patiko. Jis tuoj pat paprašė leidimo jį išversti iš lotynų kalbos į vokiečių ir išspausdinti. Tuo pat metu į Ciuricho reformatus kreipėsi ir T. Beza (Kalvino, mirusio 1564 m., įpėdinis), siūlydamas pagaliau imtis rengti bendrą tikėjimo išpažinimą. Tad susiklostė taip, kad Bulingerio dokumentas ir čia labai tiko. Su nedideliais pakeitimais jis buvo priimtas ir patvirtintas visų Šveicari-

jos reformatoriškų miestų. Taip atsirado *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* (*Confessio Helvetica posterior*), *pamatinio tikėjimo ir visuotinių tikrosios krikščioniškosios religijos dogmų išpažinimas*. Išleistas 1566 m. kovo 12 d. vokiškai ir lotyniškai, su pratarme, parašyta Ciuricho profesoriaus J. Simlerio [Simmler]. Nuo to laiko visos Šveicarijos reformatų bažnyčios turėjo galimybę naudotis pirmuoju bendru tikėjimo išpažinimu (Bazelis prisijungė tik XVII a.).

Tačiau reikalai Pfalco žemėje klostėsi ne taip sklandžiai. Frydrichas privalėjo pasilikti prie *Augsburgo išpažinimo*, taigi Bulingerio išpažinimo pasirašyti negalėjo. Ir vėliau, kai Vokietijoje atsirado naujų reformatiškų žemių, *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* buvo skaitomas ir naudojamas, tačiau niekur oficialiai nepripažintas. Bet užtat kitose šalyse išpažinimas nepaprastai greit susilaukė stipraus atgarsio, nes, anot Bažnyčios istoriko P. Šafo [Schaff], *jis yra ne tik bibliškas ir katalikiškas [t. y. visuotinis], išmintingas ir apgalvotas, išsamus ir kruopščiai apdorotas, bet drauge ir paprastas bei aiškus, be kompromisų Romos bažnyčios klaidoms, nuosaikus skirtumų nuo Liuterio mokymo atžvilgiu*.

1566 m. jį jau perėmė Škotų, o 1567 m. ir Vengrų reformatų bažnyčia. Vengrijoje (kaip tarp vengrų Serbijoje, Slovakijoje ir Rumunijoje) *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* yra iki šiol labai vertinama ir neatskiriama Reformatų bažnyčios identiteto dalis. Po vengrų, išpažinimą netrukus perėmė prancūzai, kurie taip pat jį labai pamėgo ir plačiai paskleidė (nors oficialiai neįteisino). Austrijoje nuo 1781 m. reformatai net vadinosi *Helvetiškojo išpažinimo evangelikų bažnyčia*. Lenkijos-Lietuvos žemių sinodai išpažinimą įteisino dar 1566 m.. Į lenkų kalbą jį išvertė Kžištofas Trecijus [Krzysztof Tretius] (1531–1591). Sandomiro sinode 1570-aisiais išpažinimą oficialiai priėmė visos Reformatų bažnyčios, todėl kartais jis vadinamas Sandomiro konfesija (*Konfesja Sandomierska*). 1967 m. išpažinimą priėmė

Amerikos *United Presbyterian Church*, kuri 1983 m. įsiliejo į *Presbyterian Church (USA)* ir su 3 mln. pakrikštytų narių priklauso prie didžiausių Reformatų bažnyčių.

Antrasis šveicariškasis išpažinimas apie savo reikšmingumo kilmę ir atsiradimo vietą iki šios dienos primena savo pavadinimu. Bet pačioje Šveicarijoje dėl teologinio liberalizmo bei valstybinės Bažnyčios panaikinimo jis nuo XIX a. nebeturi normatyvinės galios. Kad Bažnyčios vienybė būtų išlaikoma, įsipareigojimas išpažinimui buvo paprasčiausiai panaikintas. Dėl to Šveicarijos reformatų bažnyčios šiandien save laiko *laisvomis nuo įsipareigojimo išpažinimui*, tačiau jau yra tokių, kuriuos laiko bendro išpažinimo panaikinimą buvus klaida. Dėl to Šveicarijoje pradėtos Reformatų bažnyčios naujo identiteto paieškos ir aktyvinamas naujo išpažinimo kūrimo procesas. Apie 2019-uosius planuojama turėti naują liturginį išpažinimą ir naują Šveicarijos evangelinių bažnyčios sąjungos (SEK) katekizmą. *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* liks tarp kitų svarbiausių reformatų bažnyčios išpažinimų tekstų, tačiau daugiau nebebus įpareigojantis autoritetas.

IV. Pamatinio tikėjimo... paprastas išdėstymas:

Išpažinimo bruožai, struktūra ir akcentai

• **Pagrindiniai bruožai.** Krikščioniškieji tikėjimo išpažinimai žmonių žodžiais perduoda *Biblijos* mokymą apie Dievą, žmogų, Evangeliją ir t. t. Jie tik tada gali būti įpareigojantys, jeigu tiksliai ir teisingai persako esmines *Biblijos* tiesas. Reformatai visą laiką akcentavo *Biblijos* laikymąsi, nors savo tikėjimo išpažinimuose tai atspindėjo įvairiai. Antai *Heidelbergo katekizmas* ir *Vestminsterio tikėjimo išpažinimas Biblijos* eilutes, kuriomis pagrindžia teiginius, pateikia ne pagrindiniame tekste, o atskirų klausimų ar straipsnių pabaigoje. *Antrajame šveicariškajame išpažinime* Bulingeris visas eilutes su nuorodomis sudėjo į tekstą. Tačiau ir vienu, ir kitu atveju

siekiama pabrėžti, kad visų teiginių aukščiausias autoritetas yra *Biblija*.

Apie ekumeninį išpažinimo pobūdį jau nemažai pasakyta. Panašiai kaip *Heidelbergo katekizmas*, taip ir *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* yra evangelikų vienybės dokumentas. Liuteronai rimčiau prieštarautų tik dėl skyrių apie Šventąją vakarienę bei paveikslų draudimą, anabaptistai kibtų labiau, bet iš esmės griežčiau taip pat tik dėl poros klausimų – apie krikštą ir valdžią (visai nedaug, jeigu prisiminsime tuometinę aršią konfrontaciją; *Augsburgo tikėjimo išpažinime* esama net keturių priekaištų anabaptistams). Net minint Romos katalikų bažnyčią, laikytasi gana nuosaikaus tono. Nors atvirai atskleisti esminiai prieštaravimai evangelikų tikėjimui, tiesioginio nepritarimo rastume vos keliose vietose. Akylas skaitytojas katalikų mokymo kritikos, žinoma, pastebės daugiau. Bet Bulingeris išpažinime akivaizdžiai vengia griežtesnės konfesinės polemikos (nors šie debatai buvo labai aktualūs, kaip rodo Bulingerio 1551-ųjų *Trumpas evangelinio ir popiežiškojo mokymo sugretinimas ir pristatymas*); akivaizdu, kad jam daug svarbiau aiškiai perduoti *senąjį tikėjimą*. Svarbiau, kad teisingoji religijos forma... būtų atnaujinta ir sugrąžinta prie tikrojo, pirminio, per Dievo žodį duotojo pavidalo, kaip Bulingeris rašo savo *Dekadose*.

Panašiai kaip ir Belgų ar Vestminsterio tikėjimo išpažinimai, *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* yra platus, t. y. pateikti visi svarbiausi biblinio mokymo punktai. Aprėpiama viskas, pradedant Dievo žodžiu ir pačiu Dievu, iki pat Bažnyčios ir valstybės. Dėl to šis išpažinimas nėra proginis dokumentas, kaip, pvz., *Augsburgo išpažinimas*, bet labiau sistemiskai orientuotas. Tačiau, skirtingai nuo minėtų pirmųjų išpažinimų, Bulingerio veikalo kalba nėra tokia glausta, formuluotės žymiai platesnės ir išsamesnės. Skyriai dažnai pradedami apibūdinimais arba santraukomis, daug vietos skiriama paaiškini-

mams bei diskusijoms. Todėl veikalas yra puikus pavyzdys, kaip reikia jungti teoriją ir praktiką. Teorinė dalis nėra vienu klausimu nėra per trumpa, kaip ir praktinė, ypač kur kalbama apie Bažnyčią ir jos tarnus, tikėjimo tikrumą, predestinaciją bei asmeninį dvasingumą. Pavyzdžiui, XXIII sk. galima rasti tokią labai realistinį įspėjimą: *kad [pamaldų] maldos nebūtų per ilgos ar pernelyg varginančios.*

Vienas iš išskirtinių *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* bruožų yra jo subalansuotumas. Sąvoka *kita vertus*, atrodo, Bulingeriui buvusi viena mieliausių. Nesvarbu, ar kalbėtų apie Apvaizdą (XI), ar apie laisvąją valią (IX), tikėjimą ir darbus (XVI), Bažnyčios bruožus (XVII), dvasininkų tarnystę ir įvaizdį (XVIII), pasninkavimą (XXIV), laidojimo apeigas (XXVI) ar celibatą (XXIX) – visur ir visais klausimais siekė matyti abi puses, įžvelgti kiek įmanoma daugiau aspektų, pajusti skirtingas perspektyvas, atsiriboti nuo nereikalingo vienpusiškumo ir nebibliško radikalumo. Reformatorius teigia tvirtai, tiksliai ir vienareikšmiškai, bet be nereikalingo trumpinimo ar paprastinimo. Dėl to ir šiandien Bulingeris gali būti imamas atsakingos teologinės kalbos ir formuluotės pavyzdžiu.

Be to, reikia atkreipti dėmesį, kad Bulingerio išpažinimas sykiu yra ir istorinis bei universalus dokumentas. Negalima nepastebėti tuometinės Ciuricho miesto situacijos atspindžių, to, kaip, pvz., Bažnyčia laikėsi susijusi su politine valdžia, kuri savaime suprantama, buvo tvirtai įsišaknijusi krikščionybėje. Todėl neturėtų būti keista, kai Bulingeris XXX str. rašo, jog *rūpinimasis religija pirmiausia priklauso šventajai valdžiai*. Šiandien taip niekas nesakytų, taip jau ir nebeišeitų pasakyti.

Daugelio skaitytojų neliks nepastebėta ir tai, kad Bulingeris skyriuje apie krikštą lyg savaime suprantamu dalyku laiko moterų atskyrimą nuo dvasinių tarnysčių: *Paulius nušalino moteris nuo bažnytinių pareigų* (XX,6). Kad ir ką begalvotume šiuo sudėtingu klausimu, neturėtume užmiršti, jog čia Bu-

lingeris perduoda poziciją, kurios tuo metu laikėsi praktiškai visi krikščionių mąstytojai. Pirmosios tikros moterų ordinacijos prasideda tik XIX a. pabaigoje, o populiariausiu reiškiniu evangelikų bažnyčiose tampa tik po II pasaulinio karo. Tačiau didžioji dalis pasaulio krikščionijos vis dar nepraktikuoja moterų tarnystės pastoracinėse pareigose.

Nors vienoje ar kitoje vietoje Bulingeriui ir nepritarime, nes pasikeitė istorinis kontekstas, ir tam tikrus dalykus galbūt ėmėme matyti geriau, vis dėlto labai vertėtų leisti išprovokuojamiems kai kurių iki šios dienos aiškių ir preciziškų Ciuricho reformatoriaus teiginių. Dauguma jų nėra kiek nenustoję savo aktualumo, nes deklaruoja amžinąsias tiesas. *Kuo labiau auga apeigų skaičius Bažnyčioje, tuo labiau ji atitraukiama ne tik nuo krikščioniškos laisvės, bet ir nuo Kristaus bei Jo tikėjimo*, sakoma XXVII skyriuje apie ritualus. XII skyriuje apie įstatymą: *Tikime, kad šiame Dievo įstatyme išsamiausiai perteikiama visa Dievo valia ir visi reikalingi nurodymai kiekvienai gyvenimo sričiai*. Ar ir mes tuo tikime bei atitinkamai veikiamo? Vis dar aktualus principas, kad Bažnyčioje tikraja prasme visa valdžia priklauso vien Kristui. O dvasininkų valdžia *labiau panaši į tarnavimą negu į viešpatavimą* (XVIII). Dabartiniais laikais, kai ant kiekvieno kampo skalambijama apie žmogaus dieviškas galias, o nuodėmė po truputį išgaruoja, labai verta pasiklausyti Bulingerio žodžio:

O nuodėmę suprantame kaip įgimtą žmogaus sugedimą, kuris nuo tų pirmųjų tėvų mums visiems buvo perduotas ir padaugintas, dėl kurio esame pasinėrę ydinguose troškimuose ir nusigręžę nuo gėrio, linkę į visokį blogį, kupini visokiausio ištvirkimo, netikėjimo, paniekos bei neapykantos Dievui, negalime patys savaime nieko gera daryti ir netgi galvoti (XVIII).

Verta paskaityti ir apie sakramentus XIX skyriuje, kuriame nedviprasmiškai teigiama, kad *netikintieji suteikiamų dalykų*

negauna, ir išgirsti šiandien žymiai per retai sakomą perspėjimą (sk. XXI):

Kas artinasi prie šio šventojo Viešpaties stalo neturėdamas tikėjimo, tas dalyvauja tik sakramente, tačiau negauna sakramento esmės, kurioje yra gyvybė ir išganymas. Tokie nevertai valgo prie Viešpaties stalo. O kurie nevertai valgo Viešpaties duoną ir geria iš Jo taurės, tie yra kalti prieš Viešpaties kūną ir kraują, tad valgo ir geria savo teismui. Nes ateidami be tikrojo tikėjimo, išniekina Kristaus mirtį, todėl valgo ir geria sau pasmerkimą.

• **Apžvalga.** Antrasis šveicariškasis išpažinimas susideda iš trisdešimt skirtingo ilgumo skyrių, kurie gali būti suskirstyti į keturias grupes.

Pirmieji du skyriai analizuoja teologijos pagrindus, kalba apie Dievo apreiškimą, aptaria *Šventąjį Raštą*, jo interpretavimą ir tradiciją.

III–XI skyriuose dėstomas mokymas apie Dievą ir žmogų: Dievas kūrėjas ir visa ko išlaikytojas, Kristus – vienintelis tarpininkas, Trejybė, žmogus ir nuopuolis, laisvoji valia ir predestinacija. Išpažinimas neduoda specialaus skyriaus Šventajai Dvasiai, bet apie ją kalba tokioje daugybėje kitų vietų, kad išpažinimas net buvo pavadintas *pneumatologiniu* [pneumatologija – Bažnyčios mokymas apie Šventąją Dvasią. – Red.].

XII–XVI sk. aptariamasis išganymo mokslas ir etika: įstatymas, Evangelija, atgaila, atsivertimas, tikėjimas ir geri darbai.

Nuo XVII skyriaus dėstomas mokymas apie Bažnyčią: visuotinę Bažnyčią ir vienintelę jos galvą Jėzų Kristų, apie jos tarnus, sakramentus (krikštą ir Šventąją vakarienę), pamaldų ritualus, maldą, giedojimą, pasninką, laidojimo apeigas ir gyvenimą po mirties (skyriai apie Bažnyčią, jos tarnus ir sakramentus užima bemaž trečdalią išpažinimo; tai atspindi tuometinę šių klausimų svarbą). Po šio mokymo Bulingeris temiškai sklandžiai skaitytoją perveda į skyrių apie sielovadą

ir šeimą, kur aptaria katechezės, ligonių slaugos, santuokos ir celibato klausimus. *Antrąjį šveicariškąjį išpažinimą* užbaigia skyriumi apie valstybę ir jos santykį su Bažnyčia bei krikščionybė.

• **Keturios svarbios temos.** Išpažinimo pradžioje Bulingeris pateikia evangeliškos *Dievo žodžio* sampratos išdėstymą. Išsyk pačiu pirmuoju sakiniu išreiškia svarbiausią dalyką: visos *Biblijos* knygos yra tikrasis *Dievo žodis*. *Šventasis Raštas* tikrai yra *Dievo žodis*, t. y. priešingai nei kai kas teigia, kad tik kai kuriuos jo dalys yra *Dievo žodis*, o kitos tėra žmogaus žodžiai arba vietomis *Dievo žodžiu* tampa. Raštas *pats savaimė pakankamai patvirtina savo autoritetinumą, o ne žmonės*. Tuo paneigiama Romos pretenzija kelti Bažnyčių aukščiau už *Šventąjį Raštą*.

Taip pat reformatorius pabrėžia, kad Dievas yra kalbantis: *Jis kalba mums per Šventąjį Raštą iki šiol*. Visų pirma kalba per užrašytąjį savo žodį. Jo vieno, anot Bulingerio, mums visiškai pakanka: *Ir šiame Šventajame Rašte visiems Kristaus Bažnyčia turi išsamiausiai išdėstytas žinias apie tai, kas susiję tiek su išganinguoju tikėjimu, tiek ir su tuo, kaip reikia teisingai įsivaizduoti gyvenimą, patinkantį Dievui*. Tad jokie nauji apreiškimai, kad ir kokie bebūtų, nėra būtini.

Svarbus akcentas, net, galima sakyti, vienas svarbiausių išpažinimo sakinių yra šis: *Kai šiandien šis Dievo žodis teisėtai pašauktųjų pamokslininkų yra skelbiamas bažnyčioje, tikime, kad tai skelbiamas ir tikinčiųjų priimamas pats Dievo žodis, ir jokio kito Dievo žodžio nereikia nei išradinėti, nei laukti jo iš Dangaus*. Tad ir skelbiamas *Dievo žodis* yra *Dievo žodis*, bet, žinoma, tik tada, jeigu *Biblijos* tekstas yra skelbiamas tikrai sąžiningai ir nenukrypstamai. Tikinčiam žmogui tai didi paguoda: čia, iš sakyklos, aš tikrai girdžiu Dievą! Man nereikia jo ieškoti kitur. Bet užtat skelbėjui tai yra didžiulė atsakomybė, nes jo lūpomis turi kalbėti pats Dievas. Kad taip tikrai vyktų, pamokslas turi būti *Dievo žodį aiškinantis pamokslas*.

Toliau Bulingeris aprašo kelią, kuriuo Dievo žodis patenka pas žmogų ir ima veikti. Kaip ir daugelis reformatorių, jis taip pat sako, kad čia sąveikauja *vidinis Dvasios apšvietimas*, Dvasios veikimas klausančiojo širdyje ir viešas žodžio skelbimas iš išorės. Čia jis nurodo Lidijos tikėjimą iš *Apd* 16,14. Kad pažadintų širdyje tikėjimą, Dievas dažniausiai naudoja kokio nors pavidalo pamokslavimą, nes tai esąs *įprastas žmonių mokymo būdas*. Atskirais atvejais Dievas veikia *ir be išorinės pagalbos*, nes Jis gali *apšviesti tuos žmones, kuriuos nori ir kada nori, nes tai yra Jo galioje*.

Mokyme apie Dievą Bulingeris patvirtina Trejybės (III) bei Pasaulio sukūrimo (VII) doktrinas. Skyriuje apie Apvaizdą (VI) akcentuoja Dievo veikimo suverenumą: *Tikime, kad šio išminčiųingojo, amžinojo ir visagalio Dievo Apvaizda saugo ir valdo visa, kas yra Danguje, Žemėje bei visoje kūrinijoje*. Atmeta visas klaidingas šio teiginio išvestines: *Nepritariame lengvabūdiškoms kalboms tų, kurie sako: jeigu Dievo Apvaizda visa valdo, iš tiesų bergždi yra mūsų siekiai ir pastangos – užteks palikti viską valdyti Dieviškajai Apvaizdai, ir mums nebereikės niekuo rūpintis ar ką nors daryti*.

V skyriuje kartu su visais evangelikais Bulingeris pabrėžia, kad *garbinti ir šlovinti reikia tik vienintelį tikrąjį Dievą*. Šios garbės nesuteikiame niekam kitam. Dėl to ir pagalbos galime ir turime ieškoti tik Jame (ne Marijoje ar šventuosiuose): *Jo paties vienintelio šaukiamės visuose savo gyvenimo išbandymuose ir nelaimėse, dalyvaujant mūsų vieninteliam tarpininkui bei užtarėjui Jėzui Kristui*.

XI skyrius pateikia gerą kristologijos apžvalgą: kalba apie Jėzaus prigimtį, amžinumą, dievybę, žmogiškumą, mirtį, prisikėlimą, žengimą į Dangų, būsimąjį sugrįžimą ir pasaulio teismą. Atmeta klystmokslis, mini ekumeninius tikėjimo išpažinimus, kurių tradicijos laikosi savo veikale. L. Berkhofas šį skyrių ypač giria dėl mokymo apie Kristų pavyzdingo pilna-

tviškumo, ypač 15 pastraipą, kurioje aprašyta Kristaus gyvenimo ir mirties nauda mums:

Savo kančia ir mirtimi bei visu tuo, ką atėjęs į Žemę savo kūniškuoju pavidalu dėl mūsų padarė ir iškentėjo, mūsų Viešpats sutaikė visus tikinčiuosius su dangiškuoju Tėvu, atpirko nuodėmes, nugalėjo mirtį, sugriovė pasmerkimą ir pragarą, o savo prisikėlimu iš mirties sugrąžino ir atkūrė gyvenimą bei nemirtingumą.

Dėl to Kristus yra vienintelis ir amžinasis žmonių giminės bei viso pasaulio Gelbėtojas. Bulingeris moko protestantiškojo *solus Christus* – vien Kristus, apibendrinamas paguodžiamai ir kartu perspėjamai: *Mums visiems lieka tik visokeriopai Kristų šlovinti, Juo tikėti ir Jame vieninteliame rasti paguodą, paniekinus ir atmetus bet kokias kitas pagalbas gyvenime. Nes kas tik ieško išsigelbėjimo kur nors kitur, o ne Kristuje, tie prarado Dievo malonę ir Kristus jiems nereikalingas*.

Prie geriausių ir svarbiausių priklauso ir XVI skyrius apie tikėjimą (neatsitiktinai išpažinimo viduryje!). Bulingeris, kaip ir kiti reformatoriai, tikėjimą laiko nuoširdžiu širdies pasitikėjimu: *Krikščioniškasis tikėjimas... tai – pats tvirčiausias pasitikėjimas ir aiškus bei pastovus sąmonės nusistatymas, aiškiai suprantant Dievo tiesas, išdėstytas Raštuose ir Apaštaly tikėjimo išpažinime*. Šis tikėjimas tikrai nėra žmogaus nuopelnas, o tikra Dievo dovana, kurią tik Dievas iš savo malonės dovanoja išrinktiesiems savo nuožiūra – kada, kam ir kiek Jis nori; ir daro tai per Šventąją Dvasią, Evangelijos skelbimu ir ištikima malda. Ir čia Bulingeris atskleidžia naudą mums:

Tikėjimas taip pat nuramina sąžinę ir atveria laisvą priėjimą prie Dievo, kad su pasitikėjimu prie Jo artintumės ir gautume iš Jo visa, kas naudinga ir būtina. Tikėjimas padeda mums atlikti pareigas Dievui ir artimui, nelaimėse stiprina kantrybę, sutvarko ir daro tikrą išpažintį, – trumpai tariant, teikia gerus visų rūšių vaisius bei gerus darbus.

Ir mūsų dienomis į nemalonę patekusią predestinaciją Bulingeris jungia su tikėjimu. Ją jis apibūdina šitaip (X sk.): *Dievas nuo amžių laisvai ir tik savo malone, nesižvalgydamas į žmones, iš anksto paskyrė arba pašaukė šventuosius, kuriuos nori išgelbėti Kristuje.* Šia tema Bulingeris daugiau kalba apie išrinktuosius išgelbėjimui ir tik visai trumpai mini likusiųjų *atmetimą*. Dėl to kartais manoma, esą Bulingeris mokąs „paprastosios predestinacijos“ (išrinkimas tik išganymui), o ne „dvigubos“ (išganymui ir pasmerkimui), kaip mokė Kalvinas. Bet reiktų neužmiršti, kad tais laikais *dviguba predestinacija* tam tikra prasme buvo visų Bažnyčių mokymas, tad būtų keista, jeigu Bulingeris mokytų kitaip. To jis ir nedaro: *Predestinacija yra amžinoji Dievo nutartis, kuria jis nusprendė žmones arba išgelbėti, arba sunaikinti, laikydamasis tam tikro – gyvenimo arba mirties – tikslo, kurį jiems nustatė (Dekados, IV,4)* Tik tiek, kad į pirmą planą labiau negu Kalvinas ištraukia būtent išganymo idėją ir nesileidžia į spekuliacijas dėl dalykų, kurie nėra pirmaeiliai. Bulingeris patvirtina tikėjimą esant patikimiausiu išrinkimo išganymui ženklu: *reikia išgirsti Evangelijos pamokymą ir tikėti juo; ir neabejoti, kad jeigu tiki arba esi Kristuje, tai esi išrinktas.*

Skyriai apie *Bažnyčių* ir jos tarnus yra patys ilgiausi. Jie taip pat priskirtini ir prie geriausių tekstų šia tema, kokie tik per visą Reformacijos laikotarpį evangelikų buvo parašyti. Iš jų taip pat matome, kad mokymas apie Bažnyčią reformatams atrodė svarbesnis nei liuteronams.

Pradžioje, kaip reformatui ir dera, Bulingeris pabrėžia Dievo tautos amžinumą: *Visada buvo, yra dabar ir bus iki pat Pasaulio pabaigos Bažnyčia, t. y. iš pasaulio sušauktas arba surinktas tikinčiųjų surinkimas, sakytume, visų šventųjų bendrija, suprantama, tų, kurie tikrai pažįsta ir deramai garbina tikrąjį Dievą Kristuje Išgelbėtojuje.* Tikroji Bažnyčia nėra nei Romos,

nei kieno nors kito bendruomenė, o tik tikrai Dievą tikinčių žmonių surinkimas.

Šis surinkimas yra vienas ir niekaip nepadalytas: *Jie visi yra vienos valstybės piliečiai, gyvenantys to paties Viešpaties valdžioje, pagal tuos pačius įstatymus, vienodai besidalijantys visomis gėrybėmis.* Tai yra pagrįsta paties Dievo vientisume:

Ir kadangi visada yra tik vienas Dievas, vienas Dievo ir žmonių tarpininkas – Mesijas Jėzus, taigi ir vienas visos kaimenės ganytojas, viena šio kūno galva, pagaliau, viena Dvasia, vienas išganymas, vienas tikėjimas, vienas testamentas, arba sutartis; iš to išplaukia, kad neabejotinai yra tik viena Bažnyčia.

Ši vienovė neprieštarauja įvairovei. Bulingeris kalba apie Bažnyčios „atmainas“, kad Bažnyčia dėl savo narių įvairovės yra *daugialypė*. Taip pat jis patvirtina: *Žemėje kovojančioje Bažnyčioje visada buvo daugybė atskirų bažnyčių, kurios visos vis dėlto priskiriamos vieningai Visuotinei Bažnyčiai.* Vienybės raištis ir Bažnyčios galva yra pats Kristus: *Viešpats Kristus yra ir lieka vienintelis visuotinis ganytojas, taigi aukščiausiasis Kunigas Dievo Tėvo akivaizdoje, ir Bažnyčioje pats atlieka visas kunigo ar ganytojo pareigas iki pat Pasaulio pabaigos, taigi Jam visiškai nereikia vietininko, kurio ir nėra.* Čia atmetama popiežiaus institucija ir visos su ja susijusios galios bei valdžia. Dekadose Bulingeris rašo: *Bažnyčioje visą valdžią Kristus pasiliko sau... O Bažnyčiai davė apribotą valdžią.*

Drauge Bulingeris atmeta ir katalikų priekaištą, esą trūksiant hierarchinės valdžios atsirastų daug netvarkos, ginčų bei rietenų: *Tarsi Romos bažnyčioje niekada nebūtų buvę sektų, jokių rietenų nei ginčų, ir būtent dėl religijos, ir ne tiek mokyklose, kiek ant šventų tribūnų, pastatytų žmonių susibūrimo vietose.* Konfliktų juk buvę ir tarp apaštalų, bet Kristus jų nepaliko, tai kodėl dabar turėtų būti kitaip:

Visais laikais Bažnyčioje būta didelių ginčų, ir ne dėl nereikšmingų dalykų nesutardavo garbingiausi Bažnyčios daktarai, tačiau dėl jų vaidų Bažnyčia nepaliovė būti tuo, kuo buvo. Nes Dievui tinka pasinaudoti šiais bažnytiniais kivičiais savo vardo garbei, galiausiai tiesos išaiškinimui ir tam, kad būtų aiškiai matomi tie, kurie yra teisūs.

Kaip Liuteris, Cvinglis ir Kalvinas, taip ir Bulingeris daro perskyrą tarp tikrosios Bažnyčios ir netikros. Tikrės Bažnyčios pagrindinis bruožas yra *teisėtas ir nuoširdus Dievo Žodžio skelbimas*. Dievo žodis stovi virš institucijos, tradicijos ir tarnysčių. Be abejo, išpažinime rastume ir perskyrą tarp regimosios ir neregimosios Bažnyčios. Pastarajai priklauso tik tikrai tikintieji, kuriuos galų gale žino tik pats Dievas. O regimajai dažnai priklauso daug kas, net tokie, kurie nebus išgelbėti:

Ne visi, kurie priskiriami Bažnyčiai, iš tiesų yra šventi ir gyvi bei tikri Bažnyčios nariai. Nes yra daug veidmainių, kurie viešai klauso Dievo žodžio ir visų akivaizdoje priima sakramentus, Dievo šaukiasi tik per Kristų, Kristų pripažįsta vieninteliu savo teisumu, garbina Dievą ir atlieka meilės pareigas, ir atrodo kantriai pakeliantys nelaimės pagal aplinkybes; tačiau viduje stokoja tikrojo Dvasios apšvietimo, tikėjimo ir sielos nuoširdumo, ir tvirtumo, išliekančio iki pat galo.

V. Išpažinimo praktinis panaudojimas

Antrasis šveicariškasis išpažinimas, skirtingai nuo, pvz., Liuterio Mažojo katekizmo, dėl ilgumo nėra tinkamas mokytis mintinai. Jame visi atsakymai gana ilgi, dėl to praktiškai neturi ir atskirai išleistų komentarų, kaip kad *Heidelbergo katekizmas* (G. I. Viljamsono [Williamson] *Heidelbergo katekizmas, Studijų vadovas*).

Bulingerio išpažinimas yra knyga, kurią reikia studijuoti. Tam verta atsidėti bent kelis skirtingus *Biblijos* vertimus, kad

būtų galima išsyk perskaityti ir palyginti cituotas eilutes bei jų kontekstus. Verta pasirūpinti ir Bažnyčios bei teologijos istorijos žinyne (*Krikščionybės istorija, Trumpa Bažnyčios istorija, Bažnyčios istorijos eskizai, Trumpas teologijos žodynas, Naujas teologijos žodynas*), kadangi minima nemažai įvairių vardų, tuo metu sklandžiusių ezezių, kurios šiandien beveik visai nežinomos.

Kaip *Bibliją*, taip ir tikėjimo išpažinimus galima studijuoti asmeniškai, bet tikroji jų vieta yra bendruomenėje. Antai *Heidelbergo katekizmo* 129 klausimai net ir yra taip sudaryti, kad išsidėstytų per visus metų sekmadienius ir kas savaitę būtų analizuojami bažnyčioje. Panašiai ir su šiuo išpažinimu, kurį susiskirsčius galima pereiti per 30 savaitių. Bet labiausiai patartina skyrius grupuoti taip, kad *reformatų tikėjimo pagrindai* sutilptų į 12 susirinkimų:

Dievo žodis (1–2)

Dievas: Jo būdas ir garbinimas (3–4)

Dievas: Jo veikimas (6–7 ir 10)

Žmogus: nuopuolis ir pasekmės (7–9)

Kristus: Dievo Sūnus ir Tarpininkas (5 ir 11)

Įstatymas ir Evangelija (12–13)

Kelias į išganyką: išteisinimas, atgaila, tikėjimas, darbai (14–16)

Bažnyčia ir jos tarnai (17–18)

Sandoros ženklai: sakramentai (19–21)

Pamaldos ir bendruomenės gyvenimas (22–28)

Socialiniai santykiai: santuoka, jaunimas, ligoniai (25 ir 29)

Bažnyčia ir valdžia (30)

Patartina skaitant bendruomenėje kaskart išskirti pagrindines tezes, idėjas, kartu išstudijuoti duotą biblinę medžiagą bei aptarti pagrindinių minčių naudą dabarčiai. Pravartu pasinaudoti ir atitinkamais *Heidelbergo katekizmo* klausimais bei atsakymais:

<i>Antrasis šveicariškasis išpažinimas</i>	<i>Heidelbergo katekizmas</i>
I	19, 22, 98
II	
III	24, 25, 94, 95
IV	96–98
V	12, 29, 99
VI	26–28, 125
VII	6
VIII	5, 7–14
IX	8
X	54
XI	15–18, 30, 31, 33, 35–52
XII	3, 4, 92–115
XIII	19
XIV	2, 81, 82, 87–90, 114
XV	1, 37–39, 45, 56, 59–61, 84, 126
XVI	20–23, 53, 61–64, 86, 91
XVII	54
XVIII	82–85
XIX	65–68
XX	69–73
XXI	75–80
XXII	
XXIII	116–129
XXIV	

XXV	
XXVI	57
XXVII	
XXVIII	
XXIX	
XXX	101,104,105

Li305 **Lietuvos reformatų tikėjimo pagrindai.** *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* su šiuolaikiniu komentaru / Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia Unitas Lithuaniae: T. Šernas, *Ilgai lauktas lietuviškas tikėjimo dokumentas; Antrasis šveicariškasis išpažinimas* (iš lotynų k. vertė Nijolė Liucija Kadytė); H. Lahayne, *Apie Antrąjį šveicariškąjį tikėjimo išpažinimą.* – V.: APYAUŠRIS, 2011. – 144 p.

Pateikiamas pirmą kartą į lietuvių kalbą išverstas Reformatų tikėjimo vienas svarbiausių doktrininų dokumentų, kurį XVI amžiuje sukūrė įžymus Reformatų bažnyčios teologas Heinrichas Bulingeris. Apie šį tikėjimo išpažinimą ir jo reikšmę šiuolaikinei Evangelikų reformatų bažnyčiai rašo Lietuvos reformatų bažnyčios generalinis superintendantas kun. Tomas Šernas ir teologas Holger Lahayne.

UDK 23/28

Lietuvos reformatų tikėjimo pagrindai

Antrasis šveicariškasis išpažinimas su šiuolaikiniu komentaru

Išpažinimą iš lotynų k. vertė

Nijolė Liucija Kadytė

Vertimą peržiūrėjo

kun. dr. K. Daugirdas ir H. Lahayne

Knygą redagavo

Mykolas Mikalajūnas

Maketavo

Juozas Klapatauskas

Tiražas 500 vnt.

Išleido M. Mikalajūno leidykla APYAUŠRIS

mymi@inbox.lt

Spausdino STANDARTŲ SPAUSTUVĖ

info@standart.lt